

900

KARAS

MŪSŲ KARIUOMENĖS VADAS B. GEN. RAŠTIKIS KAIMYBINĖSE VALSTYBĖSE

Estijoje — eina su kariuom. vadu gen. Laidoneriu; Latvijoje — kar. vadovybės tarpe; Vokietijoje — kanclerio Hitlerio 50 m. amžiaus sukakt. iškilmėse; Lenkijoje — susitikimas Varšuvos gelež. stotyje ir vizitas pas respublikos prezidentą prof. Moscickį

Nr. 20—21 (1040-1041)

1939. V.22. Kaina 50 ct.

**Lietuvos kariuomenės
savaitinis laikraštis**
Kaunas, Miškų g-vė 18, „KARYS“
Telef. per Kar. Št. 56

Laidžia
Kar. Št. Spaudos ir Šviet. Skyr.
Redaktorius
kpt. S. Urbanavičius

Honorarų gauti ir visais kitais reikalais redakcija ir administracija priima ketvirtadieniais, penktadieniais ir šeštadieniais. Išimtis — atvykusiems iš provincijos

Pro numerata: puskarininkiams, kareiviams ir moksleiviams metams — 5 lt., 6 mėn. — 3 lt., 3 mėn. — 2 lt. Visiems kitiems metams — 6 lt., 6 mėn. — 4 lt., 3 mėn. — 2 lt. Užsienyje, be Latvijos ir Estijos, dvigubai

Spaudžia „Spindulio“ B-vės sp. Kaune

VIRŠELYJE: 1 psl. — Vl. Norkaus piešinys; 4 psl. — darbas prie lino tipo ir cilindro paruošimas gilia-spaudei — Iz. Girčio nuotraukos

1919. V. 22

1939. V. 22

Kuri tauta dragesnie ir geriau apsiginklavusi, kuri sa-
sitklausi ir nepti savo kraste, ta yra saugese, tai ir lai-
mingas rytojus tikrosnis. Sia ticia exelbia karis jau
didesimti mety ir del to gali jausis daug laimijos.
Ketas lictuwoje kasmas, kur rebuty karis mieldai skai-
tomas musy tankius, kas savoti vear launydamas,
jis tadima musy jausime karidya lictuis dusias,
primera jam, kaip lava kovota ir atkovota lictuwo lais-
ve, kaip musy karinome, musy gintlo galia, darosi
kaskurt pajegose. Musy jausime kartor, kaip za-
dimamos, parosta serti garbonyais karis savanoris pa-
vydriais, ir jukly, gindi savo teuyres, kai tik rasti
jai padojant. Didis lictuwoje nupelmas, jeigu jis
passiesu toms kovoms tikto.

Surakties jwaga sveikim karis ir lictuwo jam
dar didesno passiesumo.

A. Jucpac

1939 m. gegužio 15 d.

Mūsu karinīs spaudos veterānos - kariņomēnīs laikrāstīs
Karys šīs numeris atēymē savo dūidošimties mētē sūrantē.
Mēs karidai, vīsi be īimties dūraugiemīs nī didzūvojāmīs, kad
mūsū meģiamas Karys per tē laimē sūstiprējo savo turinū, for-
ma vī pagrāšējo īlūstrācijomīs tēr, kad īīendien gra no vēr
karis karinīsē, bet īī īntelīgents, moksleivis, darbinīks vī
kaimīcīs pastogējo līgīai brangus vī laukīamas svētē.

Īī sirdīs līmīn, kad vī atēstē Karys auptē, to baltē,
vī nēstē ī mūsū mīestus, kaimus vī sīonkīemīs drausmīs, sū-
sīklousymō vī vīcnybīs mīntē, skīepytē tautojē karīs amato
pēmēģimō ī, kaip sēnovējē sāuklīs, vīcētē karīs vī
cīvīlīs - vīsus lausūs līstuvūs bītī pasīrģūvīnāīs ģēntē
mūsū amānāi laimē Tēvyns Līetavs.

1939. V. 17.

B. ģem. Musteīnīs.

Sveikinu ir dabaju.

Per du dešimtmecius "Karys" atli-
ko labai dideli darbai, kariuomenės vado-
rybei jis padėjo karinius auksėli, žiūrėti ir dra-
vistiškai žmogū ir viena, laukistiškai patriotine,
karinių žemė, Patsius kariniai jis davė la-
bai daug naudingų pamokymų, patarimų
ir žinių, židė ir stiprino jų draugą, kovojė su
piktu, rizavo ir visada būdamas išsilimas,
mūšindus ir geriausias būdovieno karis drau-
gas ir kėičius. Jau kariuomenėi ir žiaip piliečiams
"Karys" davė daug naudingų patarimų, info-
racijų, ir žinių apie kariuomenę, mūsų žemę
ne, ir jos apylinkas. Visai mūsų laukai "Karys"
padėjo draustiškai ir karistiškai stiprėti ir nie-
kada nemušinti. Pats "Karys" per visą lai-
ką buvo ne tik mūsų mokytojas, auksėtojas ir
informatorius, bet ir didelis kūrėtojas, nes buvo
spausdintu žodžiu, žino kultūrinio gindalu, jis
duogiai apie mūsų žemę nesikalbė ir mūsų
mūsų žuikėus ten, kur mūsų žemėi gindalai
negalėjo pasiekti. Už visus tuos darbus "Kariū"
jo vadoverybei, dabartiniam ir būvūiems redak-
toriams ir visiems bendradarbiams priklauso
visų mūsų mūšindų pagauda ir padėka.

At "Kariū" širdingai sveikinu, dabaju jam
ir linkiu geriausios šlovės ir naujų, gražių
laimėjimų, visos mūsų kariuomenės ir jos
vadoverybės džiaugsmui ir pasididžiavimui.

B. gen. St. Kabisaitis.

1939. V. 15 d.

DVIDEŠIMT METŲ

Pirmąjį kartą išvydęs pasaulį „Kariškių Žodžio“ vardu sunkiomis, audringomis Nepriklausomybės kovų dienomis, Lietuvos kariuomenės savaitraštis „Karys“ šiandien jau mini savo prasmingo gyvavimo dvidešimtmetį. Jeigu tiekos metų sulaukęs vyras dar tik stoja į garbingosios mūsų kariuomenės eiles, kad atliktų savo švenčiausią pareigą Tėvynės laisvei ir viso krašto saugumui, tai mūsų taurusis „Karys“, nuo pirmosios savo gimimo dienos stojęs Lietuvos kariuomenės savanoriu, jau lygiai dvidešimt metų, kai varo pačią giliają, plačiąją ir prasmingą vagą mūsų karinės spaudos dirvoje.

Jeigu prieš dvidešimt metų, dar tik kūdikis būdamas, šis laikraštis daugiausia buvo laukiamas svečias mūsų veikiančios kariuomenės frontuose, štabuose, apkasuose ir lauko sargybose, tai šiandien jis mielai laukiamas ne vieno lietuvių sodiečio, darbininko ar inteligento namuose. „Karys“ visų mielai laukiamas ir lankosi ne dėl to, kad čia jam būtų dabar saugiau, bet dėl to, kad šiandien nemažiau reikšmingu frontu yra kiekvienas kaimas ir miestelis, kad lauko sargybos ir apkasais šiandien yra kiekvieno lietuvių patrioto sodyba, kiekviena pirkia.

Pačių karių dėka įkurtas ir garbingai išsilaukęs anomis istorinėmis dienomis, mūsų jubilijatas šiandien yra plačiausiai paplitęs visame krašte taip pat daugiausia tų pačių laisvės saugotojų, susipratusių, kultūringų mūsų karių dėka.

Taigi, vieno ilgamečio šio laikraščio redaktoriaus žodžiais tariant, „Kario“ atsiradimas buvo tikrai prasmingas, gyvenimiškai būtinas, o jo tikslas bei uždaviniai mūsų kariuomenėje gerai pagrįsti ir supracasti.

Plačiau nekartodami istorinių laikraščio kūrimosi aplinkybių (visa tai buvusiuoju redaktorių smulkiai aprašyta jubiliejiname 10 m. „Kario“ numeryje 1929 m.), prisiminsime, kad 1919 m. gegužės 22 d. išėjo pirmasis „Kariškių Žodžio“ nr. Leidėjas — Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros skyrius. Pirmieji laikraščio redaktoriai ir kūrėjai — dim. mjr. Petras Ru-seckas, plk. ltn. Vytautas Steponaitis, plk. ltn. Jonas Laurinaitis. Pirmieji bendradarbiai — karininkai: Svilas, Kaunas, Natkevičius, V. Steponaitis, k. v. Elisonas ir kt.; ir kareiviai: V. Gustainis, St. Butkus, A. Majus, A. Vitkauskas ir kt.

1920 m. spalio 2 d. „Kariškių Žodžio“ 39 nr. išėjo Vilniuje. Jį atspaudė Juozapo Zavadskio spaustuvėje.

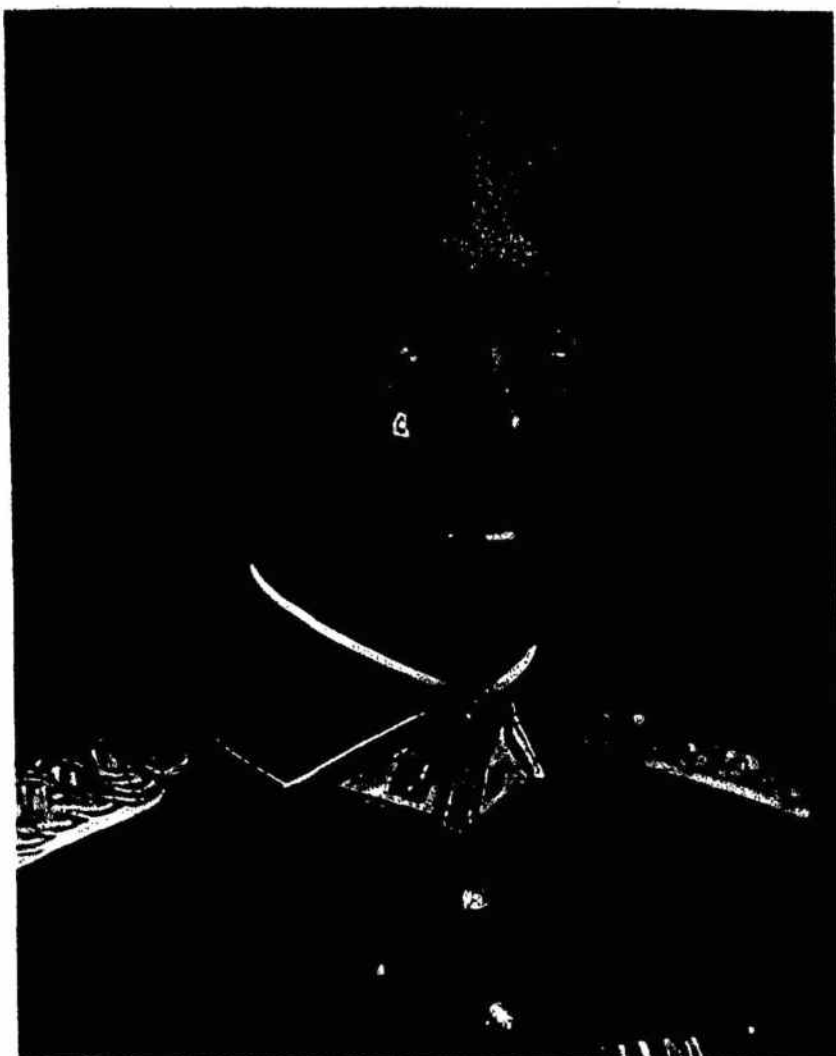
GEN. ŠT. PLK. STANKAITIS,
pėstininkų dalykams

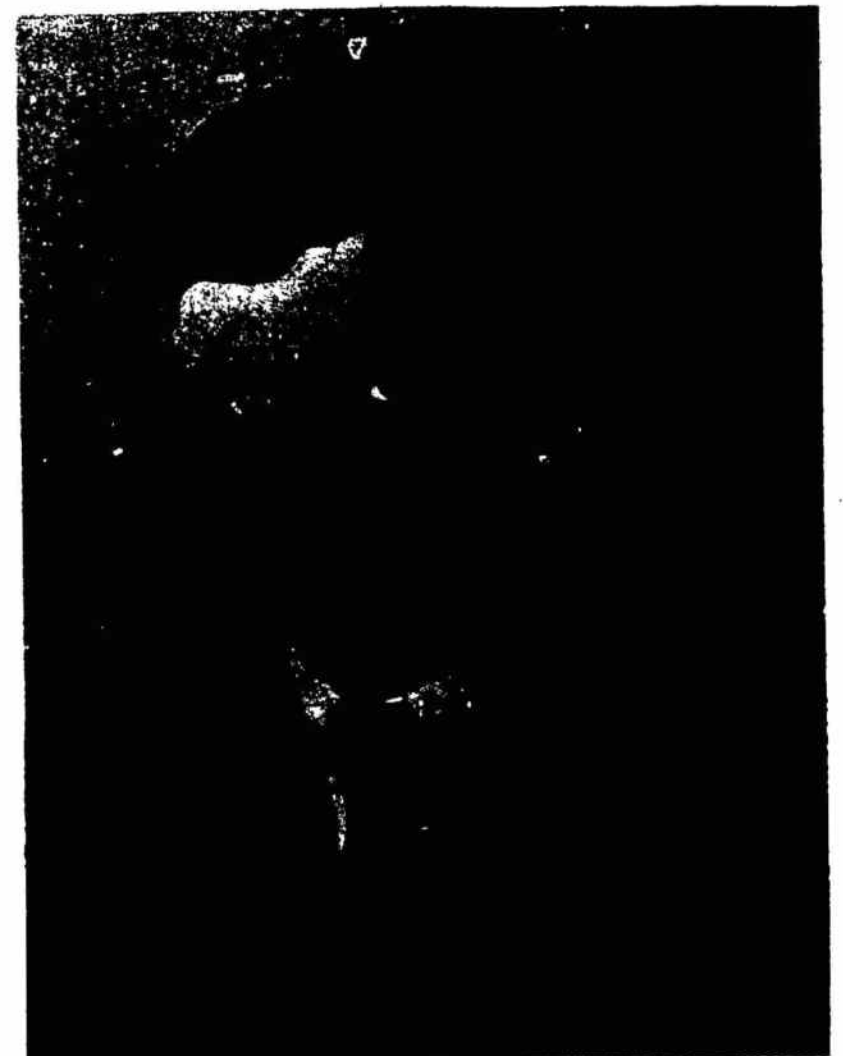
PLK. LTN. ABARAVIČIUS,
artilėrijos dalykams

PLK. LTN. MACULEVIČIUS,
technikos dalykams

MJR. ANDRIŪNAS,
kavalerijos dalykams

LTN. MARIŪNAS
aviacijos dalykams

Redakcinės „Kario“

kolegijos nariai

kariniams dalykams

Šis numeris yra brangus paminklas mūsų laikraščio istorijoje. Vilniuje taip pat buvo surinktas ir 40 nr., tačiau, lenkams užėmus Vilnių, laikraštis turėjo išeiti Kaune.

Trečiojo „Kariškių Žodžio“ redaktoriaus plk. ltn. J. Laurinaičio iniciatyva ir pastangomis, 1920 m. spalio 18 d. laikraštis išėjo naujuoju „Kario“ vardu. Bet tai buvo natūrali buvusiojo „Kariškių Žodžio“ tąsa pagal tą pačią programą ir eilę. Šio žygio dėka gražus, trumpas ir skambus „kario“ terminas ilgainiui tvirtai prigijo mūsų kariuomenėje ir visuomenėje.

Taip gimęs beveik draugė su pirmaisiais mūsų atgijusios ginklo pajėgos pulkais, griežtai nenukrypdamas nuo savo aiškaus ir kilnaus tikslo, „Karys“ jau dvidešimt metų drąsiai ir energingai žygiuoja po visą Lietuvos žemę, pasiekdamas taip pat, ypač paskutiniaisiais metais, ir daugelį tolimiausių pasaulio kraštuose likimo išblaškytų mūsų tautiečių. Pagrindinis „Kario“ credo: tvirta, ginkluota, didvyriškai pasiryžusi ir kruopščiai kariškai pasirengusi laisva, kultū-

ringa ir vieninga Lietuva. Šia linkme atkakliai braudamasis, „Karys“ visą laiką nuoširdžiai vertino kiekvieną mūsų draugą ir be reikalo neužgauliojo mažiau ar daugiau garbingą priešą, o tikrai atvirai ir kultūringai skelbė ir skelbs šią didžiąją ir šventą tiesą, kad kaip ir visi žmonės, lietuvis turi teisę laisvai gyventi, didvyriškai laimėti arba garbingai mirti. O juk visa tai nėra koks nors siauras laikraštinis užsibrėžimas, bet kiekvieno blaiviai, realiai ir patriotiškai galvojančio lietuvis teisė ir pareiga. Štai kodėl dažnai „Karys“ jam taikomą nuoširdesnę žodį nugirsta, ir štai kodėl šį darbą jis laiko ne koku nors ypatingesniu nuopelnu, o tikrai svarbiausia, būtina ir visomis jėgomis, tobuliausiomis priemonėmis siektina pareiga.

Nuo pat savo gimimo dienos, kaip pirmaisiais pakrikusiais, chaotingais pokarinio pasaulio gyvenamaisiais metais ir mūsų laisvės kovų dienomis, kaip ramesniais taikos gyvenimo momentais, taip ir šiomis didžiausio įtempimo ginkluotosios taikos dienomis, „Karys“ savo uždavinį vykde ir vykdo vienodu ryžtu-

mu, pasitikėjimu ir sąmoninga lietuviškojo ginklo meile; lygiai taip, kaip ir mūsų narsusis, kuklus ir kilnus Lietuvos karys, kuris didvyriškai atliko savo pareigą Didžiojo karo ir Nepriklausomybės kautynių ugnyje, kuris vienodu pasiryžimu ir užsidegimu kruopščiai rengėsi baisiam ir sunkiam kautynių darbui ramiomis taikos dienomis, ir kuris šiandien, jau moderniai ginkluotas ir turėdamas aukščiausių visos tautos pasitikėjimą, visu budrumu drąsus, nepalaužiamas budi gimtosios žemės sargyboje.

Šis „Kario“ laimėjimas irgi yra ne atsitiktinis, o tik bendras mūsų aukščiausios karo vadovybės pastangų, nurodymų, gausios moralinės ir materialinės paramos bei globos, ir visų „Kario“ vadovų — redaktorių, bendradarbių, kilniųjų pasiryžėlių — talkininkų ir tūkstančių skaitytojų, nuopelnas. Šio akivaizdoje — visiškai ne vietoje būtų bet kurio „Kario“ gyvavimo periodo lyginimas dabarčiai, su mintimi, kad ne visada lygiu pasisekimu laikraštis augo, plėtėsi ir tobulėjo. Visais laikais ir visi „Kari“ tvarkiusieji pareigonus dėjo visas savo pastangas, visą savo širdį ir meilę, kad kiekvienas sukurtas naujagimis būtų gražesnis, tobulesnis, turiningesnis. Tai neginčijamai liudija nors ir pageltę, kuklūs, menkesnio popierio, tačiau sultingai „Kario“ kūrėjų kūrybinga širdimi ir kruopščiu kariniu protu dvelkiantieji laikraščio komplektai. Šia prasme jie nė kiek nemenkesni už dabartinį, puošnesnį ar augalotesnį mūsų šių dienų „Kari“.

Vienodai ir tiksliai suprasdami kariuomenės vadovybės „Kariui“ pavestą uždavinį, visi jo redaktoriai

buvusiomis aplinkybėmis padarė maksimum tai, ką galėjo padaryti. Štai toji imponuojanti „Kario“ redaktorių eilė, kuri lyg milžiniška, nenutraukiama grandinė mus riša su garbinga, kūrybinga ir mūsų laikraščio ir mūsų kariuomenės žygių, gyvenimo ir darbo praitimi: dim. mjr. Petras Ruseckas, plk. ltn. Vytautas Steponaitis, plk. ltn. Jonas Laurinaitis, ats. ltn. Kazys Kepalas, ats. karo vald. Juozas Petrėnas, ats. karo vald. Zigmąs Kuzmickis, ats. kpt. Antanas Majus, ats. mjr. Juozas Tomkus, ats. plk. ltn. Romualdas Burokas, dim. plk. Tadas Šakmanas, dim. plk. ltn. Stasys Kuizinas, plk. ltn. Juozas Balčiūnas, mjr. Petras Jakštas.

Visų šių buvusiųjų redaktorių „Kariui“ paaukota širdies, proto ir pastangų duoklė yra tas svarbiausias akstinas, kuris įpareigoja ir verčia dabartinį „Kari“ eiti nuolatinės pažangos ir didesnių laimėjimų keliu. Tik šių visų bendrų pastangų ir laimėjimų dėka „Karys“ pasiekė tokį ūgį, kad galėjo panaudoti ir pačias moderniausias spaudos technikos priemones, pasidarydamas puošnesnis, patraukdamas prie savęs foto menininkus ir pagaliau skaitytojus ne tik kareivinių rūmuose, kuklioje kaimo seklyčioje, bet ir inteligento salone. Jeigu anksčiau mes žavėdavomės užsieninės spaudos technika, tai šiandien, nors iš dalies, šį tą esame pasiekę ir patys. O tai yra ne kieno nors vieno, o mūsų visų nuopelnas. Netiesa, kad „Karys“ išplito tik dėl savo puošnesnės išvaizdos. Tik pasiekęs 18.000 tiražą, „Karys“ galėjo pasinaudoti gilia spaude ir pasidaryt dar patrauklesnis, mėgiamesnis ne tik savo turiniu, bet ir išvaizda.

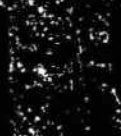

„KARIO“ TALKA

VIEN SAVI IR NAMISKIAMS KARIAI
1936-37 M. IŠDAVĖ PORENUMERATU

 - 1000 BEZEMALIAI

1936

1937

1938

1939

KARIŠKIŲ ŽODIS

KARYS

Eina sykį į savaitę.

Kaina: 3 mėn. 10 auk.,
6 mėn. 20 auk., 12 mėn.
35 auk. Atskiri numeriai
— 80 skaitikų.

Adresas: Krašto Apsaugos
Ministerija, „Kario“
Redakcija.

Leidžiama Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros skyriaus

Kaina: 3 mėn. 10 auk., 6 mėn. 20 auk., 12 mėn. 35 auk. Atskiri numeriai — 80 skaitikų. Adresas: Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros skyrius (Mickovičiaus g. - vė Nr. 18.)

Nr. 1 Kaunas, gegužės mėnesio 22 diena 1919 m.

I mūsų skaitytojus.

Bet ir tas laikraštis, kaip ir pati kariuomenė, priėjo stovėti ir stovės toli nuo kokio nors vienpusiškumo. Visuomenės gyvenimo reikalai, kiek jie „Ka-

Nr. 41 (73)

Kaunas, 1920 m. spalio mėn. 18 dieną.

II metai.

Pranešame, kad visiems „Kariškių Žodžio“ prenumeratoriams bus siuntinėjamas tomis pat sąlygomis „Karys“.

Administracija.

našai — rodėsi, kad mirtis stovi čia pat. Tai buvo ne mirtis, tik šmėkla. Ir dabar atsistojo nauja šmėkla, ji skaudė, bet ne mirė. Priešingai, po to smūgio sujudo mūsų kraujas, atsigavo mintis. Lietuvis visados taikus, visados nuolaidus, visados dėl šventos ramybės pasiryžęs kentėti.

„KARIO“ REDAKTORIAI PER 20 METŲ

I redaktorius dim. mjr. Petras Ru-seckas, redagavęs „Kariškių Žodžio“ Nr. 1 ir vėliau „Kari“ nuo 1922. XII. 13. iki 1925. XI. 4.

II redaktorius plk. ltn. Vytautas Steponaitis, redagavęs „Kariškių Žodį“ 1919. V. 25 — 1920. III. 24. Dabar Kar. Št. Sp. ir Švt. Sk. Istorijos Dalies vedėjas

III redaktorius plk. ltn. Jonas Laurinaitis, redagavęs „Kariškių Žodį“ ir „Kari“ 1920. III. 25 — 1921. IX. 29. Dabar Kar. Št. Sp. ir Švt. Sk. Spaudos Dalies vedėjas

Pagrindinės „Kario“ turinio gairės, jo linkmė — buvo nužymėta pirmomis laikraščio kūrimosi dienomis, nurodyta ir nurodoma mūsų kariuomenės vadovybės per visą laikraščio gyvavimo dvidešimtmetį. Kaip „Karys“ savo uždavinį atliko, ne jam pačiam spręsti. Šia proga tik su džiaugsmu ir giliu moraliniu atpildu visi buvusieji „Kario“ kūrėjai ir bendradarbiai šiame jubiliejiname numeryje skaitome nuoširdžiai pareikštus mūsų Vyriausiojo Ginkluotų Pajėgų Vado ir mūsų aukštosios karo vadovybės žodžius, sveikinimus bei linkėjimus. Jie yra mums visiems didžiausias paskatėjimas, tikroji linkmė ir šviesiausia karinio idealo žvaigždė.

Pagaliau ne tik šia jubiliejine proga, bet ir nuolatos, gaudami kiekvieną naują numerį, „Kariui“ objektyvų ir atvirą žodį gali pasakyti jo skaitytojai — dešimtys tūkstančių mūsų karių ir tautiečių iš plačiausių mūsų visuomenės sluoksnių.

Šia proga pats „Karys“ pasižada ir ateityje nesustodamas žengti priekį savo turinio ir formos atžvilgiu, tačiau šiam darbui ir toliau reikalinga visų jo bendradarbių, talkininkų ir skaitytojų parama. Kaip ir iki šiol, jos gausiai tikėdamasis, „Karys“ drąsiai, tvirtu žingsniu ir kietai pasiryžęs žengia į antrąjį savo gyvavimo dvidešimtmetį.

KPT: URBANAVIČIUS

IV redaktorius ats. ltn. Kazys Ke-palas, redagavęs „Kari“ 1921. IX. 30 — 1922. II. 1.

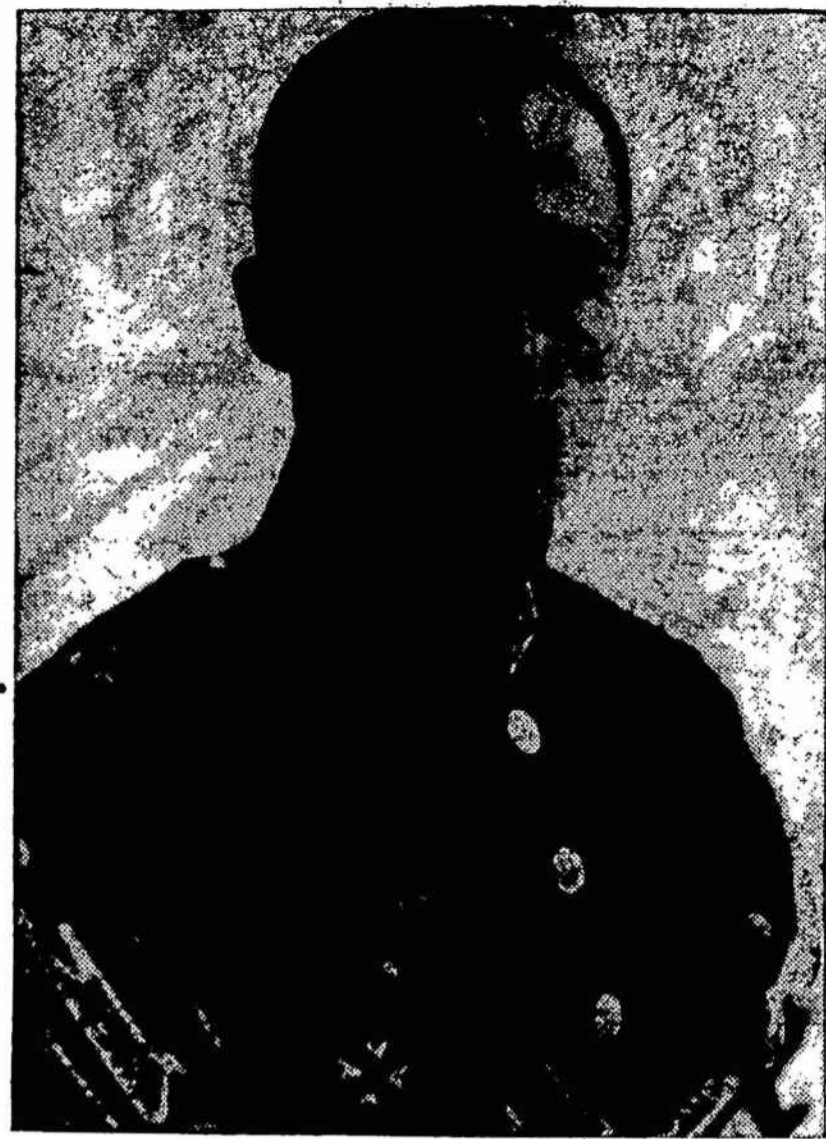

V redaktorius ats. karo vald. Juozas Petrenas, redagavęs „Kari“ 1922. II. 2 — 1922. IX. 8.

VI redaktorius ats. karo val. Zigmantas Kuzmickis, redagavęs „Kari“ 1922. IX. 9 — 1922. XII. 12.

VII redaktorius ats. kpt. Antanas Majus, redagavęs „Kari“ 1925. XI. 12 — 1926. II. 3.

VIENAS VYRAS - NE TALKA

KAI DU STOS, V SADOS DAUGIAU PADARYS

Mes gėrimės ir džiaugiamės per 20 metų išaugusių ir praturtėjusių mūsų draugu ir bičiuliu „Kariu“.

Šia proga sveikiname Kari, sveikiname jo dabartinį ir buvusius redaktorius, dabartinius ir buvusius bendradarbius, reikšdami jiems mūsų džiaugsmo ir pagarbos žodžius.

Tur būt, retai tepagalvojame apie tą visą kelią „Karyje“ matomų ir skaitomų dalykų, kurių jie padaro nuo autoriaus plunksnos, pieštuko ar foto aparato, kol pasirodo „Kario“ puslapiuose ir pasiekia mus. Peržvelkime. Autoriaus (rašytojo, poeto, korespondento, dailininko, fotografo) parengti dalykai — medžiaga „Kariui“ dažniausiai pašto keliais, visokiomis priemonėmis keliauja į „Kario“ redakciją.

Redakcijos pareigūnai medžiagą atrenka, skirsto, derina į atitinkamus „Kario“ skyrius, kur reikia, kiek pataiso, sutrumpina. Tokia „operacija“ kartais neišvengiama, nes redaktorius, tvarkydamas visą laikraštį, turi tam tikrą savo planą ir sumanymus, turi kiekvieną kartą nustatyti to ar kito skyriaus apimtį ir viską suderinti su spaudos technika. Patys autoriai šiuos dalykus nevisada juk tegali numatyti.

Perėjusi per redaktoriaus ir jo bendradarbių rankas, „Kario“ medžiaga keliauja į spaustuvę. Čia tekstai renkami spaudos raidėmis — rankomis arba tam tikromis mašinomis. Fotografijoms, piešiniais ar brėžiniams rengiamos cinkografijoje vadinamosios klisės, arba kai spausdinama gilia spaude, tam tikras vėlėnas. Ir vienur, ir kitur tenka atlikti daug įvairių techninių darbų, kol autoriaus atsiųstoji fotografija ar piešinys gali būti spausdinami.

Vėliau surinktieji tekstai ir kita parengtoji „Kario“ medžiaga „laužoma“, t. y. suskirstoma į numatytus laikraščio puslapius ir pagaliau atiduodama tam tikroms mašinoms spausdinti. Išspausdinti atskiri

„Kario“ lankai surenkami, sulankstomi, mašinomis susiuvami ir taip stojasi „Karys“. Čia ir baigiasi redaktoriaus darbas; „Karys“ dabar eina į administraciją, kurios rūpesčiu išsiuntinėjamas skaitytojams. Pagal paruoštus sąrašus ekspeditoriai „Kari“ suskirsto, suvynioja ir paruošia išsiųsti. Darbas turi eiti skubiai, nes svarbu, kad skaitytojas laikraštį gautų kuo greičiau. Automobiliu ar vežimais „Karys“ keliauja į Kauno centrinį paštą, o iš čia traukiniais, autobusais, garlaiviais, lėktuvais pasklinda po visą Lietuvą; kiti egzemplioriai nukeliauja ir į užsienį, net už vandenynų. Daug rankų dirba, daug galvų galvoja, daug širdžių jaučia, kol „Kario“ numeris pamato pasaulį ir pasiekia skaitytoją. O tų numerių per 20 metų išėjo jau daugiau kaip 1000.

Kiekvieną darbą bedirbdami, žmonės vis tobulėja, vis geriau įpranta dirbti. Per tą 20 metų augo ir brenėdo mūsų valstybinis gyvenimas, žengė į priekį visose srityse, mokslė, mene, technikoje ir kitur.

Iš buvusių jaunų skaitytojų priaugo, išsimokslino naujų rašytojų, augo menas ir menininkai, tobulėjo technika, atsirado įvairių specialistų, pagerėjo foto nuotraukos, patobulėjo ir pačios spaustuvės, įgudo ir patys redaktoriai ir bendradarbiai, o nuo to viso patobulėjo ir „Karys“.

Patobulėjo mūsų susisiekimai, išsiplėtė paštų tinklas, pagreitėjo „Kario“ kelionė iš administracijos pas skaitytoją. Taigi šiuo metu reguliariai mus lankas mūsų bičiulis „Karys“ yra visų bendro, kruopštaus ir nuoširdaus darbo išdava.

Visiems pareigūnams rūpestingai ir atsidėjus dirbant savo darbą ir nuolat besistengiant tobulėti, šiandien po 20 metų „Kari“ turime gražesnę ir labiau subrendusį. Labai svarbų vaidmenį šiuose darbuose vaidina darnumas, punctualumas, tikslumas. Visas šis

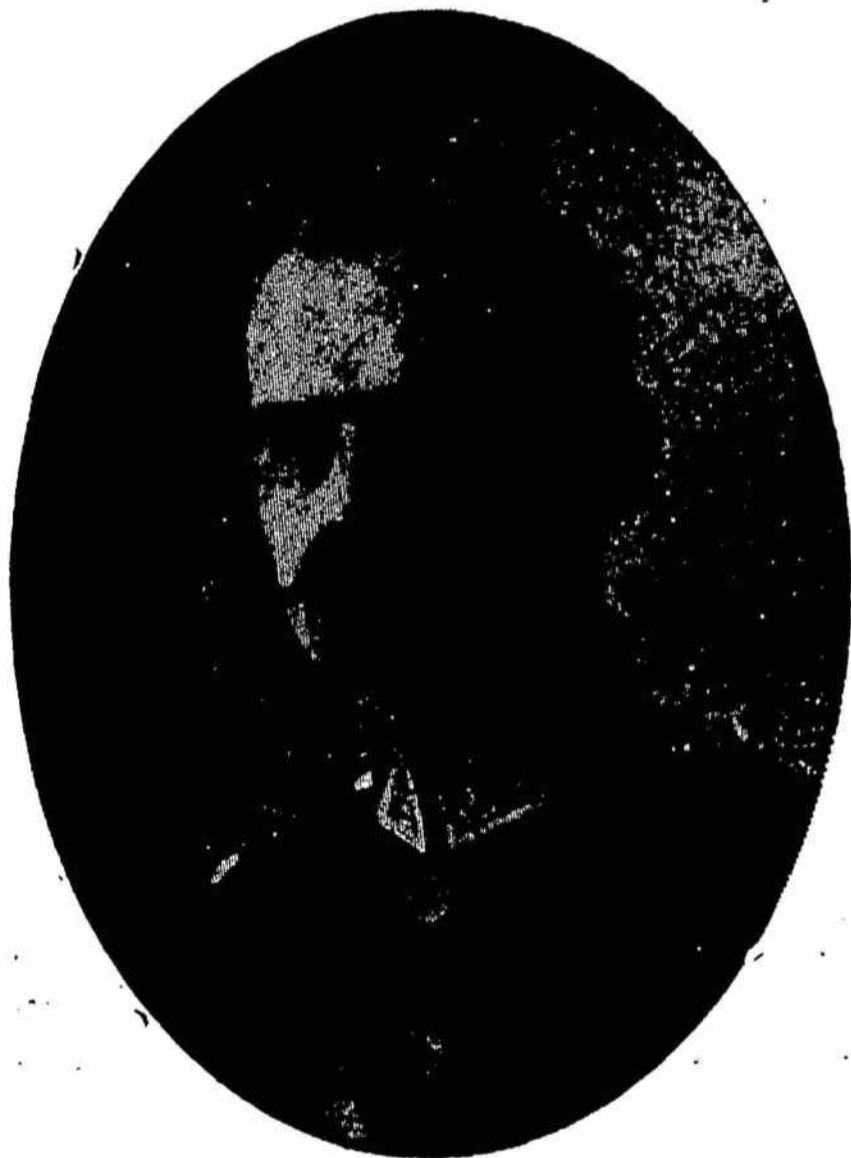
VIII redaktorius ats. mjr. *Juozas Tomkus*, redagavęs „Kari“ 1926. II. 4 — 1926. VI. 29.

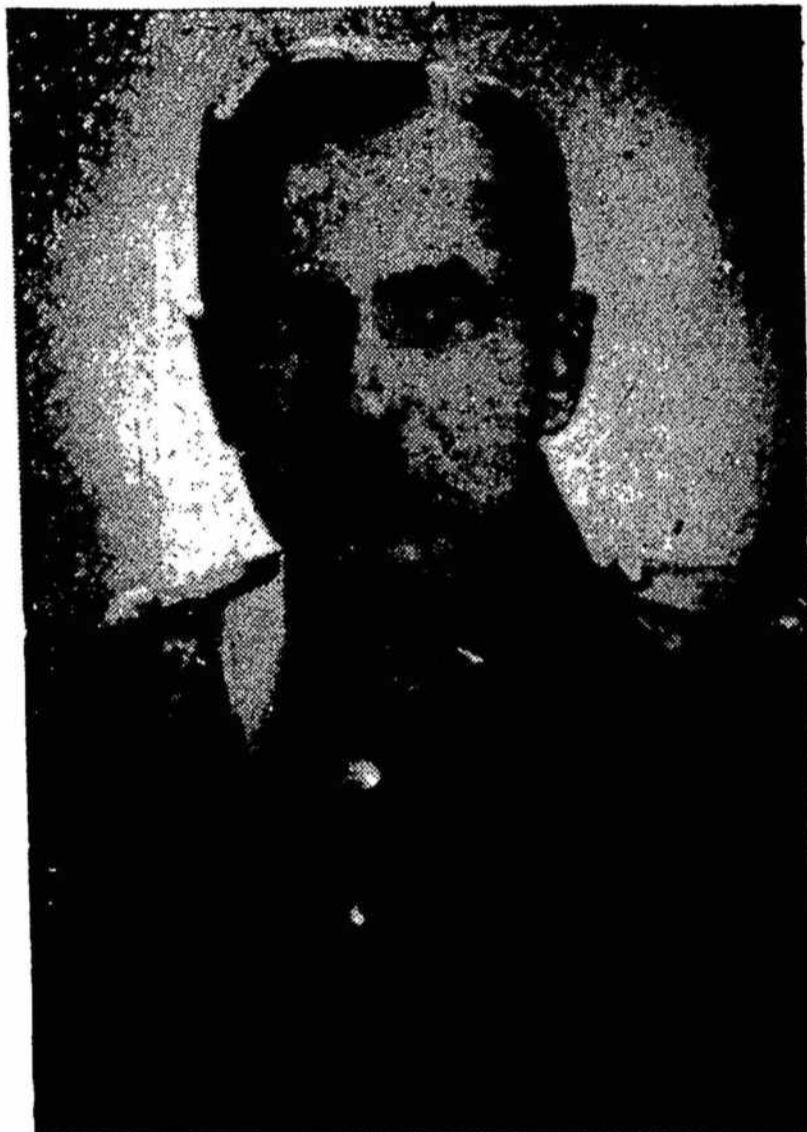
IX redaktorius ats. plk. ltn. *Romualdas Burokas*, redagavęs „Kari“ 1926. VI. 30 — 1927. III. 15 ir 1927. IX. 7 — 1928. III. 6.

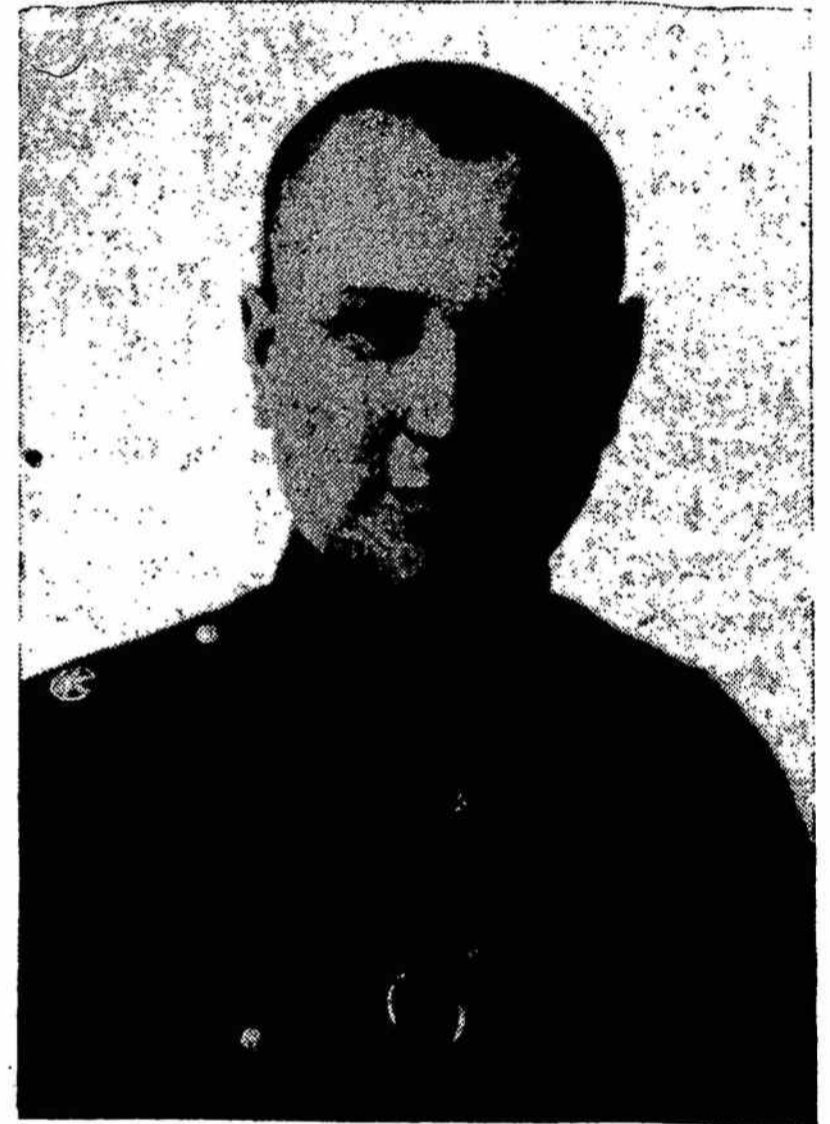
X redaktorius dim. plk. *Tadas Šakmanas*, redagavęs „Kari“ 1927. III. 16 — 1927. IX. 6.

XI redaktorius dim. plk. ltn. *Stasys Kuizinas*, redagavęs „Kari“ 1928. III. 7 — 1928. X. 10.

XII redaktorius plk. ltn. *Juozas Balčiūnas*, redagavęs „Kari“ 1928. X. 11 — 1935. XI. 24. Dabar Kar. Št. Sp. ir Švt. Sk. Karinio Rengimo ir Propagandos Dalies vedėjas.

XIII redaktorius mjr. *Petras Jakštas*, redagavęs „Kari“ 1935. XI. 25 — 1936. III. 18.

aparatas tarsi sudėtingas laikrodžių mechanizmas, kur kiekviena dalis turi veikti, kiekvienas ratukas turi suktis nustatyta kryptimi, nustatytu greičiu. Autoriui suvėlinus ką parašyti ar paštui suvėlinus atsiųsti, gali kuri, kad ir labai svarbi medžiaga, nepatekti į numatytą „Kario“ numerį. Neapsižiūrės redakcija, nepasiskubins spaustuvė — „Karys“ gali pavėluoti iš-eiti ne toks, koks turėtų būti. Nesuskubs administracija išsiuntinėti ar suvėlins paštas, skaitytojai pavėluotai gaus „Kari“. Taigi tik visų darbo darnumas ir punktualumas padeda tą darbą gerai ir laiku atlikti.

Daug kas pasikeitė per tą 20 metų „Kario“ aplinkoje. Anksčiau nedaug teturėjome bendradarbių, nedaug skaitytojų, nedaug ir „Kario“ teišeidavo. Šiandien tie skaičiai yra padidėję dešimteriopai ir daugiau.

Šiandien, minėdami mūsų „Kario“ sukaktį, gerėdamiesi jo gražia išvaizda, jo gyvu žodžiu ir kilnia lietuviška dvasia, kaip Lietuvos kariuomenės „Kariui“ ir pridėra, mes, kariai skaitytojai, būdami dėkingi „Kario“ kūrėjams, visiems „Kario“ redaktoriams, bendradarbiams ir talkininkams, linkime dabartiniam redaktoriui ir visiems jo bendradarbiams bei talkininkams kuo sėkmingiausio darbo ir ateityje.

Mūsų troškimas yra, kad mūsų „Karys“ nenustotų kilęs ir augęs, kad nuolat plėstųsi tarp skaitytojų ne tik mūsų žemėje, bet ir visur kitur, kur tik yra mūsų brolių lietuvių.

Linkime, kad „Karys“ savo žodžiu ir dvasia, kaip ir iki šiol, žadintų Lietuvos vaikuose Tėvynės Lietuvos laisvės meilę ir pasiryžimą tai Tėvynei tarnauti, Ją ginti, o reikiant dėl Jos ir mirti. Plk. Šarauskas

JUBILIEJAUS PROGA SVEIKINA „KARI“

Tvirtas, didingas ažuolas išauga iš nežymios gیلės, nes joje glūdi tikrosios gyvybės pradai.

Lygiai taip pat iš nežymaus savo išvaizda pirmojo „Kariškių Žodžio“ numerio per dvidešimt metų išaugo šiandieninis puošnusis, išpūdingasis „Karys“; išaugo, nes jis gimė iš tikrosios lietuvių tautos Dvasios, iš jos pasiryžimo laisvai, nepriklausomai gyventi.

Ir kaip tos Dvasios lydymas, „Karys“ per dvidešimt metų pats augo, stiprėjo, o augdamas bei stiprėdamas daug jaunų karių kartų auklėjo, taip tos Dvasios saugomas, jos laiminamas tegul ir toliau per ilgiausius metus auklėja tvirtus, pasiryžusius Lietuvos gynėjus.

Pirmasis „Kariškių Žodžio“ Redaktorius
dim. mjr. Petras Ruseckas

Kaunas. 1939. V. 22.

Trečiojo redaktoriaus žodis

Ne tik galvojau, bet ir studijavau, ką aš turėčiau pasakyti savajam išprūsiusiam perkrikštui. Nieko neišėjo, tad pats klausiu: ko nori? Saulės amžiaus? Skaitytojų kaip jūros smėlio? Gal ne 52, bet 300 numerių per metus?.. Kantrybės, valandėlę palauk... aš prisiminiau žavingą kalnų gyvenimą. Viršūnėje saulė, papėdėje ir šlaituose — rūkas ir audros. Tačiau ne visi keliautojai sėdi šiltuose viešbučiuose. Atsiranda ir tokių, kurie išeina iš jaukios, saugios aplinkos ir... rūke, audroje lipa siaurais takais, stačiais grubiais šlaitais aukštyn, kur šviesu. Reikia pasiryžimo ir atsargumo, reikia priemonių: jei pasiekęs didesnę aukštumą, pamesi taką, paslysi ar neužsikabinsi už uolos — nudardėsi; jei sustosi pusiaukelėje — užgrius ar nuneš sriautai. Tokioje aplinkumoje išeinančiam keleiviui tėra vienas patarimas:

— Tegu jis tik ištvermingai eina prieš kalną¹⁾. Keleivis lipa. O tie, kurie stebi ir mato prošvaistes, galvoja:

— Jau rūkas žymiai praretėjo! Tegu tas, kuris kopia į kalną, dar pasistengia, kad, Dieve saugok, nesustotų pusiaukelėje¹⁾. Plk. ltn. Laurinaitis

Žmonės veržiasi į gyvenimo platybes dvejopai. Vieni gyvena dėsniu: „Gyvenime, turi mums duoti visa, ko mes geidžiame! Ypač malonumų ir skanėstų!“ Kiti rimtai susikaupę klausia savęs: „Ką turime duoti gyvenimui, nes mūsų pirmutinė pareiga — duoti, o ne imti“. Dvejopa ateitis laukia tuos žmones ir tautas.

Praeities didžiųjų žygių ir darbų Lietuva, nuo mažo ligi didelio, buvo didvyriška Lietuva. Ši dvasia įsiamžino į mūsų tautos istorijos lakštus ir yra mūsų tikra lietuviškoji dvasia. Jos kruvinu antspaudu buvo priantspauduotas nepriklausomos Lietuvos rūmų kertinis akmuo. Ja šimtmečius gyveno ir jos maitinama kūrėsi Didžioji Lietuva.

¹⁾ - Posakiai iš Moravskio, S. J. Vakarai prie Lemano. 1932.

Mūsų pareiga nenutolti, nenuslysti nuo jos vėžių ir ryžtingai kovoti su plintančių blogybių puvéšiais.

Brangiam sukaktuvininkui „Kariui“, jo vadovybei, bendradarbiams, platintojams ir skaitytojams iš visos širdies linkiu nepailsti kovoje dėl Vyrybės ir didvyrybės dvasios išugdymo mūsų gražioje Tėvynėje Lietuvoje. Drąsiai pirmyn, su šios dvasios vėliava į tolesnės kūrybos darbą!

Ats. mjr. J. Tomkus

XIV ir dabartinis „Kario“ redaktorius kpt. Simas Urbanavičius (nuo 1936. III. 19)

Džiaugiuos „Kario“ pasisekimais — jis išaugęs, išgrožėjęs, įdomus ir todėl plačiai skaitomas. Linkiu jam tokiu pat pasisekimu plėtotis ir antrąjį dvidešimtmetį žengiant!

Dim. plk. Šakmanas
Šiauliai, 1939. V. 15.

Dvidešimčiai išmušus

„Karys“ jau ne „Kariškių Žodis“, išvydęs pasaulį 1919. V. 22 d., bet puošnus, išdidus ir žinąs savo vertę ir svorį; jis jau ne 4—8 psl. laikraštukas, bet solidiškas savaitraštis — žurnalas, džiūginąs mus ir nesibijąs viešai pasirodyti net ir užsieniuose. Jo raida ir tobulėjimas, tai mūsų jaunos valstybės ir jos kariuomenės tobulėjimas ir žengimas pirmyn ne pėstute, bet šuoliais.

Ką gi jam palinkėti ir man — to žurnalo buv. redaktoriui?

— Dar didesnės pažangos ir ištvermės, nes sustojimas puskely, tai stagnacija. Taigi, per aspera ad astra!

Ats. plk. ltn. Burokas

1939. V. 16 d.

Pirmyn!

Sunkiūs laikūs teko išgyventi „Kariui“. Prieš dvidešimt metų jis pasirodė menkutis, vos 8 puslapių, menkame popiery. Dabar jau — modernūs žurnalas — visų, o ypač moksleivių mėgiamas. Tik ar nereikėtų, kad „Karys“ dažniau lankytų savo milžinišką skaitytojų būrį. Juk kadaise, kada vos pažįstamam raides kareiviui reikėdavo savaitės laiko perskaityti aštuonis puslapius, dabartiniam kariui pakanka ir poros valandų. Mano linkėjimas, kad „Karys“ lankytų savo skaitytojus jau bent du kartu savaitėje!

Dim. plk. ltn. Kuizinas

1939. V. 17.

Lietuvos kariuomenės laikraštis Karys atsirado tada, kai ginklu ir valia buvo lemiamas mūsų krašto likimas — laisvė ar priklausomybė kitiems.

Karštu energingu žodžiu stojo tuomet Karys žadinti mūsų kovotojus, stiprinti juos apkasuose ir nu teikti poilsio valandomis.

Fronto žmonės artimai susigyveno su Kariu, pamilo jį, nes jiems buvo nepamainomas draugas.

Ilgainiui Karys likosi draugas visų, kuriems artimai rūpi savo krašto laisvė ir jos gynimas.

Kario simpatikų nuolat didėjo. Šiandie jis žinomas ir skaitomas visur. Karys malonus ir laukiamas svečias, nes jis visada jaunas, visada gyvas ir žvalus, ir visada uždegęs energiją, pasiryžimą ir pasitikėjimą savimi, savo jėgomis.

Tad, dvidešimt metų sukakties proga, nuoširdžiausi linkėjimai, kad Karys, nors ir šimtąjį jubiliejų švęsdamas, niekad nepasentų, niekad nenustotų tų savo savybių ir visada liktųsi pirmuoju savo Tėvynės laisvės sargu ir gynėju. Plk. ltn. Balčiūnas
39. V. 18.

Garbingajam jubilijatui „Kariui“

Dideliu džiaugsmu ir viltimi sveikiname „Kari“, sulaukusį dvidešimts metų jubiliejaus.

„Karys“ turi savo garbingą istoriją ir pats įėjo į mūsų kultūros istoriją, kad jam ką galėtum pridėti ar atimti. Tačiau sukaktuvių proga negalima nepaminėti ir nepasidžiaugti tomis pagrindinėmis vertybėmis, kuriomis „Karys“ rėmėsi, jas kėlė ir laimėjo: tai „Kario“ auklėjamoji ir šviečiamoji reikšmė lietuvių tautai. Beveik visas mūsų vyriškasis jaunimas perėjo per kariuomenę, tuo patimi augęs „Kario“ idėjų rate. Juo labiau brangus „Karys“ savo pozityviu darbu laikraštiniškos srityje, nes jis niekuomet nesivėlė į pažeminto spausdinto žodžio verdenes. Taip pat istorija „Kario“ nuveiktų darbų neužmirš ir dėl tų rūščių Lietuvai dienų, kada jis gimė — 1919 m. — kovų dėl laisvės metais, savanorių pasiaukojimo metais ir skleidė kariuomenėje ir tautoje stiprybę, ryžtumą ir pasiaukojimą ligi laimėjimo. Tad „Kario“ jubiliejus yra vienas garbingiausių mūsų kultūriniame gyvenime; ir jam linkime ilgų patvarių metų darbo ir pasisekimo.

„Lietuvos Aido“ redakcija

1939 m. gegužės 17 d.

„Ūkininko Patarėjo“ nuoširdžiausi sveikinimai „Kariui“, mininčiam savo gyvavimo dvidešimtmetį.

„Kary“, bujok, tobulėk ir žydėk! Nešk šviesą ir karinę dvasią į kareivines, į kaimų grįčias ir miestų pastoges.

Āgr. J. Strazdas

„Ūkininko Patarėjo“ Vyr. Redaktorius

„Kario“ 20 metų proga

Kiekvienas spausdintas žodis išeina iš gyvo žmogaus jausmų, plakančios širdies. Spaudoje svarstomi viešumai žinotini, visumos reikalų dvasioje spręstini reikalai.

Karinė spauda atstovauja tuos viešuosius reikalus, kurie vadinami valstybės ir tautos saugumu. Tauta ar valstybė, neturėdama sąlygų ar nebūdama pasiryžusi, tinkamai pasirengusi saugiai gyventi, nebus auganti tauta, kultūrėjanti valstybė: ji bus tik nykstanti tauta, merdėjanti valstybė. Karinės spaudos tikslas, apskritai, jungiasi su visos valstybiškosios spaudos tikslais: negeroves iškelti ir jas nutrinti, o tautos gyvybingumo veiksnius ir sąlygas išryškinti, siekiamus tikslus įgyvendinti.

„Karys“ šią garbingą misiją vykdo jau dvidešimt metų. Vykdo gražiai, dideliu pasisekimu. Pasisekimo dokumentas labai aiškus: dar 1935 m. „Kario“ buvo spausdinama 6—7.000 egz., o dabar — 21—22.000 egz. Mūsų sąlygomis tai labai džiugus reiškinys.

Kodėl „Karys“ pasiekė tokios 300% pažangos? Mūsų kariuomenės vadas b. gen. Raštikis yra pasakęs: „Spauda yra kūrybinio darbo meilės ir pasišventimo vaisius, ir nevisuomet gali tobulėti pagal užsakymus ar įsakymus“. „Karys“; matyt, šiuo dėsniu ir vadovaujasi.

„Karys“ per paskutiniuosius metus pasidarė ne tik kūrybiškas turinio atžvilgiu, bet ir techniškai gražiai ištobulėjo. Tai nuopelnas asmenų, turinčių meilės ir pasišventimo spaudai.

Mes visose srityse dideliais žingsniais žengiame, tobulėjame ir kaip tauta, ir kaip valstybė. Svarbiausia tobulėjimo priežastimi reikia laikyti tai, kad mes kasdien ir patys tobulėjimui priaugame, veržiamės, mokame surasti, susidarome sąlygas. Tautos ir valstybės tikslai sudaro spaudos turinį. O savas turinys, savi tikslai — tobulėjimo akstinas ne tik karinei, bet ir civilinei spaudai, kuria šiandien taip pat galime pagrįstai gėrėtis.

Kiekvienas darbas reikalauja rūpestingumo. Bet redaktoriaus darbas ypač jautrus ir atsakingas. Atsakingas ta prasme, kad redaktorių lengvai gali teisti iškart tūkstančiai teisėjų, nes spausdintas žodis paskleidžiamas milijonams skaitytojų, kurių ir pažiūros, ir norai niekuomet nesutampa. Bet tų teisėjų balsai, jų sprendimai yra nykūs, jei leidinys savo idėja, savo tikslais visuomenei darosi įdomesnis ir jos pamėgiamas.

Kariai yra visuomenės dalis, o karinė spauda atstovauja visuomenės reikalų dalį — gyvybinius karinės srities reikalus. Tinkamai nesutvarkę ir neįvertinę karinės srities reikalų, galime netekti sąlygų tinkamai rūpintis visos mūsų tautos ir valstybės reikalais. Apie šiuos reikalus daug įdomiai parašoma „Kary“.

„Kario“ 20 metų sukaktuvių proga linkiu jo redaktoriui ir bendradarbiams ir toliau taip pat įdomiai ir naudingai leisti „Kari“ kariams ir mūsų visuomenei.

Geriausio pasisekimo „Kariui“!

Plk. ltn. A. Šimkus

„Mūsų Žinyno“ redaktorius

Gerb. Kario Redaktoriui

kpt. Urbanavičiui

Skleisdamas kariškai patriotines idėjas, ugdydamas krašto gynimo jausmus ir keldamas karingą nuotaiką, *Karys* labai daug nuveikė bendrame krašto saugumo stiprinimo darbe. *Kario* puslapiuose visuomet mielai randa vietos ir šauliniai reikalai. Ši talkininkavimą *Trimitas* giliai jaučia ir didžiai vertina.

Šauliai yra karių talkininkai ir ginklo broliai. *Karys* ir *Trimitas* — karinės spaudos broliai. *Trimitui* miela sveikinti *Kario* Redaktorių, bendradarbius ir skaitytojus reikšmingomis *Kario* dvidešimties metų sukaktuvėmis.

Trimito geriausi linkėjimai *Kariui* ir toliau gražiai vykdyti karinio auklėjimo ir karinio mokymo darbą Tėvynės gerovei ir laisvei saugoti.

J. Kalnėnas
Trimito redaktorius

B. Vosylius
Redaktoriaus padėjėjas

Mielas Kary,

Tu jau mini savo amžiaus 20 metų — tu vienas seniausių mūsų gyvųjų laikraščių; bet tu neesi senas, nes tu skelbi amžinos jaunystės idealą.

Juk tu ėjai su pirmaisiais mūsų Tėvynės savanoriais; tu juos lydėjai ir stiprinai kovose už mūsų žemės laisvę. Tu tuose pačiuose savanoriuose, kurie dar likę gyvi grįžo namo, palaikai anų didžiųjų kovų dvasią, tą dvasią tu puoselėjai ir skiepiji šimtams tūkstančių karių, kurie dėmesingai tave sekdami eina savanorių keliais.

Tu rūpinais ir rūpinies ne tik aktyviais kariais arba buvusiais kariais — tu tapai draugas ir šimtams tūkstančių mūsų jaunimo, besiruošiančio būti kariais. Jau dabar tą jaunimą uždegi mylėti Tėvynę ir mokai ją ginti.

Tu esi labai modernus laikraštis; esi gražus, įvairus ir įdomus. Tai tavo šeiminių nuopelnas. Išorinės tavo formos padidina tavo išvidinių siekimų jėgą. Ir toliau būk toks šviesus, šaunus ir mėgstamas.

Sveikinu tave! Dar ilgus ilgus metus būk jaunimo mokytojas ir auklėtojas. Išmokyk visus mūsų žmonių taisyklingai gyventi ir, kai to reikės mūsų Tėvynei, garbingai mirti, kad Lietuva būtų Laisva, Didi ir Laiminga!

Tavo jaunesnis draugas

Skautų Aidas

(pas.) redakt. Ant. Saulaitis

Švenčiančiam dvidešimtmečio sukaktį Lietuvos kariuomenės savaitraščiui „*Kariui*“ savo skaitytojų — moksleivių vardu reiškiame nuoširdžiausius linkėjimus.

Išvartytoji darbo vaga tespindi didingame mūsų Tėvynės laimėjimų vainike!

Lietuvos tautinės moksleivijos žurnalas
„*Jaunoji Lietuva*“

Daug šviesos paskleidei lietuviuose, daug meilės ir pasiukojimo atnešei gimtajam kraštui. Sutvirtėjęs laimėjimuose ir užsigrūdinęs siekimuose, dar skaidriau šviesk naujiems dvidešimtmečiams, dar karščiau dek ir rodyk kelią jaunesiems.

Jaunasis „*Kario*“ draugas
„*Kariūnas*“

„*Spindulio*“ b-vės technikinė vadovybė sveikina „*Kari*“, savo nuolatinį klientą, XX metų sukakties proga ir linki jam geriausios kloties. „*Kario*“ techniniam tobulinimui iš mūsų pusės nebus pagailėta jokių pastangų.

K. Puida
Spindulio A. B-vės direktorius

KARINĖ PROPAGANDA IR „KARYS“

Propagandos vaidmuo šioje spaudos ir radijo galybėje yra milžiniškas. Gerai išplėsta prieš propagandą savaip nuteikia ne tik kurio nors krašto gyventojus, bet ir laimi dideles teritorijas. Pastarųjų laikų Europos žemėlapiu pertvarkymai ir vadinamieji bekraujai laimėjimai yra tik gerai organizuotos propagandos išdava. Lengva suprasti, kad jeigu prieš propagandą svetimame krašte, kur ji tramdoma ir prieš ją paleidžiamas savos propagandos aparatas, duoda tokių rimtų rezultatų, tai savos propagandos savame krašte vaisiai turėtų būti kur kas našesni, nes pastaroji propaganda yra valstybės remiama, ji naudojasi visomis priemonėmis ir turi plačią veikimo dirvą.

Mūsų krašte propaganda gali reikštis spaudoje, valstybės radiofone ir visuomenės susirinkimuose. Valstybei ir atsakingiems pareigūnams yra suteikta teisė kiekvienu metu pasinaudoti šiomis propagandos priemonėmis. Tose viešose tribūnose galima laisvai išdėstyti svarbiuosius valstybės reikalus ir tuo ar kitu klausimu valstybei naudinga kryptimi formuo-

ti visuomenės nuomonę. Valstybės propagandos darbo sąlygos pas mus nėra ypačiai sudėtingos ir sunkios, nes mūsų tauta yra sąmoninga, ji vertina ir remia gyvybinius valstybės interesus, ji turi pakankamai sveiką patriotinį jausmą ir gerą pilietinę nuovoką. Todėl prieš mūsų visuomenės akis tik reikia iškelti ir išryškinti opiuosius reikalus taip, kad jie visuomenės sąmonę pasiektų ir joje susikristalizuotų.

Viena svarbiausių propagandos rūšių mūsų krašte šiandien yra karinė propaganda. Gyvename neramius ir netikrus laikus. Nežinome nė dienos, nė valandos, kada mūsų valstybę gali ištikti pavojai. Kad galėtume tiems pavojams atsispirti ir juos pašalinti, mes visą laiką turime savyje ugdyti krašto gynimo jausmą ir karinę dvasią, turime pagyvinti praktišką tautos karinį parengimą ir stiprinti visuomenės moralę. Čia į talką mums turi ateiti karinė propaganda, kuri krašto gyventojams išdėstyti modernaus karo dėsnius ir karybą, nurodyti mums gresiančius pavojus, supažindinti su prieš vartojamos propagandos metodais, nuolat mus skatinti ugdyti ir plėsti kari-

nes pajėgas, visuomenę skatintų kovoti su špionažu, su gandai ir panika, keltų visuomenės dvasią, stiprintų jos krašto gynimo pasiryžimą ir t. t. Tai platus propagandos darbo baras. Jame turi pasireikšti ne tik specialios karinių įstaigų propagandos priemonės, bet šiam reikalui privalo tarnauti ir visas kitas mūsų propagandos aparatas.

Naudinga pažymėti, kad paskiausiais metais pas mus į karinės propagandos tarnybą įjungiami visa viešoji valstybės ir visuomenės tribūna. Šiandien mūsų krašte nėra lietuviško laikraščio, kurio skiltys nebūtų atviros karinei propagandai. Nėra ir visuomenės susirinkimo, kuriame nebūtų svarstomi krašto gynimo reikalai ir kuriame krašto gyventojai nebūtų skatinami stiprinti mūsų karines pajėgas — kariuomenę ir šaulius. Valstybės radiofonas čia irgi yra aktingas talkininkas. Krašto saugumui, kariuomenei ir šauliams skiriami pusvalandžiai ir specialios karinės paskaitos valstybės radiofone suvaidina rimtą vaidmenį.

Betgi karinė propaganda pas mus dar nėra kaip reikiant išvystyta, nors ligšiol ji jau yra davusi konkrečių rezultatų. Krašto gyventojų karinės nuotaikos ir jų aukos Ginklų Fondui yra ne kas kita, o tik karinės propagandos vaisius. Tačiau nežiūrint to, karinės propagandos uždaviniai šiais laikais yra toki rimti ir atsakingi, kad negalima pasitenkinti tik pasiektais duomenimis. Karinė propaganda turi visą laiką nuolatine, kaskart stiprėjančia srove eiti į visuomenę ir joje sėti savo sėklą. Be kitų priemonių, čia turėtų būti našiau, tiksliau ir naudingiau panaudoti mūsų įvairios spaudos puslapiai. Mūsų spaudoje turėtų rasti vietos ne tik karinių iškilnių ar sukakčių aprašymai, ne tik įvairūs atsišaukimai, bet ir praktiški kariniai straipsniai, kuriais plačioji visuomenė būtų supažindinama su pagrindiniais karybos dėsniais ir svarbiausiais apsigynimo uždaviniais bei gynomosi metodais. Laikraščių redakcijos, jausdamos gyvenamojo momento rimtumą ir jo reikalavimus, neatsisakys tiems straipsniams duoti vietos, tik reikia, kad jie plačiosioms visuomenės masėms būtų suprantami ir įdomiai parašyti. Gerai žinome, kad propaganda turi pasisekimo tada, kai ji klausimus iškelia ir nagrinėja įdomiai, todėl kariniai straipsniai mūsų civilinėje spaudoje pirmiausia ir turėtų pasižymėti keliamų klausimų aktualumu ir jų įdomiu nagrinėjimu. Sausas, kietas ir šabloniškas klausimo pastatymas ir jo gvildenimas gal būt geriau tinka akademiniam žmogui ir specialistams, bet ne įvairiaspalvei visuomenei. Todėl čia karinės propagandos pasisekimas pareina ne tiek nuo gausaus laikraščių puslapių skaičiaus panaudojimo, kiek nuo autorių sugebėjimo karinius straipsnius paruošti ir visuomenei pateikti įdomiai, paprastai ir trumpai parašytus.

Karinė propaganda gerą dirvą turi visuomeniniuose susirinkimuose. Ne tik šaulių dalinių, bet ir kitų organizacijų susirinkimai galėtų būti aktingiau panaudoti šiai propagandai. Šiandien visuomenės dėmesys krašto kariniams reikalams yra ištiesų didelis. Todėl nepasinaudoti tuo dėmesiu būtų mūsų nerangumas ir klaida. Propaganda turi išnaudoti visus galimumus, o ypačiai tuos, kurie nereikalauja didelio darbo ir valstybei nesudaro rimtesnių išlaidų. Kad visuomeninius susirinkimus būtų galima tiksliau panaudoti karinei propagandai, reikia susirūpinti suorga-

nizuoti iškalbingų karinių paskaitininkų kadra, kurie su karinio turinio paskaitomis aplankytų ypačiai mūsų mažesnius miestelius ir kaimus. Čia visuomenė turi mažiau progų pamatyti kariuomenę, pažinti jos darbus ir suprasti to darbo sąlygas, todėl nors teoriškai reikia visuomenę gyviau supažindinti su mūsų valstybės gynimo uždaviniais. Koks didelis šiandien yra visuomenės dėmesys mūsų kariuomenei, kiekvienas netarpiškai gali įsitikinti kariuomenės manevrų ar kitų viešų pasirodymų metu.

Karinės propagandos visumoje ypatingas vaidmuo tenka mūsų karinei spaudai. Karinė spauda šios propagandos mechanizme yra centrinis variklis, kuris judina visą aparatą. Netenka čia išsamiau aiškinti karinės spaudos reikšmės šioje srityje, tenka tik pabrėžti mūsų visuomenės rodomas tendencijas karinės spaudos atžvilgiu. Per pastaruosius 12 metų visa mūsų spauda išaugo į didelę moralinę jėgą. Šiandien būtų sunku rasti kaimo ar miesto namus, kuriuos nelankytų vienas kitas, o kartais ir daugiau laikraščių. Keleriopai pakilo spaudos tiražas, visuomenė išmoko ir įpratę skaityti. Dar daugiau — visuomenė spaudos atžvilgiu pasidarė tiek sąmoninga, kad ji išmoko iš spaudos jau ir reikalauti. Tai nuoširdžiai sveikintinas ir džiugus reiškinys. Kartu su visa mūsų spauda auga, bujoja ir tobulėja ir karinė spauda. Pastarosios balsas kaskart vis ryškiau juntamas bendrame mūsų spaudos koncerte, o ji pati visuomenėje turi vis didesnio pasisekimo. Kas atsimena prieš kelerius metus buvusį mūsų karinės spaudos turinį ir paskirų žurnalų išvaizdą ir visa tai palygina su šia diena, tas mato milžinišką skirtumą. O ką jau bekalbėti apie skirtumą tarp pirmųjų ir dabartinių karinės spaudos numerių? Viskas pasikeitė iš pagrindų. Iš sulysusių žurnaliukų su menkučiu tiražu išaugo didžiuliai su gausiomis skaitytojų armijomis karinės spaudos vienetai. Tam tikra prasme, žinoma, tai yra bendros mūsų visuomenės ir spaudos kultūros pakilimo išdava.

Bet nė vienas spaudos organas nekyla, jeigu jis nesudomina skaitytojo, nepatraukia savo turiniu ir išviršine išvaizda. Toki laikraščiai ar žurnalai tik vegetuoja, o visuomenė, nors ji būtų ir varu varoma, nuo jų šalinasi. Šia proga ypačiai malonu pabrėžti mūsų kariuomenės savaitinio laikraščio „Kario“ padaryta pažanga. Šiandien „Karys“ visuomenėje turi gausią skaitytojų šeimą ir jam iš visuomenės pusės dažnai parodoma šiltos ir naturalios simpatijos. Tai nėra panegirika, bet faktas, su kuriuo nesutikti negalima, nes būtume neteisingi. Iš visų mūsų karinių laikraščių užėmęs svarbiausią poziciją „Karys“ šiandien vertingai mini savo gyvavimo 20 metų sukaktį. Tai yra vienas seniausių Lietuvos laikraščių.

Būdamas vadovujančiu veiksmu karinės spaudos sambūryje, „Karys“ varo taip pat labai rimtą karinės propagandos darbą visuomenėje. Tiesa, tai jo tiesioginis uždavinys, tačiau šį uždavinį jam lengviau įveikti, kai jis visuomenėje turi tiek pritarimo ir pasisekimo.

„Kario“ skaitytojams ir bendradarbiams šios reikšmingos sukakties proga yra malonu nuoširdžiai paspausti dešinę „Kario“ redaktoriui, jo redakcijos štabui, jo leidėjams ir globėjams, ir palinkėti, kad „Karys“ ir toliau bujotų ir žydėtų, o jo įtaka siektų tiek, kad visa Lietuvos visuomenė savo srityse taptų kariais.

J. Senkus

LIETUVOS NEUTRALUMO ŽYGIS

Paklaustas apie savo kelionę į Varšuvą, kariuomenės vadas b. gen. St. Raštikis pareiškė:

Šiai mano kelionei ne tik mūsų, bet ir užsienio spauda skyrė labai daug dėmesio. Kai kurie užsienio laikraščiai net mėgino rašyti apie mano kažkokią ypatingą politinę misiją, bet tai buvo tik nepamatuotos sensacijos. Jokios ypatingos politinės misijos neturėjau. Mano kelionės tikslas buvo, pasinaudojant Lenkijos maršalo Rydz-Smigly maloniu kvietimu, padaryti oficiališkus vizitus Lenkijos vyriausybės ir kariuomenės vadovybės atsakingiems pareigūnams ir užmegsti asmeninį kontaktą su lenkų kariuomenės vyriausiuoju vadu maršalu Rydz-Smigly ir kitais lenkų kariuomenės vadovybės nariais. Ta pačia proga pasinaudojant, man buvo parodyta lenkų kariuomenė ir jos darbas lauke, ir lenkų karo pramonės keli fabrikai.

Dar prieš mano kelionę lenkų spauda daug rašė apie Lietuvą ir mūsų kariuomenę. Šilti lenkų spaudos atsiliepimai sudarė palankias sąlygas mano apsilankymui Varšuvoje ir prisidėjo prie šios kelionės pasisekimo. Lenkų spaudos buvo gražiai išpopuliarintas mūsų kraštas, mūsų kariuomenė ir kitos mūsų gyvenimo sritys. Tai bus naudinga ir ateičiai. Lenkų spaudai už nuoširdžius balsus aš esu labai dėkingas.

Apie visą kelionės eigą man nereikia kalbėti, nes mūsų laikraščiuose apie tai buvo gana daug rašyta. Todėl aš papasakosiu tamstoms tik atskirus savo išpūdžius, chronologiškai neminėdamas visos kelionės eigos.

Pirmiausia turiu pabrėžti, kad lenkai moka viešai reikšti savo jausmus ir moka gražiai reprezentuotis. Į reprezentacinę sritį jie kreipia daug dėmesio, ir reikia pripažinti, kad tai jiems tikrai sekasi.

Maršalui Rydz-Smigly dalyvaujant, aš buvau priimtas Lenkijos Respublikos Prezidento prof. Moscickio, oficialius vizitus padariau maršalui Rydz-Smigly, ministrui pirmininkui gen. Slavoj-Skladkovskiui, karo ministrui gen. Kasprzyckiui, užsienių reikalų ministrui p. Bekui ir vyriausiojo štabo viršininkui gen. Stachievičiui. Be to, privatiškai teko susitikti su kitais Lenkijos vyriausybės nariais, su daugeliu karių ir su lenkais diplomatais. Per tuos susitikimus pasikalbėjimuose tekdavo paliesti ir mūsų reikalus. Turiu pažymėti, kad man teko girdėti labai daug objektyviškų mūsų reikalų įvertinimų ir supratimų.

Man, kaip kariui, ypač įdomu buvo pamatyti lenkų kariuomenę ir jos darbą lauke. Teko aplankyti netoli Varšuvos Rembertovo poligone esantį pėstininkų mokymo centrą ir tame pačiame poligone man parodyta sustiprinto pėstininkų bataliono manevrą, per kurį buvo atliekami viso bataliono šaudymai kovos šoviniiais. Be pėstininkų, šiame pratime dar dalyvavo artilerija, tankai, aviacija, raitininkai, prieštankiniai ir priešlėktuviniai pabūklai, minosvaidžiai ir kt. Pratiimas užtruko keletą valandų. Jis buvo labai atidžiai ir kruopščiai paruoštas, gražiai įvykdytas ir padarė labai gerą išpūdį. Pratimą žiūrėjo pats karo ministras gen. Kasprzyckis ir daug atsakingas vietas užimančių lenkų kariuomenės generolų.

Manevrui pasibaigus, man buvo parodyti pėstininkų mokymo centro įrengimai ir pademonstruoti lenkų konstrukcijos ir gamybos ginklai ir karo technikos turtas.

Įdomu buvo aplankyti kelis lenkų karo pramonės fabrikus: lėktuvų fabriką Varšuvoje ir ginklų fabrikus Rzeszowe ir prie Rozwadowo. Labai moderniškai įrengtas ginklų — artilerijos fabrikas Stalowa Wola. Visi tie fabrikai, taip pat ir kiti, yra sukonzentruoti Lenkijos teritorijos gilumoje, beveik pačiame centre, kur yra įsteigtas, taip vadinamas, Lenkijos pramonės centrinis rajonas (COP — Centralny Okręg Przemysłowy). Reikia atvirai pasakyti, kad savo karo pramonės srity lenkai yra pasiekę labai gražių vaisių. Visi ginklai yra ne tik savo gamybos, bet daugumas jų ir lenkų konstrukcijos. Šioje srity lenkams pasisekė likti beveik jau visai nepriklausomais nuo užsienio.

Iš viso galima pasakyti, kad lenkų kariuomenė yra gerai apmokyta, apginkluota ir aprūpinta. Lenkų ūpas, ypač paskiausiu laiku, yra labai karingas, ir patriotiškai pakilęs.

Darydamas bendrą išvadą apie savo kelionę į Lenkijos sostinę, manau, kad, išeinant iš Lietuvos aiškaus neutralumo, ši kelionė buvo reikalinga ir naudinga. Pačiu priėmimu ir kelionės vaisiais aš esu patenkintas ir dėkingas Lenkijos kariuomenės vyriausiajam vadui maršalui Rydz-Smigly ir visai lenkų kariuomenės vadovybei.

Šaulių iškilmės Kaišiadoryse

Gegužės 14 d. Kaišiadoryje buvo Trakų rinktinės šventė. Buvo pašventinta ir rinktinei įteikta vėliava ir įteikti šauliams Trakų apskrities visuomenės suaukoti ginklai — iš viso 98 šautuvai ir 3 lengv. kulkosvaidžiai. Šventėje dalyvavo atvykę iš Kauno kariuomenės vadas b. gen. St. Raštikis, Šaulių Sąjungos vadas plk. Saladžius, Spaudos ir švietimo Skyriaus viršininkas plk. Šarauškas ir kt. svečiai.

Į šią šventę suplaukė apie tūkstantis šaulių, iš visos apskrities vietų. Visi šauliai dalyvavo pamaldose, per kurias buvo pašventinta rinktinės vėliava. Po pamaldų geležinkelio šaulių aikštėje išsirikiavę sulaukė atvykstantį į parodą kariuomenės vadą ir Šaulių Sąjungos vadą. Čia pat kariuomenės vadas b. gen. Raštikis įteikė Trakų šaulių rinktinės vadui plk. ltn. Žutautui vėliavą, prašydamas ją gerbti ir ginti iki paskutinio kraujo lašo. Rinktinės vadas prisiekė ją ginti visomis savo jėgomis. Po vėliavos įteikimo sekė ginklų įteikimas. Įteikus ginklus, kariuomenės vadas prabilo į šaulius ir gausiai susirinkusių visuomenę. Savo kalboje paminėjo, kad ši šventė tenelieka vien tik gražaus prisiminimo švente, bet tegul būna naujo pasiryžimo ir Tėvynės meilės simbolis.

Vėliau kalbėjo Šaulių Sąjungos vadas.

Buvo sukeltos ovacijos Respublikos Prezidentui, naujai vyriausybei ir kariuomenės vadui. Po to, apsiginklavę naujutėliais šautuvais, šauliai pro kariuomenės vadą praėjo iškilmės maršu.

Iškilmėms pasibaigus, toliau sekė iškilmingi pietūs. Pietų metu, kuriuose dalyvavo ir Kaišiadorių vyskupas Juozapas Kukta, taip pat buvo pasikeista kalbomis. Po pietų Kaišiadorių gimnazijos aikštėje įvyko šaulių pratimai. Šauliai vyrai atliko keletą pratimų su šautuvais, o moterys šaulės pašoko keletą tautinių šokių ir atliko keletą plastikos numerių. Šventė buvo baigta, nulėidus sodnely tautinę vėliavą.

Ginklai šauliams buvo suaukoti visuomenės aukomis. Aukotojų tarpe randame ir pradžios mokyklos mokinius. Šaulių pastangomis ne tik individualiniam savęs ginklavimuisi plačiai aukos plaukė, bet nemaža pinigų suma buvo įnešta ir bendriems tautos reikalams — Ginklų Fondui. R. Ksp.

ŠILAVOTAS, Marijampolės apskr. Šilavoto būrio pastangomis buvo pravesta rinkliava ginklams pirkti. Surinkta 630 lt. Iš šios sumos visuomenė suaukojo 500 lt. ir šaulys K. Dlungas paaukojo vieną vardinį šautuvą — 130 lt. Už surinktus pinigus bus nupirkti šautuvai ir įteikti vietos būriui. X.

KARIUOMENĖS VADO ŽODŽIAI ŠAULIAMS

Trakų rinktinės dešimtmečio šventėje

Garbingi šauliai ir šaulės.

Visos mūsų kariuomenės ir jos vadovybės vardu aš pirmiausia širdingai sveikinu rinktinės vadą, vadę, tarybą ir visus rinktinės šaulius ir šaules jūsų šventės proga.

Sveikinu ir linkiu, kad ši Tamstų šventė būtų ne tik labai malonus atsiminimas, bet pirmiausia, kad ji paskatintų šaulius, šaules ir jų bičiulius dar labiau dirbti, dar daugiau branginti savo Tėvynę, dar tvirčiau laikyti ginklą savo rankose ir dar ryžtingiau ryžtis ir aukotis dėl savo tautos ir valstybės reikalų visada, bet ypatingai tada, jei kada nors mūsų Tėvynei pradėtų grėsti bet kokie pavojai.

Šiandien gauti ginklai sustiprina Tamstas fiziškai. Už tai visi mes turime būti labai dėkingi tų ginklų aukotojams. Jiems aš viešai tariau mūsų nuoširdžią padėką.

Šiandien gavote ir naują rinktinės vėliavą, kuri turės jus visada stiprinti dvasiškai. Ji visada primins jums jūsų priesaiką ir pasižadėjimą viską aukoti nepriklausomai Lietuvai. Ji visą laiką turės jums kartoti seną ir mūsų pačių išbandytą tiesą, kad materialinis ginklas, t. y. šautuvas, kulkosvaidis ar net artilerijos pabūklas, tankas ar lėktuvas, yra baisūs priešai tik tada, kada jie yra drąsaus, drausmingo, savo Tėvynę karštai mylinčio ir ją ginti net iki mirties pasiryžusio kario ar šaulio rankose.

Tad ryžkimės tik tokiais ir būti, o ši vėliava tepadedą mums tą ryžtumą tikrai ir greit įvykdyti.

Jūsų rinktinė visą laiką, bet ypačiai paskiausiais

metais yra parodžiusi daug gražių sumanymų ir atliktų darbų. Tai yra jūsų rinktinės vado plk. Žutauto, rinktinės vadės p. Žutautienės, rinktinės tarybos, kitų vadų ir vadžių, tarybų ir eilinių šaulių vyrų ir moterų, o taip pat jūsų bičiulių ir rėmėjų nuopelnas, kuris visų kitų turi būti teigiamai įvertintas ir pagirtas. Mes visi už tai turime būti ir esame jums dėkingi.

Kiekvieną savo darbą dirbdami ne sau, bet bendram visos Tėvynės labui, tą pačią intenciją turime ir šiandien.

Tad šia proga pagerbkime savo Tėvynę Lietuvą ir jos Respublikos Prezidentą.

Jų garbei tris kartus valio!

Kariuomenės vadas b. gen. Raštikis per bendrus pietus pasakė Trakų rinktinės šauliams šią kalbą:

Džiaugdamiesi gražiais Trakų šaulių rinktinės darbais ir pasirodymais ir už tai atiduodami tinkamą pagarbos ir padėkos duoklę rinktinės vadovybei ir visiems šauliams bei šaulėms, neturime užmiršti senų šios rinktinės veteranų, su ginklu rankose kovojusių už visų mūsų laisvę ir nepriklausomybę dar prieš dvidešimtį metų. Aš juos turiu atskirai paminėti dar ir todėl, kad tai buvo ne tik pirmieji jūsų pirmtakūnai, bet ir todėl, kad jie yra palikę jūsų šaulių rinktinėi pasididžiavimą, t. y. aktingą dalyvavimą kautynėse.

Kaip Lietuvos nepriklausomybės karo dalyviui, man teko prieš dvidešimtį metų dalyvauti ir jūsų apylinkėse, ir jau tada matyti jūsų pirmtakūnų darbus. Tas darbas buvo sunkus, atsakingas ir pavojingas. Bet drąsuoliai to nebijojo. Jie ėjo, dirbo, kovėsi, kaip galėjo ir mokėjo, ištvėrė iki galo ir todėl laimėjo. Tų žmonių niekada neužmirškime, nes jie yra ne tik mūsų pasididžiavimas, bet ir gyvi pavyzdžiai, iš kurių galime pasimokyti ateičiai.

Aktingi kautynių dalyviai, vis tiek, kas jie būtų, kariai, šauliai ar partizanai, yra mums brangūs, nes jie, patys uostę prieš parako dūmus, geriau gali mus pamokyti, kas ir kaip darytina priešui nugalėti ir savo laimėjimui pasiekti. Labai gera ir naudinga, kad šaulių Sąjungos vadas ir jūsų rinktinės vadas plk. Žutautas yra aktingi Lietuvos nepriklausomybės karo dalyviai.

Mano didžiausias troškimas, kad šaulių tarpe visada viešpatautų pakilusi ir patriotiška pirmųjų savanorių ir partizanų dvasia.

Nors gyvename ir neramius laikus, bet jokių būdu neturime nusiminti. Kaip tik atvirksčiai — tokie laikai turi sukelti mumyse daugiau pasiryžimo dirbti, aukotis ir gintis. Mūsų mažoje tautoje neturėtų būti vietos nesantaikos ar susiskaldymo kirminui, nes jis mus ne stiprintų, bet silpnintų, o dabar Lietuva turi būti stipri, vieninga ir pasiryžusi. Politiniame, kultūriniame ir ekonominiame darbe visi mes lietuviai stenkimės būti daugiau aktingi ir darbštūs. Niekada nenustokime geros vilties, nes tai būtų pirmoji nepasisekimo priežastis. Daug dirbkime, bet dar daugiau tikėkime dėl savo laisvos ir nepriklausomos ateities, ir tada ta ateitis turės būti ir bus gera, laisva ir nepriklausoma.

Šio darbo priešakyje visada ir visur teeina šauliai ir šaulės, ypatingai čia, Trakų apskrities žemėje.

Žinau, kad V rinktinės šauliai ir šaulės tuo keliu ir eina. Garbė jums už tai.

Tik vis pirmyn, šauliai. Pirmyn už garbę ir Tėvynę.

PIRMASIS PASIMATYMAS APKASUOSE

Karo lauke reikalingi ne vien ginklai, kuo daugiausia šovinių, kitų karinių reikmenų, kasdienės duonos, bet ir spaudos. Tai galėtų pasakyti ir mūs Nepriklausomybės kovų dalyviai, tai praktiškai patyrę. 1919 m. trūkome ne tik ginklų, bet ir geros spaudos. Retai užklysdavo į apkasus laikraštis bei knyga. Rodos, laikraščiai būdavo siunčiami, bet kur jie ištirpdavo, mums, apkasų pelėms, nebūdavo žinoma. Tai duodavo progos ir mūsų karių karikatūristų humorui pasireikšti. Pamenu, ir šiandien dar iš galvos neiškrenta viena charakteringa karikatūra 9. pėst. pulko šapirografuotame laikraštėlyje „Tėvynės Gynėjas“. Karikatūra mums, fronto kariams, labai patiko. Ji vaizdavo: Iš Kauno išvažiuoja traukinys, pilnas spaudos, prikrautas lyg šieno vežimas. Tolimesnėse stotyse tik pusė vagono, arti fronto tik maža krūvelė ant grindų, o į paskutinę stotį prieš pat frontą atvežama tik didelė trijų pirštų kombinacija, o laikraščio nė vieno. Kareiviai bėga traukinio su spauda pasitikti, ir pamato ant platformos, vietoj spaudos, tik pirštų kombinaciją.

Apkasuose užklydęs laikraštis būdavo grobte grobstomas. Pasidėk be priežiūros duonos bei kitko — rasi, bet laikraštį pasidėjęs, nė su žiburiu nebesurasi. Tardyk netardęs — nusikaltėlis lyg į žemę prasmeğęs. Atrodytų, lyg iš anapus apkasų slapta atslinkęs priešas nukniaukė ir dingo už vielų užtvaros.

Vieną 1919 m. gegužės paskutiniųjų ar birželio pačių pirmųjų dienų saulėtąjį popietį sujudino, sukėlė ant kojų visą mūsų kulkosvaidininkų būrį. Mes tuomet buvome Vievio bare prieš lenkus. Būrio vyrai — dauguma inteligentai, savanoriai, jau pergyvenę kautynių krikštą, ir šalta ir šilta patyrę. Tokiems spauda buvo lyg ir antroji duona. Tą dieną, grįžęs iš bataliono štabo, mūs pasiuntinys parnešė, tarp kitų laikraščių, ir „Kariškių Žodžio“ (dabartinio „Kario“) pirmąjį numerį. Man pirmiausia padavė.

Išsuku blogo, lyg pageltusio, parudusio, rodos, lyg iš Egipto piramidžių ištraukto popieriaus laikraš-

„Kario“ vadovybė ir artimieji bendradarbiai su spaustuovės techniniu personalu „Kario“ 15 metų sukakties proga

tį, ir vartau jo puslapius vieną po kito. O tų puslapių tiek nedaug: tik aštuoni. Pirmame puslapyje stambiomis raidėmis spindi žodžiai: „Kariškių Žodis“. Nors menkutis laikraštėlis, bet mums, kariams, tiek jis artimas ir malonus. Varčiau tuos puslapius viską užmiršęs, net ir sargybą pakeisti, ir kad už vieno bei pusantro kilometro priešas sėdi ir jo kulkosvaidžių bei šautuvų žiotys atsukti į mūsų kaimą.

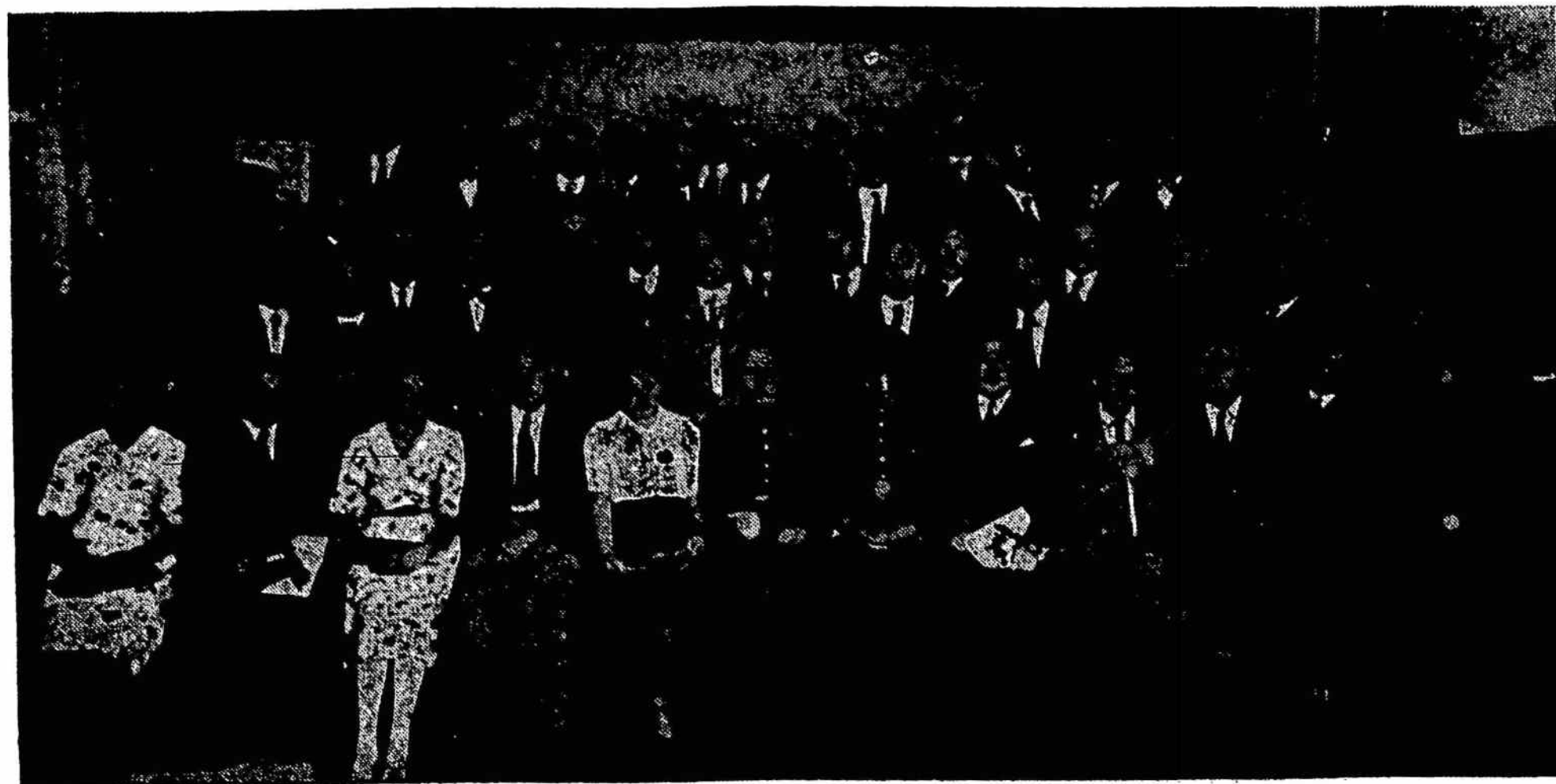
Aplink grupuojasi kiti kareiviai ir klausinėja, kokių laikraščių gavome. Paduodu kitus, bet „Kariškių Žodį“ slepiu giliai už munduro, lyg kokią draudžiamąją literatūrą. Pirmas aš noriu jį perskaityti, o paskui tegu kiti jį skaito.

Užlendu už krūmo ir skaitau nuo pradžios iki galo. Viskas įdomu. Pagaliau staiga pakėlęs akis nuo laikraščio, aplink save pamatau supančią šešėlių krūvą. Iškart lyg ir krūptelėjau, rodos, vaiduoklius pamatęs, bet greit šaltoji srovė, elektros skubumu, kažkur iš kūno sulindo į žemę. Tai stovėjo tylių tyliausiai keli draugai, stovėdami ir pasilenkę skaitę tą patį laikraštį, nenorėdami manęs trukdyti ir iškart nesuprasdami ką skaitau.

— Manėme, kad ką slapta skaitai, jeigu taip nuo visų pasislėpęs, — nusijuokę pasakė draugai, ir sugulę visi ratu, toliau skaitėme pirmąjį karinio laikraščio numerį. Tuomet nė į galvą negalėjo ateiti mintis, kad štai tas pats pageltusio popieriaus laikraštėlis po 20 metų išaugs į gražų, kažin kokia anais laikais dar nesapnuota giliaspaude spausdinamas.

Ir po tos dienos kas savaitę pradėjome laukti „Kariškių Žodžio“. Bet, deja, ne kiekvieną jo numerį gaudavome. Kiti dingdavo, ir siųsk nesiuntęs į štabą kareivį: negauna laikraščio ir tiek. Ypač daug numerių negaudavome žygio metu. Pykdavome ir štabo raštininkus prakeikdavome net iki ketvirtos jų būsiančios kartos.

Pirmuosius numerius perskaitęs, pabandžiau rašinėti į „Kariškių Žodį“. Deda, ir tik retą į krepšį pasiunčia. Kiti rašinėliai, šių dienų akimis žiūrint, tikrai buvo verti krepšio, bet anais laikais buvo įdėti.

„Kario“ vadovybė, jo artimieji bendradarbiai, svečiai ir techninis personalas, išleidus „Kario“ 1000-ji numerį

Trūko bendradarbių, ypač iš kareivių. Kaip buvęs „Kariškių Žodžio“ redaktorius plk. lt. V. Steponaitis teigia, pirmieji karinės spaudos bendradarbiai kareiviai buvo: V. Gustainis, A. Majus, St. Butkus, A. Vitkauskas ir kiti. Ir šiandien tie pat asmenys tebėra su spauda santykių nenutraukę. V. Gustainis vėliau yra buvęs „Lietuvos Aido“ vyr. redaktoriumi; A. Majus liko karininku ir 1925—1926 m. redagavo „Kari“. Dabar gyvena Brazilijoje ir rašinėja vietinėje lietuvių spaudoje. Arėjas Vitkauskas Nepriklausomybės kovų metu redagavo 9. pėst. pulko šapirografuotą laikraštėlį „Tėvynės Gynėjas“, vėliau Šiauliuose ir Anglijoje redagavo kai kuriuos laikraščius; dabar gyvena ir rašinėja Amerikoje. Pirmieji „Kario“ bendradarbiai kareiviai nepametė plunksnos ir arčiau su spauda susirišo.

Be to, yra ir kitų „Kary“ pradėjusių pirmuosius plunksnos bandymus, vėliau išaugusių į rimtus žurnalistus bei rašytojus. „Karys“ kiekvienam bandančiam rašinėti jaunuoliui plačiai atveria savo puslapius, leisdamas plėstis jo talentui, keldamas jo nuotaką ir skatindamas dirbti ir siekti savo užsibrėžto tikslo. „Karys“ uoliai prisideda prie naujų spaudos darbininkų kadro ruošimo. Todėl „Karys“ nors ir pirmą kartą parašiusiam kokią nors mažą korespondencijėlę jaunuoliui skiria atitinkamą honorarą, kad tik jį paskatintų.

Nors kuo tolyn, tuo „Kario“ bendradarbių skaičius augo, bet dar ilgus metus buvo jaučiamas jų trūkumas. Dar ir apie 1923—1924 m. kartais tekdavo bendradarbių gatve vytis, kad ką nors parašytų.

Trumpai dirstelkim į „Kario“ bendradarbių skai-

čiaus augimą. 1919 m. jų buvo 26, 1920 m. — 20, 1921 m. — 36, 1922 m. — 31, 1923 m. — 65, 1924 m. — 64, 1925 m. — 108, 1926 m. — 148, 1927 m. — 180, 1928 m. — 223, 1929 m. — 256, 1930 m. — 383, 1931 m. — 414, 1932 m. — 455, 1933 m. — 429, 1934 m. — 435, 1935 m. — 472. Arti 500 bendradarbių skaičius yra ir 1936—1938 m. laikotarpyje, svyruojant gal keletui bei keliolikai. Nuo 1931 m. nusistovėjęs tarp 400 ir 500 skaičius liko beveik pastovus, tik šiemet pastebimas didesnis bendradarbių skaičiaus augimas iš moksleivių eilių. Bendradarbių skaičius, žinoma, labiau augtų, jeigu leistų „Kario“ puslapių talpa.

Per visą šį „Kario“ 20-metį per „Kario“ puslapius, be nuolatinių bendradarbių, yra praėję apie 5000 įvairiausių bendradarbių, daugiausia jaunuolių. Iš jų daugelis pasidarė aktingais visuomeninės spaudos bendradarbiais.

„Kario“ bendradarbių skaičiuje randame įvairių laipsnių karių, įvairių profesijų, įvairaus išsilavinimo, amžiaus asmenų ir įvairių politinių nusistatymų žmonių, žinoma, kuriems rūpi savas kraštas, jo saugumas ir gerovė, Tėvynės meilės ugdymas. „Kariui“ visi lietuviai yra tos pačios gimtosios ir krauju atvauduotos lietuviškosios žemelės tikrieji sūnūs. Todėl „Kari“ ir pamilo visi jaunuoliai, kurių širdys dar nėra sugadintos asmeninėmis naudomis ir tuščiomis ambicijomis. „Karys“ skleidžia tik tyrą lietuviškąjį patriotizmą ir kilnų lietuviškąjį riteriškumą. Tai ugdo žodžiais ir pavyzdžiais iš Nepriklausomybės kovų karžygių darbų ir pasiaukojimo. Juk gražūs pavyzdžiai traukia sveiką jaunuolio dvasią ryžtis ir aukotis savo Tėvynės laisvei.

St. Butkus

„KARIO“ PAPLITIMAS APSKRITUSE 1939 M. GEGUŽĖS MĖN.

(Kvadratų viršuje — paštų skaičius, dešinėje — prenumeratų skaičius).

„Karys“ fronte ir bibliotekoje

1919-ais buvau fronte. „Kario“ pirmtakūną — „Kariškių Žodį“ teko matyti visur: štabuose, kuopose, net lauko sargybose. Įvairūs buvo ir laikraščio panaudojimas. Jį skaitydavo, bet ir rūkytojai taip pat pasinaudodavo popieriu. Tabakas buvo „gaspadoriškas“, laikraščio popierius šiurkštus. Vėliau, kai gavome amerikonišką „Princo Alberto“ tabaką, atsirado ir plonutis rūkomasis popierius.

Tarnavau gudų dalinyje. Iš „Kariškių Žodžio“ teko ir lietuviškai mokytis. Sunku būtų nesimokyti,

„Kario“ redaktorius kpt. S. Urbanavičius

kai kiekviename numeryje skelbdavo „Mūsų armijos veikimo apžvalgą“, o toje apžvalgoje buvo minimi kaimai ir miesteliai, kur mes stovėjome, dėl kurių kariavome. Blogi buvo anų laikų žodynai; padėdavo kareiviai - lietuviai, tarnavę gudų daliniuose.

1920. V. 20. „Kariškių Žodis“ įdėjo pirmąją mano žinutę iš Ežerėnų (dabartinių Zarasų). Nuo to laiko pasidariau „Kario“ bendradarbiu.

*

1921-ais pradėjau tarnybą Kariuomenės Bibliotekoje. Anais laikais tai buvo dar Generalinio Štabo Literatūros Skyriaus knygynas. Bibliotekoje radau 2 aptaisytus komplektus „Kariškių Žodžio“, nuo 1920. X. 18 d. pakrikštyto „Kario“ vardu. Rinkau 1921 metų komplektą, 1922 m. ir toliau. Slinko metai. Augo knygų ir žurnalų skaičius, keitėsi bibliotekos būstinės. Tai ir „Karys“, kuris pradžioje pasitenkindavo kampe spintoje, nebesutelpa dabar į metro ilgio lentyną. Tai būna vasaros atostogų metu, o kitu laiku „Kario“ lentynoje vis trūksta, kartais net apie pusę senesnių metų komplektų.

Palyginus su kitais laikraščiais ir žurnalais, „Karys“ iš karto išsiskiria išvaizda. Senesniųjų metų komplektai kiek prasčiau aptaisyti. Neturėjome gerų

„Kario“ sekretorius ats. psk. St. Butkus

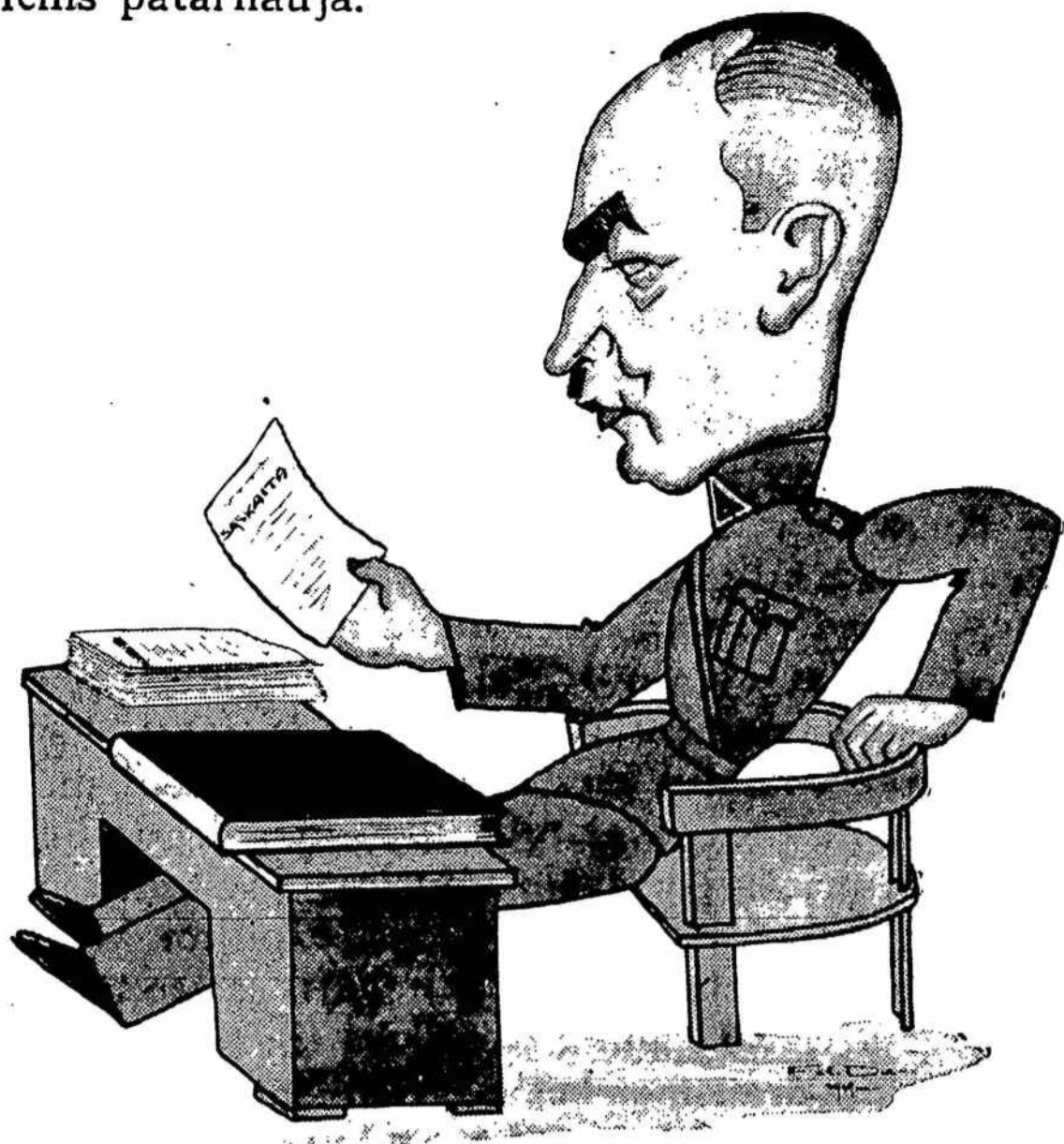
meistrų. Tiek senesnių, tiek naujesnių metų komplektų apdarai padėvėti, perėję per daugelio skaitytojų rankas. „Kari“ dažnai reikalauja, vieni — į namus, ki-

„Mokyklos ir kariuomenės“ skyriaus tvarkytojas ats. j. ltn. K. Kecioris-Zupka

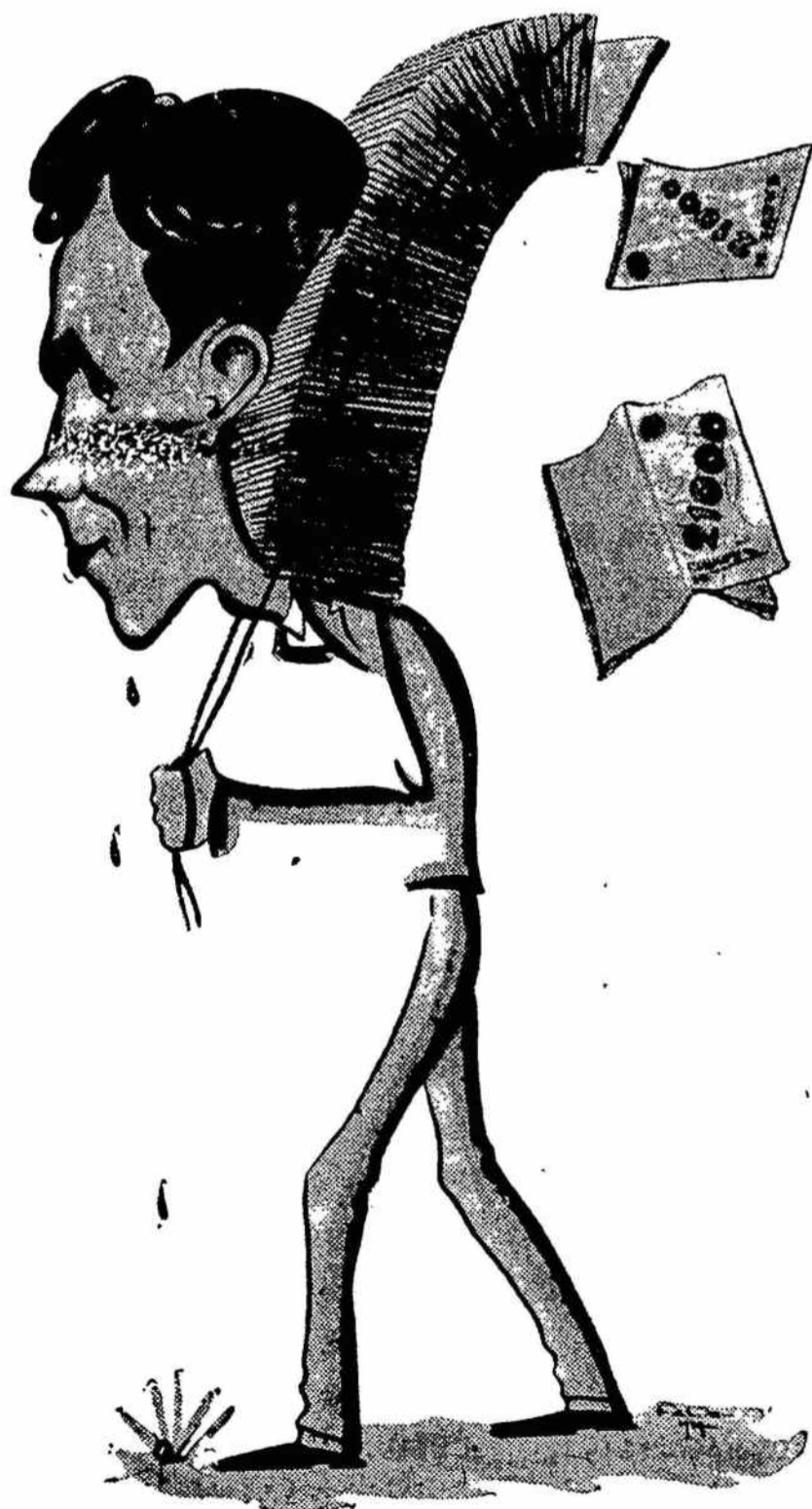
ti — skaitykloje. Žurnalu naudojasi dalių ir įstaigų istorikai, įvairių antologijų ir skaitymų sudarytojai, poetai, atsiminimų autoriai. Ateina seniau išspausdintų straipsnių, pav., atsiminimų iš Nepriklausomy-

bės karų, autoriai. Savo laiku jie rašę, o žurnalas užsimetė kur nors. Ieško. Suranda. Biblioteka mielai visiems patarnauja.

Sp. ir švt. Sk. Administracijos dalies' vedėjas
mjr. S. Narušis

1919—1923 metų komplektai nuolatiniai svečiai ir mūsų Karo Istorijos Dalyje, kuri laikinai prisiglaudė čia pat Kariuomenės Bibliotekoje, viename iš knygoms sudėti skirtų kambarių. Pageltonavę seni puslapiai atvaizduoja Nepriklausomybės karus. Atvaizduo-

„Kario“ ekspeditorius K. Poškus

ja teisingai, be pagražinimų. Tai gyvieji ir patikimi liudytojai.

*

Nepamiršta skaitytojai ir naujo, dabartinio mūsų „Kario“. Jis daug puošnesnis, negu jo pirmtakūnai.

Anie vaizduojasi kaip ir žygio uniforma apsilvilkę, šis — išeigine... Dabartinis „Karys“ turi daug prenumeratorių, jį gauna, be to, visos dalys ir įstaigos, štabai. Bet yra bibliotekos skaitytojų tarpe ir nemaža atsargos karininkų. Jie dažnai peržiūri skaitykloje „Kari“. Mat, kukli pensija kartais verčia pasitenkinti tik vienu kitu laikraščiu, nes visų neišsirašysi. Tai senesnė skaitytojų karta. Bet yra ir jaunesnių skaitytojų. Tai birutininkių bibliotekos skaitytojai — mūsų mielasis prieauglis. Jie irgi mėgsta pavartyti „Kari“.

*

Bibliotekoje ir „Kario“ redakcijoje gaunami kitų kariuomenių žurnalai, skiriami kareiviams. Galima palyginti svetimus ir savo krašto leidinius. Mūsų „Karys“ gražiai atstovauja Lietuvai. Iš man žinomų kareiviams leidžiamų žurnalų bene bus tik jis pats gražiausias.

Mjr. A. Ružancovas

„Kario“ administratorius I. Broga
Kar. psk. Daukanto šaržai

Tau, „Kary“!

Šautuvams skardenant, kruvinoj velėnoj
Pasodino broliai kuklų ažuolaitį.
Nūn Tavieji žodžiai iškirpti iš plieno
Gaudžia laisvės dainą Lietuvos pašlaitėm.

Tavo pirmą kuklų puslapį atskleidžiu, —
Apsitrynę raidės, popieris pageltęs...
Bet mintis įlieta tarp pilkučių raidžių —
Iš širdies dar gali kibirkštį išskelti!

Pražygiavo voros dvidešimties metų,
Nunešė ir džiaugsmo ir sunkumų eilę.
Matė Tave einant, matė mostą platų,
Sėjant darbo, laisvės ir Tėvynės meilę.

Skaito ginklo brolis, skaito ir mažieji,
Padirvy artojas, merginos pas klėtį.
Tu ir juoktis moki, šauniai išgražėjai,
Kad kiekvieno akiai miela pažiūrėti.

Šlama ažuolaitis brolių pasodintas,
Išbujos galingas šalia didžio plento.
Taip ir Tu, „Kary“ mūs, taip ir Tavo mintys,
Aukite plačiau vis, galingiau skardenkit!

Jonas Docius

PIRMOJI KARO DIENA

Pirmutinė karo diena, arba toji diena, kurią tauta nusprendžia pasiduoti, neišdrįsdama pradėti karo — tautos gyvenime dažniausiai yra svarbesnė, negu ištisi dešimtmečiai taikos meto darbo. Todėl tauta turi dažnai pagalvoti, kas gi tą dieną dės? Kas dės, jei maža valstybė bus užpulta didelės? Tauta iš anksto turi susidaryti pirmos karo dienos kiek galint tikresnį vaizdą, kad tuomet, kai ta diena ateis, žinotų, kaip spręsti — pradėti karą ar nepradėti; o jeigu pradėti, tai tos dienos ir neišsigąsti.

Moderniais greito politinių įvykių tempo laikais pirmoji karo diena gali būti lemiama diena; ji gali nulėmti tautai ar laisvę ar pražūtį. Senesniuose karuose kritiškasis karo momentas atėdavo karo viduryje (pav., Sedanas, Marna), arba karo gale (Vaterloo, Koenigrecas). Dabartiniuose karuose, technikos ir diplomatijos ištobulėjimo pasėkoje, karo krizės momentas, ypač mažųjų valstybių sąlygomis, gali įvykti pirmąją karo dieną. Tad reikia ne tik susidaryti kuo tikriausią tos dienos vaizdą, bet ir kuo geriausiai tai dienai pasirengti.

Laisvę branginančioje valstybėje, **rišant tautos gyvybės gynimo klausimus, pirmiausia studijuojama blogiausia hipotezė, atseit, nepalankiausias valstybei galimumas. Šiai hipotezei pagrindinai ruošiamasi, tik pakeliui, kaip antrinį dalyką, numatant, kaip būtų išnaudotos galimybės, tikrumoje įvykus ne blogiausiai, bet geresnei hipotezei.**

Karo pradžioje greičiausia valstybę ištiks ne pati blogiausioji hipotezė. Tačiau laikoma, jog verčiau yra pasirengti blogesnėms aplinkybėms ir tikrenybėje susilaukti geresnių, negu atvirkščiai. Diplomacija stengiasi valstybę išgelbėti nuo blogiausios hipotezės. Tačiau, kad tai pavyks, to 100% niekas negali užtikrinti, ir todėl visai natūralu, kad pagrindinai rengiamasi blogiausioms galimybėms.

Blogiausios galimybės atveju mažoji valstybė turi skaityti, jog pirmąją karo dieną be jokių sąjungininkų pagalbos jai tektų kovoti su žymiai viršijančiu priešų jėgų smūgiu. Tas smūgis būtų trigubas: smūgis dvasinio karo srityje, oro karo jėgų smūgis ir žemės karo jėgų smūgis.

Dvasinio karo smūgis vykdomas paprastai dar prieš pirmąją karo dieną. Šio smūgio pagalba priešas nori mažą valstybę demoralizuoti, kad pirmąją karo dieną (jei tokia būtų), be ginklų persvaros, jis turėtų dar ir aiškia dvasinių jėgų persvarą. Oro karo jėgų smūgiu priešas nori pirmąją karo dieną taip priblokšti užpuolamos valstybės centrus, kad jie nesugebėtų valstybės gynimuisi vadovauti iki tol, kol neatliks savo darbą judrioji žemės kariuomenė.

Žemės kariuomenė pirmąją karo dieną pultų dviem skaidiniais. Pirmiausia išiveržtų motomechanizuoti junginiai. Jie dideliu greičiu (iki 30 km per val.) stengtųsi užgrobti mobilizavimosi centrus bei kitus svarbius punktus. Paskui motomechanizuotus junginius lėtesniu greičiu slinktų pagrindinės priešų jėgos, turinčios uždavinį pagrindinai okupuoti visą teritoriją arba, pagal reikalą, paremti kurioje nors vietoje sustojusį judriosios kariuomenės smūgį.

Nesunku apskaičiuoti, kaip greitai tokio smūgio ištikti mažos valstybės centrai atsidurtų prieš moto-

mechanizuotų junginių valdžioje ir per kiek laiko kraštas būtų pagrindinių priešų jėgų sukaustytas, jeigu užpultoji valstybė nepasipriešintų.

Bet ar galimas pasipriešinimas? Į tai galime atsakyti tik peržvelgę, kuo gi užpultoji valstybė galėtų atsakyti į tokį priešų puolimą.

Ar įstengtų atsispirti smūgiui dvasinio karo srityje? Kiekvieno užpultos valstybės piliečio pareiga stengtis, kad būtų atsispirta. Turi būti įtemptos visos jėgos, kad pirmąją karo dieną ne puolėjas, bet gynėjas dvasiniai vyrautų. Jei tikrai to bus norima ir įtemptai dirbama, tas galima būtų pasiekti. Tačiau priešas savo smūgiui kirsti gali parinkti tokį momentą, kada užpultosios valstybės dvasinės jėgos bus dėl kurių nors priežasčių susilpnėjusios ir todėl reikia skaityti, kad pirmąją karo dieną užpultos valstybės visuomenėje entuziazmo gali ir nebūti. Iš to išvada — tokiu atveju **tikrai galima pasitikėti tik tomis jėgomis, kurios veikia drausme, bet ne vien entuziazmu vado vaudamosios.** Mūsų sąlygomis tokiu atveju galėtume pasitikėti tik kariuomene ir Šaulių S-ga, nes šios organizacijos uždėda savo nariams pareigas ir karo metu. Tad šaulys ir kareivis vykdys savo pareigą visvien, ar bus visuomenėje entuziazmas ar nebus. Tačiau, jei priešas turės moralinę persvarą — tie, kurie šiandien sakosi karui ištikus stosią į šaulių eiles, tikrai tuomet šauliais nebus.

Dabar pažiūrėkime, kokius efektus duotų galingos priešų karo aviacijos puolimas. Apie karo aviacijos veiksmingumą, puolant miestus, skaitome spaudoje dvejopas nuomones. Vieni rašo, kad aviacija Kinijoje ir Ispanijoje miestų puolimu pasiekdavusi nepaprastų efektų. Nurodo, kad Šanchajuje bomba, pataikiusi kavinėn ar pabėgėlių minion, užmušusi po kelis šimtus žmonių, kad Ispanijoje Guernikos miestelis buvęs beveik ištisai sugriautas. Net visai neseniai laikraščiai pranešė apie didžiulius nuostolius Čunkinge, kuris staiga buvo užkluptas japonų aviacijos. Kiti gi nurodo, kad karo aviacijos puolimų efektai buvę palyginti menki, nes prie jų pripratusi publika, vieną kvartalą bombarduojant, kitame kvartale net kavinų nenorinti palikti. Nurodo, kad Ispanijoje kiekvienas miestų bombardavimas vidutiniškai tesugriovęs po pora namų ir užmušęs ar sužeidęs po 4—5 žmones. Nurodo, kad net geležinkelių veikimą aviacija neįstengdavusi nutraukti ilgesniam laikui.

Keno tiesa? Reikia pasakyti — abiejų. Aviacijos puolimai yra nepaprastai veiksmingi prieš nepasirengusius ir gana kuklus tuomet, kai yra pasirengimas aviacijos puolimams atsispirti.

Aviacijos panaudojimo teoretikų tarpe taip pat eina ginčas: vieni sako — geriau išsimoka pulti ir demoralizuoti miestų gyventojus; kiti sako — aviacija turi veikti glaudžiame sąlytyje su žemės kariuomene, t. y. puldinėti ne tiek miestus, kiek kariuomenę ir tuos objektus, kurie tiekia kariuomenę (karo įmones, sandėlius, geležinkelius). Ir čia tuo pat keliu galima rasti teisybę: kol miestai neturi gerai organizuotos priešlėktuvinės apsaugos — naudingiausia yra pulti miestus; kai gera miestų priešlėktuvinė apsauga atsirado — aviacija daugiau dėmesio turi skirti bendradarbiavimui su žemyno kariuomene, nes miestų puo-

limas jau daug ko nepasieks. Miestai jau turi po žeme išstisus slėptuvių labirintus, kur ramiai vyksta darbas pačio smarkiausio orinio puolimo metu; miestai jau turi sanitarines, degazavimo ir ugniagesių komandas, kurios greit pasirūpina orinių puolimų pasėkų likvidavimu; miestai turi veikiamąją priešlėktuvinę apsaugą, kuri, darydama puoliko aviacijai nuostolius, labai pa-brangina orinių puolimų vykdymą; svarbiausia — miestų gyventojai jau sudrausminti ir žino, kaip turi elgtis orinių puolimų metu, tad panikai kilti maža galimybių.

Atsimindami, kad daugelyje valstybių priešlėktuvinė apsauga dar nepakankamai suorganizuota, ir vėl imdami dėmesin blogiausiąją hipotezę, turime pripažinti, kad, jeigu puolėjui pavyks pasiekti netikėtumo, gali įvykti taip, jog pirmąją karo dieną užpultuose miestuose bus ypatingai dideli nuostoliai ir kad vadovavimo centrų darbas bus tą dieną kuriam laikui sutrikdytas, ryšiai su kai kuriomis provincijos vietomis bus nutraukti.

Tiesa, tas sutrikdymas, ryšių nutraukimas negalės tęstis ilgai. Jau pirmąją naktį dauguma pajėgusių miestiečių iširengs saugiąsias būstines, kasis slėptuves ir pan. Nereikalingieji miestuose žmonės išvažinės į kaimus. Per, palyginti, trumpą laiką, dirbant ne taikos, bet karo meto tempu, miestai visiškai pasirengs priešlėktuvinei apsaugai. Vadovavimo centrai, vos tik oro puolimui prasidėjus, ims taikos metu numatytų priemonių ryšiams sutvarkyti taip, kad jie patikimai veiktų.

Bet ar nebus per vėlu? Ar prieš žemės kariuomenė nebus padariusi tiek daug, kad jau tolimesnis užpultos valstybės priešinimasis nebeturėtų prasmės?

Jau buvo sakyta, kad judrus prieš junginiai judės iki 30 km per val. Tačiau, jeigu kas nors ant kelių primes akmenų ir rąstų — savaime aišku, tas greitis turės labai mažėti. Priekyje važiuojančio šarvučio įgula turės prie kiekvieno rasto ar akmenų krūvos sustoti, kliūtį pašalinti ir tik po to galės toliau važiuoti. Jei kas pora šimtų metrų bus po vieną tokią kliūtį, tai vargu ar priekinis šarvuotis galės važiuoti greičiau negu 3—4 km per valandą. Gi koku greičiu važiuos priekinis šarvuotis, tokiu važiuos ir visi užpakalyje jo važiuoją šarvuočiai, nors jų ten būtų ir tūkstančiai. Judėti be kelių didesnę atstumą visa šarvuočių masė visvien negali.

Leiskime, kad keliai užversti rąstais, nukirstais pakelės medžiais, užgriozdyti vežimais, pakrautais akmenimis ir numaustytais ratais. Prie vieno kito užvertimo įtaisyta paslėptos minos, kurios sprogs medį ar akmenį pajudinus. Vienai tokiai minai sprogtus, prieš šarvuočio įgula, šalinanti kliūtis, prie kiekvieno užvertimo gais daug ilgiau ir tuo būdu mažins ir visos voros greitį. Ypač tektų gaisriai prie upelių ir stambesnių griovių, kurių tiltai būtų suardyti. Tokias vietas visa mašinų masė pravažiuotų tik po to, kai pravažiavimai būtų sutvarkyti.

Toks pasyvus pasipriešinimas iš dalies galėtų būti atliktas pačių užpultos valstybės pasienių gyventojų, net ir nepalankiausioje vietovėje, ir jau labai sulėtintų prieš vorų slinkimą, laimėtų laiko kariuomenei susimobilizuoti, laimėtų laiko centrums paimti visų vietų vadovavimą į savo rankas. Ežeruose, kalnuotose, o ypač miškuotose vietose puolančiojo judrus junginiai gali būti ypač stipriai stabdomi. Tokiose

vietose ypač dažnai būna patogių kelio užvertimams siaurumų, kur, užvertus kelią, pats apvažiavimas darosi sunkus, kartais net neįmanomas. Užvertus tokioje vietoje kelią ir apšaudant tą užvertimą nors ir šautuvų ugnimi, puolėjas pastatomas prieš sunkų uždavinį: kliūtis šalintojai turi dirbti apšaudomi dažnai nematomo, gerai užsimaskavusio prieš. Šiuo atžvilgiu labai pamokomas įvykis nutiko anglų kariuomenės manevruose. Judančios šarvuočių brigados kelyje priešinga manevruojanti pusė siaurumoje staiga pastatė greit statomas prieštankines spiralinių vielų kliūtis ir šias kliūtis gynė mažu dviratininkų dalinėliu. Visa šarvuočių brigada staiga buvo priversta sustoti ir ilgą laiką liko beveiksmė, dargi sudarydama gerą taikinį kitos manevruojančios pusės aviacijai. Kiek panašiai Ispanijoje prie Gvadalacharos buvo sustabdytos ir sunaikintos italų motorizuotos voros.

Mažų valstybių sąlygomis, neturint galingos aviacijos, apie panašius naikinimus galvoti netenka, nebent pagalbon atskubėtų kurio draugiško kaimyno aviacija. Tačiau sutrukdyti prieš judrius junginius mažos valstybės ir pačios vienos galėtų neblogiau už dideles, ypač miškuotose vietose, kur kliūtis šaudantieji vyrai, reikalui ištikus, gan saugiai gali pasitraukti.

Žinoma, toks prieš sutrukdytas tikrai veiksmingas gali būti tik tuomet, jei bus išlaikytos kai kurios sąlygos, ypač, jeigu tie, kurie šaudys į priešą, bus pirmą karo dieną entuziastiškai nusiteikę arba, jeigu jie taikos metu bus užsidėję sau pareigą šį šaudymą vykdyti — mūsų sąlygomis, jeigu jie bus šaulių S-gos nariai.

Tad atsakydami į trečiąjį klausimą, ar pirmąją karo dieną nepasieks priešas tokių rezultatų, kad visos tolesnis užpultos valstybės pasipriešinimas netektų svarbos, turime pasakyti, kad tai pareis nuo to, kaip valstybė pasirengs atsispirti. Čia norėjau tik nurodyti, kad tuomet, kai yra noras pasirengti kovoti ir kai pirmąją karo dieną vyrauja ne nusiminimas, bet kovos dvasia — net ir gana primityvėmis priemonėmis kova yra įmanoma. Be abejo, ta kova veiksmingesnė tuomet, kai reikiamose vietose ji sustiprinama karo technika.

Paskutiniaisiais laikais eilė valstybių neteko nepriklausomybės ne dėl to, kad jos neturėjo priemonių kovai, ne dėl to, kad buvo mažos, bet dėl kurių nors kitų priežasčių, pav. — kad nepanaudojo turimas priemonės arba, kad vidujiniai buvo neatsparios. Naujoje istorijoje dar nėra užfiksuota fakto, kad vidujiniai atspari valstybė būtų žuvusi dėl kovos priemonių stokos. Tokios valstybės bendrai nėra žuvę.

Moderniniai ginklai (lėktuvai, tankai) yra labai gera priemonė užpulti tiems, kurie visai nėra pasirengę kovoti su šiais ginklais. Tačiau šie ginklai turi labai daug silpnybių, kai juos norima panaudoti prieš pasirengusį priešą. Lėktuvas gali bombarduoti miestą, bet jis bejėgis ką nors padaryti partizanų būreliui. Tankas stiprus, kol jis kaunasi greta savų pėstininkų, bet lieka žlibas ir greit pakliūva į sląstus, jei, panaudodamas savo greitį, pabando veikti vienas be savų pėstininkų paramos. Tas, kuris turi norą gintis, šias moderninių ginklų savybes gali sėkmingai išnaudoti net, palyginti, primityves priemonės naudodamas.

Labai klysta tie, kurie mano, kad mažos valstybės likimas nuo jos pačios nepareina — ką priešas panorės, tą su maža valstybe ir padarys. Kurion tik sritin

pažvelgsime — visur matome priešingą vaizdą: beveik viskas tik nuo mažos valstybės pasirengimo pareina. Pirmosios karo dienos krizę sėkmingai nugalėjusi, maža valstybė išvystų, nors dar nevisiškai išsigiedrijusį dangų, tai, vis dėlto, jau daug šviesesnį. Jau ir politikoje vyktų mažai valstybei palankus vertybių perkainavimas, nes maža valstybė pasirodytų esanti ne tokia menka, kaip buvo laukta, o priešas ne tiek galingas, kiek tikėtasi. Galop, jau būtų sumobilizuota mažos valstybės kariuomenė, kuri po mobilizacijos net ir labai galingam priešui jau sudaro jėgą, su kuria reikia skaitytis. Tokiomis sąlygomis ir neutraliųjų valstybių paramą lengviau gauti.

Ypatingai sunkios pareigos pirmąją karo dieną tektų užpultosioms valstybės pasienio ruožo gyventojams — šauliams. Todėl tenka rūpintis, kad jie jautųsi galimai stipresni. Jų geresnės savijautos, jų stiprumo pasiekama pirmoje eilėje duodant jiems ginklų. Dėl tų ginklų, kuriuos būrio vadas turi savo sandėlyje — būrio vadas yra tikras, kad jie bus ne dovanoti priešui, bet panaudoti kovai su priešu. Tie tad ginklai labiausiai ir stiprina pasienio ruožo šaulių būrio vado ir visų jo šaulių dvasines jėgas. Ši išvada tinka ir mums — pasienių ruožų šauliams duokime ginklų kuo daugiausia. Ne be reikalo ir mūsų ginklų vajuš eina šūkiu: „Ginkluokime šaulius“.

Į pirmosios karo dienos problemą žiūrėkime atviro akimis. Stiprinkime visas tas sritis, kuriose gali tekti priešintis prieš puolimui: žemės, oro ir dvasinio karo sritis. Gi visų tų sričių geriausias stiprinimas gali būti tik per šaulių S-gą. Tad būkime šauliais. Tai pirmas reikalavimas šių dienų lietuviui, kuris išdrįsta tvirtinti mylįs savo Tėvynę. Tik per šaulių S-gą gali būti sėkmingai išspręsta pirmosios karo dienos problema. Kas dedasi to nesuprantas ir nesima sunkių šaulio pareigų, tą reikia traktuoti kaip užmetantį ant kitų pečių tą našta, kurią pačiam reikėtų nešti.

Šaulių stiprinimo darbas jau vyksta. Kasdien šaulių būriai pasipildo naujais nariais, naujais šautu-

vais, kulkosvaidžiais. Šis darbas neturi sustoti, kol nebus visa Lietuva sušaulinta. Įsiveržęs į mūsų žemę priešas turi sutikti kliūtis ir ugnį visose vietose. Kai taip bus — antrąją karo dieną mūsų padėtis bus daug geresnė, negu buvo pirmoje karo dienoje.

Dabartinė tautos sušaulinimo akcija turi dar vieną prasmę, išplaukiančią iš moderninio dvasinio karo srities. Pastaraisiais laikais pastebėta, kad valstybei lemiamas smūgis kertamas tuo metu, kai valstybė „išsirikauja“, „išsimanifestuoja“. Ilgai gyventi nuolatinėje psichinėje mobilizacijoje visuomenė negali. Po ilgesnės entuziazmo bangos, būtinai ateina išsikrovimo ruožtas, kai ilgai trukęs entuziazmas nuvargina mases ir pradeda reikštis reakcija: depresija ir apatija. Šiuo metu ir kertamas lemiamas smūgis. Valstybės sušaulinimas ir yra priemonė kovoti su šiuo pavojingiausiu reakcijos momentu. Stodamas šaulių S-gon, pilietis konservuoja savo entuziazmą ilgesniam laikui, nes užsideda sau pareigą vykdyti šauliškus uždavinius, net depresijos nuotaikoj būnant. Gi šauliški uždaviniai gali būti labai įvairūs; tačiau visiems jiems reikia taikos metu pasirengti ir kiekvienam uždaviniui reikia žmonių, užsidėjusių sau šaulio pareigas.

Pirmutinę karo dieną tauta turi atsiminti, kad tautų istorija rašoma krauju. Turi bijoti ne nustojimo nepriklausomybės kariaujant, bet bijoti praradimo laisvės be kovos. Tauta, kuri „priešo neerzinimo“ sumetimais neišdrįsta reikiamu momentu griebtis ginklo, nėra laisvės verta.

Tauta, kuri nepasiryžo mirti dėl laisvės, kaip Pilėnų didvyriai, mirs, kaip dvasios nuskurdėlis. Joks pasirengimas karui nepadės, jei jis nebus lydymas pasiryžimo aukotis.

Lietuvis, išdrįstas tvirtinti: „jeigu reiks, laisvės mirsim“ — turi šį pasiryžimą ištesėti tą dieną, kada bus sprendžiamas laisvės ar vergovės klausimas. Jeigu šis pasiryžimas bus ištesėtas, pirmoji karo diena nebus mums tokia juoda, kaip laukia pesimistai.

Gen. št. mjr. V. Bulvičius

KARIŲ, ŠAULIŲ IR KR. APS. MINISTERIJOS CIV. TARNAUTOJŲ AUKOS GINKLŲ FONDUI. Kariuomenės Tiekimo Valdybos karininkai 15% savo mėnesinio atlyginimo, Užpalių šaulių būrys Lt. 3325, Kariuomenės Intendantūros d-vių karininkai, civ. tarnautojai ir amatininkai Lt. 3271,50, 66. paštininkų šaulių kuopa Lt. 7960,20, 8. p. pulko karininkai Lt. 1245, Šavanorių kūrėjų šaulių būrys Kaune Lt. 1129,45, Bagaslaviškių šaulių būrys Lt. 1027,96, 2. pėst. pulko karininkai Lt. 877, 1. inžin. bataliono atsarginiai Lt. 747,25, Sudeikių šaulių būrys Lt. 646,37, 55. Kairių šaulių būrys Lt. 524,56, 36. Dagilynės šaulių būrys Lt. 508,25, Linkmenų šaulių būrys Lt. 500,10, XIII. šaulių rinktinė Lt. 500, 32. Kalnėnų šaulių būrys Lt. 414,58, mjr. Mečys, šaulė Ona ir Judyta-Gražina Šcepavičiai Lt. 375, Ginklavimo Valdyba Lt. 1313, XII. rinktinės šaulių būrys Lt. 284,52, 28. Subačiaus šaulių būrys Lt. 784,42, artilerijos karin. tobul. kursų klausytojai Lt. 290, 46. Stirnių šaulių būrys Lt. 259,72, 35. Sidabravo šaulių būrys Lt. 250, 2. artil. pulko II. grupė Lt. 227,67, Kariuomenės Intendantūros šiaulių sandėlio tarnautojai Lt. 184, Pakalnių šaulių būrys Lt. 156,45, 7. Žaslių šaulių būrys Lt. 151,50, Kun. Birutės K. M. Š. D-jos Panevėžio skyrius Lt. 150, administracijos karininkų kursų III. laida Lt. 140, Kariuomenės Intendantūros Centr. Maisto s-lio karininkai, civ. tarnautojai ir darbininkai Lt. 136,20, Karo Mokyklos raitininkų eskadrono kareiviai Lt. 120, dim. mjr. Sruoginis Lt. 128, 3. artilerijos pulko 5. baterija Lt. 109, Marijampolės komendantūros tarnautojai Lt. 108,99, ltn. Gužaitis Lt. 100, Kariuomenės Intendantūros Panevėžio tarnautojai Lt. 94, I. pėst. pulko 3. kulk. kuopos puskarininkiai ir kareiviai Lt. 92, ltn. Vitas Lt. 75, 9. pėst. pulko 2. kuopos kareiviai Lt. 63, 1. pėst. pulko 2. kulk. kuopos ka-

reiviai Lt. 52,85, Karo Mokyklos 3. kadro kuopos kariūnai Lt. 50, 1. pėst. pulko 3. kulk. kuopos atsargos puskarininkiai ir kareiviai Lt. 48,50, 1. pėst. diviz. būstinės ryšių kuopos kareiviai Lt. 35,70, 1. pėst. pulko 1. kulk. kuopos puskar. ir kareiviai Lt. 17,04, 1. pėst. pulko ūkio kuopos kareiviai Lt. 27,65, 9. pėst. pulko 1. kuopos kareiviai Lt. 27,50, 1. pėst. pulko minosvaidžių būrio pusk. ir kareiviai Lt. 29,80, plk. ltn. Šlepetys Lt. 25, ats. mjr. Opulskis Lt. 20, mjr. Gecevičius Lt. 20, pionierių būrio kareiviai Lt. 15, 2. ulonų pulko remonto eskadrono karininkai Lt. 3985,80, 3. Subačiaus šaulių būrys Lt. 2405,53, 32. Šilosėdos šaulių būrys Lt. 1000, 3. dragūnų pulko kariai Lt. 818,40, 21. Paravėjos šaulių būrys Lt. 746,45, 40. Videnišio šaulių būrys ir kitos organizacijos Lt. 604,35, 3. artilerijos pulko 2. grupė Lt. 600,75, 36. Kurtuvėnų šaulių būrys Lt. 786, 9. Semeliškių šaulių būrys Lt. 567,65, 1. art. pulko kariai Lt. 558,52, Kun. Birutės K. M. Š. D-jos Alytaus skyrius Lt. 400, Grumšlių šaulių būrys Lt. 384,51, Kietaviškio šaulių būrys Lt. 333,20, Biržų komendantūros karininkai ir civ. tarnaut. Lt. 333, Nenarėnų šaulių būrys Lt. 310,30, Janapilės šaulių būrys Lt. 282,12, Grūžių šaulių būrys Lt. 276,95, Antakalnio šaulių būrys Lt. 2189,60, N. pulko mokomosios kuopos kariai Lt. 247,70, Nausėdžio šaulių būrys Lt. 245,32, Žemalės šaulių būrys Lt. 256,68, Vadakių šaulių būrys Lt. 250,25, Brikonių šaulių būrys Lt. 263,40, Traupio šaulių būrys Lt. 225,70, Juknėnų šaulių būrys Lt. 178,05, Mitkaičių šaulių būrys Lt. 147,52, Respublikos Prezidento kanceliarijos, tarnautojai Lt. 144, Gesdų šaulių būrys Lt. 143,80, 12. Antanavo šaulių būrys Lt. 334,50, Palomenės šaulių būrys Lt. 121,65, 27. Špitrėnų šaulių būrys Lt. 108, Raseinių šaulių būrio vadas Lt. 99,55,

LIETUVIŲ KARIŲ VYRAI

DURTUVAIS PRASISKYNE KELIĄ

Psk. Stasys Sutkus gimė 1898 m. Vilėnų km., Zapyškio vl., Kauno aps. Dar jaunas būdamas, Sutkus aktingai dalyvavo organizaciniame darbe: veikė pavarininkų eilėse. Savanoriu į Lietuvos kariuomenę stoją 1919 m. sausio 6 d. drauge su 30 vietinių vyrų. Išėjęs mokomąją kuopą, buvo paskirtas į 1. pėst. pulko 8 kuopą.

Pirmiausia psk. Sutkus pasižymėjo Gatieliuose, kovose su bolševikais. 1919 m. birželio pabaigoj, mūsiškiams ramiai miškelyje pietaujant, staigiai ir netikėtai puolė mūsų sargybas bolševikai. Reikėjo gintis, pamažu trauktis ir gelbėti karių turtą. Išskyrus virtuvę, jau beveik viskas buvo išgelbėta. Psk. Sutkus ir psk. Musteikis darė viską, kad nors arkliai nepatektų priešui. Tada psk. Sutkus atkinkė nuo virtuvės arklius ir, sėdęs ant jų, išvedė pas savuosius.

Rytojaus dieną Gatieliai ėjo iš rankų į rankas. Po to teko vykti Salako kryptimi. Reikėjo pulti Salakus. Apie priešą buvo gauta žinių, kurių vienos kitoms prieštaravo. Žinias reikėjo patikrinti. Tam tikslui kuopos vadas karin. Bilmonas išleido žvalgybą. Jai vadovauti pavedė psk. Sutkui. Žvalgai ėjo miškelio link, kuris nuo Salako buvo apie pusę kilometro. Netoli žvalgų pasirodė keli šimtai bolševikų. Norėdamas viską išžvalgyti, psk. Sutkus nutarė tai atlikti pats vienas. Slinko pirmyn, bet bolševikų buvo pastebėtas. Priešas nešaudė, nes tikėjosi jį paimti gyvą. Psk. Sutkus pasiryžo žūt būt gyvas nepasiduoti! Šautuvą įsikando į dantis ir, paėmęs į abi rankas po granatą, šliaužė atgal. Prisiartinus bolševikams, psk. Sutkus mestų granatą, sukeltų paniką ir pasitrauktų. Tą jo planą sutrukdė iš mūsų apkasų paleisti kulkosvaidžio šūviai. Bolševikai, išgirdę šaudymą, sugulė ir atidengė ugnį. Kulkos, švilpdamos apie psk. Sutkaus ausis, čia pat arė žemę. Šiandien pats stebisi, kaip išliko sveikas, nepalietas kulkų, ir nepatekęs priešui.

Rugpiūčio mėn. (dienos neprisimena) bolševikai pasitraukė už Degučių. Į dešinią sparną (ties Gražute) nusiųsta žvalgyba: karin. Jurkūnas, psk. Sutkus ir 5—6 eiliniai. Apklausti vietos gyventojai paaiškino, kad bolševikai iš čia pasitraukė jau tuo metu, kai mūsiškiai užėmė Degučius. Karininkas Jurkūnas ir psk. Sutkus, pasiskirstę grupėmis, toliau vykdė uždavinį. Psk. Sutkus su 3 eilinais užėjo į vieną būstą. Tuo tarpu juos puolė gausingesnės priešos jėgos. Ta-

čiau mūsų žvalgyba nesumišo ir durtuvais puolė priešą. Nors vienas mūsų žvalgybos karių (A. Kuzmickas) žuvo, bet psk. Sutkaus drąsos ir atkaklumo dėka, visi kiti buvo išgelbėti.

Po kelių dienų poilsio, iš Zarasų vėl žygiavo pirmyn į Kalkūnus. Prie Dauguvos sustojo ilgiam laikui ir čia frontas sustingo. Iki pat Naujųjų Metų nei vieni, nei kiti pirmyn nepasislinko. Kadangi čia mūsiškiams už akių dažnai užlįsdavo lenkai, tai kautynės su bolševikais retkarčiais būdavo nutraukiamos. Su jais vėl tekdavo susidurti, kai jie lenkus nugalėdavo.

Psk. Sutkus dalyvavo ir Radviliškio fronte prieš bermontininkus.

1920 metais, kovų metu su lenkais, kartą prieš lenkus buvo išsiųsta 11—12 vyrų žvalgyba, psk. Sutkaus vadovaujama. Vienam kaime (pavad. neprisimena — Alytaus aps.) vietos lenkuojantieji užvedė lenkus į mūsiškių užpakalį. Priešo apie 60 žmonių. Prsidėjo kova. Eil. Stanaitis žuvo ir eil. Dirsė (kilęs iš to paties kaimo) buvo sužeistas. Psk. Sutkus per pelkes vijosi lenką ir nepastebėjo, kad užpakaly jį vejasi 6—7 lenkai. Juos pastebėjęs, Sutkus prigulė ir vieną granatą metė į lenkus. Paskui pradėjo į juos šaudyti. Lenkai sumišo. Sugulė. Jų galvos, kaip ančiukų, paliko styrėti iš vandens. Psk. Sutkus, šaltai atsišaudydamas, traukėsi atgal. Lenkai jį toli nusivijo, tačiau pavyko ištrūkti.

Stasys Sutkus tarnavo kariuomenėje iki 1922 m. gruodžio 1 d. Dabar gyvena ir pavyzdingai ūkininkauja 18 ha ūkyje, Pigainių km., Ariogalos val., Kėdainių aps. Apdovanotas dviem Vyčio kryžiais: 2 ir 3 laipsnio.

Vyčio kryžiais apdovanojimo lapuose šiaip rašoma apie psk. St. Sutkų: „1919 m. liepos 11 d. kautynėse su bolševikais ties Salakais priešui mūsiškius spaudžiant didelėmis jėgomis, mūsiškiai pradėjo trauktis. Tuomet 8. kuopos būrininkas Stasys Sutkus sulaukė savuosius ir pats pirmas puolė priešą. Priešo puolimas buvo atmuštas ir jo žygis pirmyn sulaukytas.“

„1919 m. rugpiūčio 24 d. kautynėse su bolševikais ties Gražutės kaimu (Zarasų val.) būnant žvalgyboje, būrininką Stasį Sutkų apsupė gausingesnės priešos jėgos. Tačiau St. Sutkus nenusiminė: durtuvais drąsiai puolė priešą, kuris pabūgo ir pabėgo. Būrininkas Sutkus, atlikęs uždavinį, laimingai išvedė savuosius žvalgus“.

J. k. E. Spiridavičius

1. pėst. pulko
psk. Stasys Sutkus

NUGALĖTOJAI

J. DOVYDAITIS

Dažnai užeinu pas Petrą Noreiką. Senas fronto vyras, visus padauguvio apkasus praėjęs, mušėsis Augustave ir Poriečėj, ties šešuoliais už drąsą gavęs antrąjį Vyčio kryžių; toks pat ir dabar: tylus, paprastas, kasdieninis žmogus. Daug sidabrinų plaukų galvoje, didelis šrapnelės skeveldros randas veide, kuris kiek dengia jo kairiąją akį; plačios ir sunkios darbininkiškos rankos, storas, bet švelnios gaidos balsas.

Kai žiūri į šį platų milžiną, jauti, kad jis kupinas jėgos, kurios nė eilė metų iš jo nepajėgė išspausti, kuriam, rodos, nesunku, petį prirėmus, ir patranką už rato pakelti. Jis tylus ir, kai girdi ką pasakoja jo buvę kovos draugai, pleti akis, kad tai buvo perkūniškos drąsos vyras, kuris lindo prieš dešimts ir kirto į šalis nesidairydamas.

Pereitą savaitę vėl užėjau pas jį, nes jis beveik mano kaimynas. Gegužės saulė, tokia dabar galinga ir kaitri, nuslinko kažkur už miškų. Danguje dar matyti ilgi raudoni brėžiai debesyse, lindo viena po kitos žvaigždės, pranašaudamos gerą rytdieną. Noreika pakvietė vidun.

— Apsidirbau šiandien, — kalbėjo jis skambančiu bosu. — Eikš, šachmatų partiją sulošime.

Ant stalo gulėjo dienraštis, vienas savaitraštis, laiškas iš provincijos. Sūnus, gal kokios penkiolikos metų, bet anglinių degančių akių ir pasišiaušusių plaukų, užsigulęs ant stalo, tuoj atsikreipė į tėvą:

— Naujas „Karys“ yra!

Senojo galva palinko ton pusėn:

— Ką šis numeris rašo. Ar ta apysaka jau baigiasi?

Sekiau šį retą vaizdą. Pagyvenusio milžino raukšlių nuvogotas veidas, ir veidas mažo žmogelio, skaidrus, ugnimi ir nerūpestinga nuotaika žydintis. Tas pats kraujas abiejuose, tik vienas savo gyvenimo kelią jau toli nuėjęs, o antrasis dar tik pradeda. Tačiau, kaip ir žymus buvo juodviejų metų skirtumas, šioj minutėj abu gyveno tomis pačiomis mintimis.

Naujutėlaitis žurnalas, dar blizgęs dažais, atvers tas prieš juos. Tamsiai rudam giliaspaudės tinkle matyti dvi milžiniškos per visą puslapį nuotraukos. Plieno šalmais sustingę, vyrai sekė sudėtingą aukštytyn iškeltos priešlėktuvinės patrankos taikiklį. Kaip nuostabiai aiškiai matyti jų kampuoti, tikrai kariaviški veido skruostai, kietai suspaustos lūpos ir akys, matančios tik nebylius metalo žymėklus. Vienas stovėjo su neiššauta granata rankose ir, rodos, tuoj turėjo sujudėti ir mesti į garuojantį lizdą naujam šuviui.

Apačioj, dulkėta kalva skrido prie arklių prigulus raitoji baterija su visais pabūklais. Šešėliai žemėje buvo ilgi ir tamsūs, bet sukeltos dulkės nuostabiai švitėjo saulėtame plote. Jėga, greitis ir būsimasis kirtis kilo iš negyvo popieriaus lapo ir slinko širdį nukariaujančiu įtempimu.

— Bet ir moka tas „Karys“, — Noreika vėl pakilo nuo stalo. — Kai tik žiūriu aš jo vaizdus, tuojau užsidega mano kraujas. Senas jis, — savanoris šypsojosi, — bet tikėkite, pavirstų jaunu, koku buvo. Vartai vartai, ir negali atsižiūrėti. Karių laikraštis pats gfažiausias iš visų. Ar rasi, tamsta, kitą tokį. Su sūnumi nepasidalinam.

Kalbėjimės, bet Noreika, granatos skeveldros perkirstu veidu, vis pažiūrėdavo ton pusėn, kur sūnus vertė naują puslapį. Kietas, girdėjęs kulku mirties švilpavimus, jautęs pats plieną, matęs mirstančius savo būrio vyrus atakose, kentęs pūgas, alkį ir nemigą, kaip kiekvienas kareivis, jis paliko tikru kareiviu, kuriam visada miela tai, kas kariška ir mena jam praeitį.

Susėdome. Visiškai sutemo. Medžiu kvepiančiam kambarėlyj skaidri šviesa lūžo margoje staltiesėje ir ant jos gulinčio žurnalo eilutėse.

— Visi mes mėgstame „Karių“. Seni ir jauni. Mano tėvas, aštuoniasdešimts metų grybas, ir tas prašo, kai aplankau jį kaime, parodyti, kaip savas „vaiskas“ atrodo. Nosį traukdamas, užgulęs ant „Kario“, jis ir pypkę užmiršta. Ir vis jam pasakok. Kas čia per pabūklas? Kas ten per daiktas? Senukas klauso, klauso, paskui čirkstelėjęs per dantis ir sako: „Tai dabar jau tikrai galiu nebijoti nieko, jei visas tas mandrybes lietuvių rankos moka valdyti. Kada tai visame pulke pas rusus vienas kulkosvaidis buvo, o dabar kas kelintas kareivis jį turi.“

Noreika kažką užsigalvojo. Randas viršum kairiosios akies dar pagilėjo, o akys prisimerkė. Staiga jis kreipėsi į mane:

— O tamsta žinai, kad „Karys“ vieną kartą mums padėjo iš velniškų žabangų išlįsti?

Jis šyptelėjo keturkampėmis lūpomis.

— Taip, tikrai. Jūs beveik netikite.

Jis atsikėlė, nuėjo prie spintelės. Ten kažko paieškojo ir grįžo atgal.

— Štai, šis kelių puslapių laikraštėlis... Jis vieną dieną buvo tikru kareiviu ir ėjo greta mūsų.

Noreika pratiesė man šiurkštaus, gelsvo popieriaus žurnalą.

— Tai vienas iš pirmutinių „Karių“, — paaikšino jis. — Tada truputį kitaip vadinosi. Štai antraštė „K a r i š k i ų Ž o d i s“. Paskui jį pakeitė trumpiau: **K a r y s**.

— Istorija labai įdomi, — pastebėjau aš, vartydamas, matyt, kažkada suglamžytą žurnalą, paskui rūpestingai išdailintą. — Neteko girdėti, kad laikraštis galėtų kariauti.

Noreikai nepatiko mano stebėjimasis ir aš išgirdau jo balse kietą atsakymą:

— Taip, tamsta. Šis laikraštis vieną kartą ypač daug mums padarė.

Ir senasis fronto vyras papasakojo savo istoriją. Šie atsiminimai keisti, bet kartu ir paprasti, reti gyvenime, bet nuostabūs ne savo retumu, tačiau ta jėga ir ta gilia prasme, kurią tada suteikė šiurkščiam popieriuje išspausdintas, menkai išviršiniai atrodo laikraštis. Kiekvienas spausdinys palieka jį vartančiojo rankose pėdsakus jausmuose ir prote. Jei vienas pėdsakas yra gilus ir ilgalaikis, tai kitas gali būti tik akimirksninis, tuoj išnykstantis nežinioj.

Šiandieninio karinio laikraščio įspūdis ir randuotoje senoje širdyje ir jaunoje nenyko paskutinį puslapį užvertus, kaip lygiai tada, kai reikėjo, sukandus dantis, kelti ginklus ir leisti paskutiniuosius šovinius Noreikai ir jo draugams. Tai buvo istorija, kurioj spausdinys ėjo greta ginklo.

— Buvome tada toli Lietuvos šiaurėje. Slinkome vis pirmyn ir grūdome bolševikus iš savo žemės. Žinote kario gyvenimą. Reikia dažnai kietai susiveržti diržą, išmokti užmiršti miegą, negalvoti apie linkstančias kojas, mokėti mažai valgyti ir gerai pataikyti į priešą.

Buvome toli nuo gimtųjų vietų ir artimųjų. Laiškai ateidavo taip retai, kad mes juos vadindavom Dievo balandžiais. Jei kas kuopos vyrų gaudavo laišką iš namų, naujienomis dalindavomės visi. Jau sėja, padargų taisymas, kažin koks giminaitis, mišką veždamas, susižeidė... Viskas atrodė kiekvienam nuostabiai tinka ir artima.

Laikraščius skaitydavom nuo antraštės ligi paskutinės eilutės. Krašte gi susitvėrė sava valdžia ir ji dabar turėjo mokėti valdyti, steigti įvairias įstaigas, leisti įstatymus. Viskas nepaprastai įdomu. Tai mokėjo ir anksčiau darė svetimieji, tad kaip gi dabar sukasi savieji...

Vieną dieną buvo pilka, lietinga diena. Štabo kareivis atnešė krepšį naujienų. Kuopoj bent keli laiškai. Viršila gavo dienraščio „Lietuvos“ tris numerius, be to, kelis naujus „Kariškių Žodžius“.

...Naujas „Karys“ yra!..

Šitą laikraštį mėgo visi, ypač kad rasdavome ir apie save parašyta: N pulko kuopa užėmė tą ir tą kaimą... Nieks iš skaitančių kitur nežino, bet mes visi puikiai atsimenam, kad tai buvo mūsų darbas. Vieną „Kariškių Žodį“, kaip būrininkas, paėmiau aš. Iš jo, popiečiu paunksmėj sugulus, vyrams balsiai paskaitydavau.

Staiga dvarelin risčia įjojo vadas.

— Noreika! — šūktelėjo jis man.

Šokau artyn, o laikraštį įsikišau kišenėn.

— Susirask penkis vyrus, bet stiprius ir nepavargusius. Pasiimk gerai šovinių ir granatų, ir padaryk ypatingą žvalgybą štai čia... Vadas parodė kažin kokį dvarą, gulintį prie upės ir spygliuoto miško, per ketvertą kilometrų nuo čia.

— Tolimas kelias, bet tai svarbi žvalgyba, būrininke Noreika. Pats štabas jos reikalauja ir dvaras, matyt, krislas akyse. Padaryk apylinkės brėžinį nuo dvaro stogo. Mini, kad čia yra dar vokiečių laikų sustiprinimai. Ir kuo greičiausiai!..

Dvarų, apkasų, spygliuotom vielom išraizgytų plotų šiose apylinkėse buvo daug. Kada tai čia grūmėsi rusų ir vokiečių armijos. Nenuostabu, kad pakelėse rasdavom sodybų, iš kurių buvo likę tik kaminai.

Pasirengimas ypatingai žvalgybai buvo greitas, nes fronte visuomet esi pasirengęs. Parinkau penkis miklius vyrus, užsimetėm šautuvus, ir išėjom. Į veidus pylė smulkus, šiltas lietus. Lašeliai buvo tokie maži, kad atrodė, jog aplink blakstienas skraido jauni uodai. Kelias link nežinomo dvaro buvo biaurus. Miškas, vėliau drėgna pelkė, paskui vėl kažkoks krūmokšliais nusagstytas laukas, pora klampiais krantais upokšnių ir pagaliau tolumoj balti namai.

Štai tau ir dvaras! Ligi pusės jis buvo sudegęs, langai klaksojo juodomis skylėmis, o aplink buvo didelė tyluma. Slinkome pasiskirstę, iš kito šono, slėpdamiesi prie žemės. Visiškai nieko. Granatų sudaužyti tvartai, žolėmis apaugusios sprogimų duobės, liūdnei žaliai užžėlęs tvenkinys. Vieną palikau prie vartų, o visi kiti suslinkome kieman. Iš namo lango šmurkstelėjo juodi paukščiai ir nuskrido, liūdnei sparnais plasnodami. Begalinė tylą veikė labai liūdnei ir slėgiamai. Žengėme per plytas, kurios, neatsargiai paliestos, nubrazdėdavo žemyn, pertraukdamos šmėklišką tylą.

Dvarą dengė medžiai, iš kurių viršūnių kyšojo pusė sveikų rūmų. Ant stogo pasidairyti po apylinkes lipome per sulaužytus laiptus, sudraskytas baldų skeveldras, kažkada buvusius kvapius ponų skarmalus, purvinus ir besimėtančius grindyse. Kuo patogiau lipti viršum, beveik nebuvo; slinkome kaip beždžionės, graibstydamiesi nuolaužų. Dar vienas vyras liko žemai, ir mes buvom tryse. Dvaro namas buvo aukštas, ir daug vargome, kol pasiekėme stogą. Nespėjome apsidairyti ir nubraukti prakaitą, kai staiga pasidarė pragaras. Ką aš mačiau? Pirmiausia, visiškai iš greta esančio miško išėjo raitininkai. Mūsų sargybinis prie dvaro ir priešas pamatė vienas kitą tuo pat metu. Pasigirdo piktas rusiškas keiksmas, blykstelėjo šūvis, antras, paskui dar keli. Vitkus dingo griovyj. Jis slinko juo tolyn nuo dvaro, paskui perbėgo į krūmynus ir pasislėpė. Dar porą kartų pykstelėjo jo šūviai, ir nutilo.

Bolševikai įlėkė dvarelin ir stabdė išsigandusius arklius. Prie rūmų stovėjęs Juozaitis šovė į juos. Ilgas ir plonas, plevėsuojančiais skvernais, raitininkas nusivertė žemyn, o mūsiškis išoko vidun. Priešas mikliai susitvarkė. Vieni šoko nuo arklių, keli išlėkė pro išgriautus vartus atgal, o kiti pasislėpė už sudaužytų tvartų. Išgirdome jų karabinų balsus; po apkabą išleidome ir mes, o paskui pasislėpėme už mūro antrajame aukšte. Tylėjome. Pro langų skylės sekėme aplinkumą. Pasiutimas! Raitininkų pasirodė dešinėj ir kairėj, jie apsupo visą dvarelį, mirgėjo, slėpdamiesi už medžių. Rašla piktai šūktelėjo:

— Įlindom velniui į nasrus, vyrai! Kaip mes iš čia išeisime?

Būsena buvo aiški savo blogumu. Nors mus slėpė mūras, bet buvome prieš apjuosti iš visų pusių. Išlįsk ir grįžk pas savus, jei gudrus. Perskristi to atstumo nemokėjom, o šovinių skaičius ribotas; duonmaišiuose tik po pusę bandutės duonos. Bolševikai apšaudė visus dvaro langus. Kulkos spragsėjo mūre, liūdnai staugdamos atšoku. Gulėjome ir tylėjome. Kiekvieną minutę ūpas krito. Prabilo ir jų kulkosvaidis. Jis kajojo antrąjį aukštą, o visame rūme buvo pilna dulkių ir švino kvapo.

Jie nutilo; tylėjome ir mes. Spaudėme kumštis, nes prie dvarelįo atvyko dar vienas būrys pėstininkų. Raila prišoko prie briaunos, ištiesė šautuvą ir nepaprastai įnirtusiai šaudė į ten. Jo veidas buvo pilkas, prakaituotas, o akys blizgėjo kaip ligo.

... Mes skaitėme laikraštį toliau...

— Taupyk šovinius! — sustabdžiau jį. — Jie dar bus reikalingi.

Kažkas iš tamsaus kampo atšovė man.

— Greit jie, tur būt, bus nereikalingi.

Slinko ilga laukimo valanda. Sėdėjome laisvais belaisviais, o nervai juo toliau, tuo labiau darėsi įtempti. Viena viltis — Vitkus pabėgo, gal atves savuosius. Trys valandos. Vis dar nieko. Mes esame užmiršti ir palikti sau. Jokio kelio išlįsti, jokio galimumo pabėgt. Štai kaip susiklostė likimas.

Vyrai nervinosi. Jie, kai tik išgirdavo bolševikų kulkų atsimušimą į mūrą, tuoj kildavo su šautuvais, ir jaučiau, kad šaudė skubiai ir netvarkingai.

— Vyrai, jei šūvis, tai turi būti tikras. Palūkite...

Mickus atsakė už juos visus:

— Šita velniška ramybė tame kape mane baigia papiauti. Aš negaliu ramiai sėdėti.

Dar dvi valandos. Jokios pagalbos, ir mes buvome kaip gyvi palaidoti. Jaučiau, kad ir aš buvau susinervinęs, ir šūviai į bolševikus buvo tik užsimiršimas ir darbas. Tai mažino iki begalybės įtemptus nervus ir niūrumą. Staiga aš ištraukiau naująjį laikraštį, kur vado įsakymas neleido peržiūrėti.

— Vyrai, naujas numeris. Perskaitysiu jį, o tuo laiku kiek sutems. Tada padarysime savo.

Aš sėdėjau ant didelio akmeninio luito, kambario viduj, o mano vyrai prie sienos plyšių, sekdami lauką. Verčiau puslapį ir skaičiau. Klausėmės tų žodžių, kurie kilo iš spausdintų puslapių, šliaužė mūsų smegenimis, liejosi širdin. Vienu metu užmiršau ir mūsų

būsena, rodos, kad esame laisvi taip kaip visada. Mano vyruose taip pat išnyko šis nervingumas. Radome puikiausius vaistus nuo beprasidedančios panikos.

Tačiau bolševikus keistai nuteikė tylą dvaro bokšte. Jie vienu momentu paleisdavo visas ugnies priemones taip, kad aplink viską dengdavo didžiausias dūmų debesys. Vėl nutildavo, ir vėl pradėdavo įnirtusiai šaudyti.

— Nė vieno šūvio, vyrai! Mums šoviniai bus brangūs vėliau.

Mes skaitėme laikraštį toliau, saugūs už storų mūro sienų. Netikrumą, nervingumą, nepasitikėjimą dabar įgavo mūsų priešai. Jie šaudė į neprašaunamas sienas, leido kulkosvaidžių kaspinus į skardinį stogą, šūkavo ir neramiai judėjo, dažnai labai neatsargiai pasirodydami. Jie išlindo iš savo slėptuvių, ėjo artyn, o mes, pertraukę skaitymą, sekėme, keistai virtę ledinėmis širdimis. Prieš neramumas virto mums žaislu ir pasityčiojimu. Buvom virtę dabar geležiniai šaltais, o tai suteikė keturi ar penki savojo laikraščio puslapiai.

Kažkas priėjo arti mūro, dar keli išlindo ir slinko į mus, puikusiai matomi iš viršaus. Visai paprastai nusitaikėm iš savo tamsių angų ir beveik vienu kartu šovėm. Kulka rado taikinius. Kilo vėl audra, ir bolševikai, rodos, mus sudraskytų, jei tik ilgom rankom pasiektų. Vėl tylėjome ir varėme juos iš proto. Tačiau, kai po geros valandos nekantrieji vėl virto neatsargiais, mūsų atskiras šūvis tą neatsargumą padarė amžinu.

Išmetę iššautas kulkas, nutildavom; viena akimi sekėme priešą, o pakreipta ausimi klausėm, ką rašo laikraštis. Kiekvienas iš mūsų tada pasijuto ne belaisvis, bet laimėtojas. Žaidėme su priešu ir naikinom jį. Varėm iš proto nebylia tylą, staigiais šūviais, patys būdami nepažeidžiami. Štai, kaip susisuko mūsų padėtis tada. Nuostabiai, ar ne tiesa! Vietoje to, kad galvą įkišti kilpon, traukėme jas viena po kitos sveltims. Temstant bolševikai pastatė prie tvenkinio antrąjį kulkosvaidį. Ir kai jie pradėjo — darėsi tikrai šiurpu. Kulkos įlėkdavo pro langus, atsimušusios į sieną staugė žvėrišku balsu, gabalai plytų ir tinko biro, kaip kruša. Tačiau kažkas buvo su mumis pasidarę. Buvome ramūs ir šaltai stebėjome, kaip aikvojami šoviniai.

— Tuoj nutils, o tada pradėsime mes...

Ir greit pradėjome. Mūsų kuopa atžygiavo ligi dvaro ir puolė bolševikus. Jie buvo sumušti: devyni jų raitininkai pateko nelaisvėn. Atgal vedami jie nešė Vitkų, kuris sužeista koja gulėjo per kautynes miškelyj.

Mes ėjome atgal išdidūs sekme. Štai, kaip fronte dar galima kariauti ir kas gali būti dar vienu padėju! Priešą mušt visokiausių būdų yra!

J. Dovydaitis

KULKOSVAIDIS MALŪNO GRIUVĖSIUOSE

(Iš savanorio kūrėjo A. Meto atsiminimų)

(Žiūr. „Kario“ Nr. 19)

Ilgokas galas tysojo ant dirvono paviršiaus. Dar toliau vėl žemėmis buvo užmaskuotas. „E, vyručiai, atradome siūlo galą“, — nudžiugo žvalgybos vadovas psk. Svirskis. Tuoj vienas mūsų pasiūlė, kad dėl visa ko išsiskirstytume ir vėl apgultume pušyną. Bet Svirskis galvojo kitaip. Jis paaikšino, kad pušyne nieko ypatingo negali būti, kai tik prieš telefonas. O prie telefono daugiausia gali būti 3 žmonės. O ko gero, kartais, gal ir vienas. „Jei mes apgulsiame pušyną“, — toliau aiškino Svirskis, — tai nieko nepešime. Mes turime eiti ten, kur šitas kabelis veda, ir eiti būtina turime visi. O visi turime eiti dėl to, kad jei yra pušyne tik pora ryšininkų, tai jie į mus aštuonis neišdrįs paleisti šūvio. Tuo tarpu, jei eitume tik koki du, tai ko gero galėtume kojas padžiauti“. Psk. Svirskio samprotavimas buvo gana geras, bet jei visi įeisiame iš vienos pusės, tai priešas, telefono aparatą pasiėmęs, gali lengvai išdumti per kitą pušyno pusę, todėl du užėjome už kitos pušyno pusės ir pasislėpėm.

Tuoj mūsų šeši vyrai, kabelio vedami, įėjo į pušyną. Kabelis mūsų vyrus atvedė iki vienos tankokos eglės. Medžio liemeniu kabelis driekėsi aukštyje į patį eglės tankumyną. Šią pastebėję, mūsų vyrai įsigėdė visą salvę paleisti į eglės šakas, bet psk. Svirskis uždraudė. „Maža naudos teturėsime, jei bermontininkas iškris iš medžio. Geriau jį išprašysime žemyn, tai dar bent ką nors sužinosime“, — paaikšino Svirskis.

Mudu su draugu, gulėdami už pušyno, tuoj išgirdome mūsų balsus, kurie ragino bermontininkus lipti iš medžio. Suprasdami, kas atsitiko, kuo greičiau nėrėme į pušyną. Atbėgęs pamačiau, kad mūsų žvalgybiniai jau ištiesę šautuvus į eglės viršūnę. Aš tuojau sušukau: „Palaukit, vyrai, gal bermontininkas lietuviškai nesupranta; aš šiek tiek moku vokiškai!“ Mūsų išakymą pakartojau vokiškai ir pagrasinau šauti, bet eglės šakos nė nekrust. Gal būt, pajutęs pavojų, priešas suskubo pasišalinti, nes, atvirksčiai, būtų išlipęs. Dabar tik įdomu, ar telefono aparatas medyje likęs, ar ne. Norint įsitikinti, reikia lipti į medį. Bet lipti vis dėlto nelabai atsargu. Todėl dar kartą vokiškai paraginai iš medžio kraustyti ir drauge pro pačią eglės viršūnę paleidome kelis šūvius. Šūviai tartum atgaivino eglėje priešą, kuris visa gerkle prašė nešauti, ir skubiai rangėsi žemyn.

Bermontininkas išsirangė be aparato ir be ginklo. Tuoj paklausėm, kodėl jis iki šiol tylėjo. Jis paaikšino, kad kentė ir laukė, gal mes, pagalvoję, kad nieko medyje nėra, nueisime savo keliais. Telefono aparatas ir šautuvas liko medyje — paaikšino bermontininkas. Aš, kaip visų jauniausias, tuoj įsirangiau į eglę ir iš jos iškėliau telefono aparatą ir šautuvą. Čia buvo mano laimė. Prie bermontininko šautuvo buvo gražus diržas, kurį tuoj nusisegiau ir juo pakeičiau savo šautuvo virvutę. Tais laikais nemaža šautuvų turėjome be diržų, tik pasirišę virvutėmis arba telefono kabeliu. Dabar užsikabinai savo šautuvą ant peties jau su gelsvu nauju diržu.

Psk. Svirskis belaisvį su aparatu pavedė dviem žmonėm pristatyti kuopos vadui, o kiti šeši toliau tęsėme žvalgybą. Pažygiavę dar apie puskilometrį ir nieko nepastebėję, užsukome į vieną viensėdį. Jau

buvome netoli kiemo vartų, kai staiga iš ūkininko trobos subildėjo pora šūvių. Tuoj sukritome ant žemės, nušliaužėme į saugesnę vietą ir pradėjome šaudyti į namą. Paskui apsigalvoję, kad priešas, išgirdęs šaudymą, gali ateiti saviesiems į pagalbą, tad atsišaudydami pasitraukėme į čia pat esantį miškelį ir juo traukėme savo kaimo link. Išėję iš miškelių, apsidairėm ir pasidalijome po tris. Vieni su psk. Svirskiu patraukė į kaimą, prisilaikydami geležinkelio, o mes trys beveik tomis pačiomis vietomis traukėme, kuriomis buvome atėję. Saulutė jau buvo netoli laidos. Šį kartą sudegusio malūno vietovė su mūsų kulkosvaidininkais liko kiek nuošaliau nuo mūsų, todėl užsukti pas juos neketinome.

Užsirūkėme ir einame juokaudami ir anekdotus pasakodami. Staiga mūsų vienas pritūpė ir sušuko: „Vyrai, gulkit!“ Dar niekur nieko nematydami, sukritome ant žemės ir sužiūrėme į savo draugą. Mūsų draugas, nieko nesakydamas, ištiesė savo šautuvą ir taiko. Aš tuoj paėmiau jam už rankos ir pirmiausia paprašiau parodyti, ką jis mato. Bet jis supykęs mano ranką atstūmė ir dar daugiau primerkęs akį, nuleido gaiduką. Subildėjo šūvis. Užsitaisęs antrą ir pabėgęs kelis žingsnius pirmyn, vėl atsigulęs taiko. Bet dar neiššovęs antrojo šūvio paaikšino, kad jis matęs bermontininką, kuris dabar dingo jam iš akių. Pribėgome ir mes prie jo. Bet nei jis, nei mes nieko nematome. Einame tąja kryptimi artyn, visi trys plačiai išsiskleidę. Priėjome net iki tos vietos, kur nuo šūvio sudulkėjo kalnelis, bet niekur nieko nematome. Pradėjome iš draugo net juoktis, kad jam tik akyse pasirodė. Bet kai už poros žingsnių radome tą patį telefono kabelį, tai tuoj pagalvojome, kad mūsų žvalgybinis tikrai galėjo pastebėti priešą ryšininką, kuris, gal būt, buvo pasiūstas patikrinti liniją, kai po ilgo šaukimo jų ryšininkas medyje, o mūsų belaisvis, nieko neatsakė. Vėliau paaikškėjo, kad teisingai galvojome. Jeigu draugas pastebėjo, tai jis čia taip staiga niekur negalėjo dingti. Nusprendėm paieškoti. Ilgai ieškoti nereikėjo: radome čia pat viename griovelyje, prisispaudusį prie žemės. Pamatęs mus tris, tuoj pašoko iš griovelio ir pasidavė. Pasirodė, kad tikrai ryšininkas, pasiūstas patikrinti liniją.

Dabar ir tikrintojas jau nebegriš pas savus, patekęs į nelaisvę. Todėl padarėme išvadą, kad įniršęs priešas mus puls. Tai turėdami galvoje, skubinomės su antruoju belaisviu į kuopą. Mūsų psk. Svirskis su savo dviem vyrais jau buvo namie. Iš eglės iškeltas bermontininkas per mūsų kuopos vertėją Motkį vadui paaikšino, kad jis su aparatu buvo į eglę pasiūstas stebėti lietuvių pozicijas ir pranešinėti saviesiems apie padėtį. Jį, girdi, nakčia turėjo pakeisti kitas. Belaisvis dar papasakojo, kad jiems tuomet buvo įsakyta į šį pušyną telefoną nusitiesti, kada pastebėjo degantį malūną. Iš karto dar jie nežinoję ir netikėję, kad tai galėję padaryti lietuviai, bet kai nesulaukė iš malūno nė vieno savo kulkosvaidininko, tada tai suprato kiemo darbas, ir tuoj buvo įsakyta iš pušyno telefonu teikti žinių apie lietuvių judėjimą. Tą patį Motkiui patvirtino ir antrasis bermontininkas.

Vadas įsakė ypačiai naktį visiems budėti, nes priešas, nesulaukęs ir šių dviejų savo ryšininkų, įnir-

šes gali pulti. Bet mus dabar ramino dar ir šis, kad jau turėjome du kulkosvaidžius. Vienas buvo malūne, o kitas, kurį išgelbėjome iš liepsnos, buvo pas mus apkasuose. Šovinių užteko, bet trūko tik gerų kulkosvaidininkų. Patys kulkosvaidžio „meisteriai“ malūno vietovėje, o mes šiaip sau apgraibomis nusi-manėme apie kulkosvaidį, bet jei, neduok Dieve, kokia kliūtis, tai vargu ar sugebėtume jį pašalinti. Taip visą naktį, tikėdamiesi priešų puolimo, išsėdėjome apkasuose, įtemptais žvilgsniais sekdami priešų pusę. Nemažiau, manau, nuvargo ir mūsų kulkosvaidininkai malūne.

Priešas vis dėlto naktį nerizikavo, tik iš pat ryto subaubė jų artilerija. Sviediniai plačiai taškė aplinkinius laukus kokią valandą. Prie pat mūsų apkasų krito tik du sviediniai, kurie nieko blogo nepadarė, tik apvertė žemėmis kai kuriuos mūsų karius. Tik kai mes nė vienu šūviu neatsakėme, priešas nustojo šaudęs. Tačiau priešas tuo nepasitenkino. Po kokių 2—3 valandų pamatėme laukuose kelias atskiras dideles bermontininkų voras, kurios nešaudydamos artėjo į mus. Mes jau pradėjome neberimti ir norėjome paleisti ugnį, bet vadas dar neįsako ir laukia, kad priešas kiek arčiau prieitų. Kai jau viena priešų vora buvo visai netoli, tada vadas davė ženklą, ir mūsų šautuvai sutratėjo. Bermontininkai tuoj sukrito ant žemės ir taip pat paleido ugnį iš šautuvų ir kulkosvaidžių. Prie mūsų naujojo kulkosvaidžio, atimto iš priešų, buvo pats kuopos vadas, kuris nuostabiai gerai šaudė į priešą. Šiai priešų vora į pagalbą slinko kita, už tos trečia, ir taip pamatėme, kad pilni laukai atskirų vorų. Mes kertame į artimiausią vorą. Nors atgal nesitraukia, bet kol mūsų ginklai trata, priešas nė žingsnio negali pažengti. Mūsų kulkosvaidininkai malūno vietoje vis dar tyli, nes dar nevisos priešų voros buvo praslinkusios pro malūną. Nors malūno vietovė buvo gana nuošaliai, bet nelaiku pradėtas šaudymas galėjo pakenkti. Nors ir tylėjo mūsų kulkosvaidininkai malūno vietovėje, bet mes savo apkasuose jau tēmės drąsiai, nes nujautėme, kai tik iš ten mūsiškiai sukals, tai priešas turės pakrikti. Viena, antra ir trečia priešų vora jau susijungė į vieną ir dar aršiau puola. Jei dar keletą minučių mūsiškiai malūno vietovėje tylės, tai mes, pagaliau, nebeatlaikysime. Jau vadas sušuko pasiruošti šautuvines granatas. Kulkosvaidis vadui klusnus ir kalena be ilgesnių pertraukų. Bermontininkai vis slenka pirmyn, perbėgda-

mi jau tik po vieną. Priešas, matyt, buvo įsitikinęs, kad netrukus mūsų atsparumą palauš, o mes minutė po minutės vis dar laukiame priešų panikos, kurią tuoj sukels mūsų vyrai malūnietėje. Todėl vieni nepaprastai šaltai laikėmės, o kiti karštai puolė.

Staiga pamatėme džiuginantį ir seniai lauktą reiginį: priešų paskutiniosios voros keistai susimaišė. Susiskaldė į mažesnius vienetus, kurie pradėjo nešdintis atgal. Mūsų vyrai iš malūnietės, pirmiau pakrikdę sau artesniuosis priešus, dabar kulkosvaidžio vamzdį pakraipė plačiau, nes ir šiose priešų vorose, kurios lipo jau visai mums ant galvų, kilo sąmyšis. Mūsų vadas kpt. Paškovičius iš džiaugsmo net atsilošė nuo kulkosvaidžio ir, nubraukęs nuo kaktos prakaitą, maloniai nusišypsojo. Tuoj pat, negaišdamas, į kulkosvaidį įdėjo kito kaspino galą, ir vėl iš naujo užkaitino priešui. Mūsų vyrai iš malūnietės, matyt, pila be pertraukos, nes priešų eilėse tikra maišėlienė, ir jau pasipylė po plačius laukus. Mums artimiausia priešų vora taip pat traukiasi, bet kol kas dar stengiasi atsišaudyti. Pagaliau tvarkos neišlaikė ir pradėjo nešdintis, kad net skvernai dulkėjo. Mes, pašokę iš apkasų, su triukšmu pasileidom keleta metrų pirmyn, ir vėl sugulę šaudėme. Pašėliškas ūpas eiti pirmyn. Mūsų vadas, pats pirmas palikęs apkasus, iš šautuvo pliekia į priešą net klupščiomis. Jau pradėjome priešą vytis net visai stati, nes gulinėti nebebuvo reikalo: atgal priešas jau nebeleidžia nė vieno šūvio. Vien tik girdėtis sužeistųjų bermontininkų šauksmas.

Taip praūžėme pro daug priešų lavonų ir sužeistųjų. Pakrikusias priešų eiles nusivijome iki miško. Mums į nelaisvę pakliuvo tik daugiau ar mažiau sužeistieji; visai sveikų nepavyko sučiupti.

Nugalėję priešą, vadas ir mes užsukome pas mūsų kulkosvaidininkus malūnietėje. Vadas sumaniems vyrams karštai dėkojo už narsumą ir iniciatyvą laiku pakirsti priešų dvasinį ir fizinį atsparumą. O kulkosvaidininkai buvo dėkingi savo ištikimam kulkosvaidžiui, ir iš džiaugsmo net glostė jį.

Šiose kautynėse ir mes neapsėjome be aukų: vienas žuvo, o mes du buvome sužeisti. Aš buvau visai lengvai sužeistas į šlaunį, ir per visą kautynių įkarštį net nejaučiau skausmo. Tik vėliau, kai pamačiau, jog mano koja kruvina, paprašiau ją perrišti. Tačiau po poros dienų vėl buvau sveikas ir dalyvavau žygiuose.

A. Vėlyvis

„Karys“ paskatino mane grįžti prie savo amato

1919 metais, prieš stodamas kariuomenėn, tarnavau Susisiekimo Ministerijoje (geležinkeliečiu), todėl savo anksčiau išmokto amato — raidžių rinkėju visai nemaniau būti, bet „Kario“ dėka buvo sudarytos aplinkybės vėl dirbti prie savo jaunystėje išmokto amato.

1920 metais, tarnaudamas Kauno komendantūros moko-mojoje kuopoje, buvau paskirtas prie Valstybės Spaustuvės sargybon. Tuo laiku Valstybės Spaustuvės kai kurie darbininkai buvo nutraukę darbą, todėl spaustuvėje tvarkai palaikyti buvo pastatyta sargyba.

Stovėdamas sargyboje, mačiau kaip 3 kariai dirba prie raidžių renkamos kasos. Atsirado ir pas mane noras jiems padėti šį darbą dirbti. Atėjus sargybos pamainai, vietoje poilsio, paprašiau sargybos viršininką, kad leistų mane susipažinti su spaustuve ir joje dirbančiais kariais.

Mokėdamas šį amatą, pasisiūliau dirbantiems kariams padėti. Berinkdamas „Kari“ sužinojau, kad dirbą kariai — raidžių rinkėjai yra Lietuvos kariuomenės kūrėjai savanoriai: aviacijos j. ltn. Jablonskis ir kareiviai Bronius Bauža ir Jonas Kvietkauskas.

Karių raidžių rinkėjų tuo laiku buvo visai mažai. Nors „Karys“ buvo spausdinamas vos 8 puslapių, bet vis dėlto jo

surinkimas užtrukdavo visą savaitę (tuomet dar rinkdavo rankomis). Čia dirbantis karininkas pasiteiravo manęs, kokioje kariuomenės dalyje aš tarnauju, ir pažadėjo mane pareikalausyti prie šio darbo. Kitą dieną gavau kuopos vado įsakymą vykti į Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros Skyrių. Pristatęs šio skyriaus viršininkui, buvau laikinai paskirtas dirbti Valstybės Spaustuvėje, rinkti „Kariui“ raides. Kadangi tik laikinai buvau prikmandiruotas prie šio darbo, todėl ir toliau likau savo dalyje maitintis ir gyventi.

Tais pačiais metais Kauno komendantūros mokomosios kuopos dalis buvo skiriama prie Vilniaus komendantūros ir buvo įsakyta vykti į Vilnių. Kadangi nenorėjau pasilikti nuo savo ankstyvesnių draugų, tai prašiau savo dalies viršininką skirti mane į Vilniaus komendantūros kuopą.

Trumpai prabuvus Vilniuje, vėl buvau priskirtas prie Literatūros Skyriaus ir dirbau prie „Kario“, rinkdamas raides, kol buvau iš kariuomenės paleistas atsargon (1922. V. 22).

Paleistas atsargon, likau ir toliau dirbti toj pačioj spaustuvėje, ir su mažomis pertraukomis iki šio „Kario“ dvidešimtmečio atlieku didesnę ar mažesnę „Kario“ išleidimo technikinę spaustuvės darbą. Todėl ši „Kario“ dvidešimties metų sukaktis man sudaro malonių ir brangių prisiminimų.

St. Verpečinkas

Blogai!

Gerai!

Patyręs karys greit pastebi visus vietovės nenatūralumus, todėl, naudodamas vietovės teikiamus patogumus, sekėjas stengiasi nesugadinti įprastą vietovės vaizdą, kad nebūtų demaskuotas.

Tenelaukia sekėjas sėkmės, jei jo, jo padėjėjo ir ryšio žmonių darbas iššaukia apie sekyklą nervuotą paukščių skraidymą ar šunų lojimą: priešas apie sekyklą turės daugiau žinių, negu sekėjas apie priešą.

INŽINERIJOS ŠAULIŲ ŠVENTĖ. Kauno rinktinės 12. inžinerijos šaulių būrys gegužės 14 d. šventė savo darbo 2 metų sukaktuves. Ta proga šančių įgulos bažnyčios sodelyje buvo iškilmingos pamaldos. Pamaldas laikė kun. Česaitis. Per pamaldas giedojo ryšių bat. karių choras ir griežė 2. pėst. pulko orkestras.

Į pamaldas atsilankė karo techn. viršininkas b. gen. Popeliučka, rinktinės vadas plk. Bobelis, karo technikos štabo viršininkas plk. Kutka, daug aukštų karininkų ir visuomenės. Pamaldoms pasibaigus, buvo vėliavos pašventinimas ir šaulių priesaika.

Po pamaldų visi šauliai su vėliavomis ir orkestru grįžo į 1. inž. bataliono aikštę. Čia visi gražiai išsiriškiavo ir laukė ateinančių viršininkų. Prieš tribūną buvo išrikiuota eilė šautuvų. Atvykęs į aikštę karo technikos viršininkas b. gen. Popeliučka, rinktinės vado Bobelio lydymas, pasisveikino su išsiriškiavusiais šauliais ir jiems pasakė kalbą. Tuomet buvo vėliavos įteikimas. Vėliavą įteikė b. gen. Popeliučka rinktinės vadui plk. Bobeliui, o rinktinės vadas perdavė ją būrio vadui kpt. Griškevičiui. Perduodamas vėliavą, trumpą žodį tarė, apibūdindamas vėliavos reikšmę. Po vėliavos įteikimo buvo ginklų įteikimas šauliams, o po to paradas.

Iškilmoms pasibaigus, 1. inžinerijos bataliono būstinėse buvo iškilmingas būrio posėdis. Posėdį atidarė būrio vadas kpt. Griškevičius. Jis pranešė apie būrio darbus ir jo istoriją. Savo kalboje pabrėžė, kad šaulių būrys gražiai dirba ir palyginti per trumpą savo laiką yra pasiekęs gražių laimėjimų. Be to, pažymėjo, kad š. m. buvo prarastas tarp 1. inž. bataliono, ryšių bataliono ir auto rinktinės ginklų vėjus. Surinkta buvo vien tik iš technikos dalių viso 6754 lt. 39 ct. Šiame vajuje taip pat neatsiliko ir privatūs asmenys, kurie paaukojo 450 litų. Iš viso buvo surinkta 7204 lt. 39 ct. Už suaukotus 1. inž. bat., ryšių bat. ir auto rinktinės karininkų, civ. tarn. ir privačių asmenų pinigus būrys įsigijo 57 šautuvus. Iškilmingojo posėdžio metu b. gen. Popeliučka už jo nuopelnus būriui išrinktas būrio garbės šauliu. Po to buvo sveikinimai.

Europos krepšinio III. pirmenybės Kaune

Pirmenybių laikas. Š. m. gegužės 21 d. prasideda Kaune Europos III. pirmenybės, kurios užtruks iki gegužės 28 d. Kelionės nuolaidos. Vykstantieji į pirmenybes sporto organizacijų nariai ir kiti ekskursantai, vykdami geležinkeliais,

gauna 50% nuo pagrindinės visų klasių tarifo kainos. Vykti galima grupėmis ir atskiriems asmenims.

Nuolaidoms liudijimų blankai. Papigintiems bilietams pirkti liudijimų blankus galima įsigyti geležinkelių stotyse po 10 ct. už blanką. Blanką reikia užpildyti pačiam. Jei kas nesugebėtų pats užpildyti, turi kreiptis į mokantį (paprašyti gelež. stoty ar liudijimą tvirtinantį asmenį). Blanko grafoje važiavimo tikslas įrašyti: „Vyksta į Europos Krepšinio Pirmenybes“.

Liudijimų tvirtinimas. Užpildžius blanką, reikia nunešti patvirtinti į artimiausį šaulių būrį, jaunalietuvių skyrių, kūno kultūros rajoną ar sporto apygardą. Ten turi pridėti antspaudą ir pasirašyti.

Bilietai geležinkeliais važiuoti. Perkama su liudijimu grįžtamieji bilietai, už kuriuos mokama visa kaina į Kauną. Kaune Kūno Kultūros Rūmų Valstybiniam stadione bilietus reikia kompastiruoti ir tuomet su jais grįžtama nemokamai. Nekompastiruoti bilietai negalios.

Gelež. bilietų galiojimo laikas. Vykti nuo š. m. gegužės 19 d. iki gegužės 28 d. Grįžti nuo gegužės 21 iki gegužės 30 d. imamai.

Bilietai į pirmenybių rungtynes. Nuolatinius bilietus galima gauti Kaune šiuose knygynuose: Spaudos Fonde, Karvelio ir Šv. Kazimiero Draugijos. Provincijoj: Sporto Apygardose—Marijampolėj, Panevėžy, Šiauliuose, Telšiuose ir Ukmergėj. Vienos dienos bilietai gaunami prie įėjimo į halę.

Nakvynės. Ekskursijoms iš provincijos bus parūpintos nakvynės, bet dėl to reikia iš anksto pranešti Keliavimo Sąjungai Kaune Kūno Kultūros Rūmuose, telef. 23897. Vykti galima gavus sąjungos atsakymą. Moksleiviams nakvynės parūpins Kauno miesto Keliavimo Globos Komitetas, Kaunas, Laisvės al. 55, tel. 20549 ar 24022.

Nuolaidos autobusais duodamos nuo š. m. gegužės 19 iki 31 d. imamai 25% nuolaidos nuo pagrindinių autobusų tarifų. Autobusų tarifų papiginimas taikomas tokiu būdu: asmenys, vykdami į pirmenybes, turi sumokėti pilną tarifais nustatytą bilieto kainą; atvykę į Kauną, bilietus turi registruoti pirmenybių kasose ir grįždami autobusais, pristatę pirmenybių kasose užregistruotus bilietus, moka 50% pagrindinio tarifo. Neįsiregistravusieji pirmenybių kasose ir grįždami turi mokėti pilną bilieto kainą. Papiginimai taikomi vykstantiems į pirmenybes visais ruožais. Ekskursijos, samdydamos visą autobusą į abu galus, gana 50% nuolaidos; į vieną galą — 25%. Tačiau šie nuolaidų % praktikoj gali būti dar didesni.

Kūno Kultūros Rūmai

MOKYKLA IR KARIUOMENĖ

„KARYS“ — MŪSŲ MOKYTOJAS

Lietuvis moksleivis visada rodė degančios širdies ir ryžtingų darbų savo tautos ir krašto reikalams. Dar anuo pavergtuoju metu jis buvo slapto lietuviškojo ugniakuro kurstytojas, kovotojas prieš nutautinimą, pasi-priešintojas prievartai melstis ne lietuviškai, o rusiškai. Nepriklausomybės kūrime ir garbingiausiose mūsų istorinėse kovose lietuvių moksleivio nusiteikimai liko įrašyti marmurinėse gimnazijų lentose — tarp kryžių ir amžinojo atilsio raidžių. Moksleivis lietuvis atidavė Tėvynės Nepriklausomybei duoklę.

Po to prasidėjo ramus kasdieninis darbas. Moksleiviai buvo skatinami tik tiesioginiam mokymuisi. Kariniai pasinešimai, karinis rengimas mokyklose iš karto buvo laikoma bereikalinga militarizmo dvasia. Buvo aiškinama, kad lietuviai esą ramūs žmonės; jokių karinių tikslų prieš didesnius negalį turėti, todėl ir karinimasis esąs nereikalingas. Tačiau užsieny visai kitos nuotaikos skverbėsi į gyvenimą. Italija, Vokietija, Rusija ir k. daug dirbo tautos sukarinimui. Tada ir mažesnės valstybės pajuto, kad sukarinimas reikalingas

SKAITYTOJAS

K. Donis

Per dienas raides dėlioju
nuo pradžios ir pabaigos.
O taip niekas neišeina —
kas čia žodį suieškos?

Rodau sesei, rodau broliui.
Sako: „Eik — mama žinos“.
Ir motulė ėmė šviesti,
Šviest dienele po dienos.

Pažinau ir ū ir y,
pažinau ir kreivą j,
ėmiau žodį dėt prie žodžio,
ėmiau sakinius dėliot.

Pasakėlės man jau aiškios,
ir eilutę suprantu,
O kai mus „Karys“ aplanko,
skaitom su tete kartu.

Paveikslėlį gražų rodau.
Jis paskaito, aš skaitau.
Ir taip jaučiam: su kareiviais
dirbame, Tėvyne, tau!

Dar geriau skaityt išmoksiu.
Mano draugas bus „Karys“.
Visą jį tada skaitysiu,
jis mane kariu darys.

Mūsų jėgos ir mūsų ginklai — Tau, Tėvyne!

ne vien norint ką nors pulti, bet taip pat ir apsiginti. Ir pas mus šis klausimas pradėjo būti viešai ir plačiai keliamas. Pasirodė straipsnelių moksleivių laikraščiuose. Bet pastarieji retai pasirodydavo ir turėdami savų ideologinių ir kultūrinių reikalų, aišku, mažai te-galėjo tuo reikalu išsirtarti. Dažniau išeinančių laikraščių mokiniai negaudavo. Bet jau ir tada ypač aukštesniųjų klasių mokiniai mėgdavo karių laikraštį „Kari“, kurio pasiskaitydavo miesto skaityklose ir pas privati-nius prenumeratorius. Jausdamas šią jaunųjų nuotai-ką, tuometinis „Kario“ redaktorius kpt. J. Balčiūnas, moksleivijos pažintas rašytojo Švaisto slapyvardžiu, vadovybės nurodymu „Karyje“ įvedė skyrių mokslei-viams. 1929 „Kario“ jubiliejiniais dešimtaisiais me-tais, gegužės 30 d. 21 nr pasirodė „Mūsų mokyklos ir būsimieji Tėvynės gynėjai“. Ilgainiui šis skyrius re-guliarėjo ir lietuvių moksleivių tarpiai surišo su „Ka-riu“. Kasmet augo moksleivių-bendradarbių šeima,

kilo gražių kilnių patriotizmo ir pasiaukojimo idėjų, ugdyta Vilniaus meilės mintis ir ryžtasi didiems ateities darbams.

Moksleivija šias mintis suprato, įsisąmonino ir įsijautė. Per tą visą dešimtmetį jos kalbėte kalba iš gimnazijų kronikų, būrelių veiklos aprašymų, moksleivių straipsnelių ir beletristikos bei eilėraščių. Kai verti tuos gausius „Kario“ viso pastarojo dešimtmečio puslapius, negali nesigėrėti ta jauna, gyva ir entuzijastinga dvasia, kuria alsuoja moksleivijos darbai. Ir dar džiugiau, kad visa tai yra nuolatinio moksleivijos kariniu penu. Įvedus mokyklų skyrių, jau kitais metais „Karys“ buvo pradėtas siuntinėti visoms mokykloms. Su koku džiaugsmu tada, 1930 m. sausio 30 d., „Kario“ 5 nr. „Mūsų mokyklos ir būsimoji Tėvynės gynėjai“ skyriuj buvo sutikti žodžiai: „Šiandien ne tik kariuomenės dalys ir piliečiai, bet ir mokyklų mokiniai, pastangomis Krašto Apsaugos ir Švietimo Ministerijų, gauna šį gražaus turinio laikraštį pasiskaityti. „Karys“, įvedus skyrelį „Mūsų mokyklos ir būsimoji Tėvynės gynėjai“, tampa Lietuvos mokytojo jaunai kartai auklėti padėjėjas“. Žodžiai pasirodė tikrai teisingi. Moksleiviai šį naują mokytoją kartu su „Narsiaisiais vyrais“ labiausiai pamėgo. Tai liudija jų pačių atsiliepimai. Bet to dar negali pakakti. Jaunųjų troškimas: žengti, laimėti, tobulėti. Viso to siekti tegu padės patys moksleiviai. Šis skyrius yra jų pačių. Sumanyams, gražiems ir kilniems darbams, susirūpinimui Tėvyne čia vietos niekas negaili. Kaip plačiai paplito šis žurnalas moksleiviuose savo prenumeratomis, taip turi „Karyje“ paplisti šeima tų, kurie parašytų, iškeltų

sumanymų ko dar reikėtų šiame skyriuje dėti, siūstų nuotraukų, kuriose matytųsi lietuvių moksleivio meilė savo kariuomenei, ginklui ir Tėvynei. Tada dar daugiau bus suartėta, dar gyvesniais žodžiais prakalbėta į širdis, kurios save skiria Lietuvai Tėvynei. Koja į koją naujan dešimtmetin — naujų laimėjimų siekti!

Ats. j. ltn. K. Zupka

PRIENAI

Gegužės 9 d. Prienu „Žiburio“ privatinės gimn. VII ir VIII kl. mokiniai atliko šaudymą kovos šoviniiais. Geriausiai sušaudė VII kl. mok. J. Jonyka, iš 36 taškų išmušdamas 34. VIII kl. mokiniai sušaudė taip pat labai gerai: trečioji dalis virš 30. Buvo šaudoma gulom nuo atramos.

VIII kl. šaudė ir antrąjį pratimą: gulom nuo atramos. Visam šaudymui vadovavo ltn. Kūgrėnas.

Gegužės 5—7 d. mūsų gimnazijos sportininkai dalyvavo gimnazijų varžybose. Jaunių muštuko ir tinklinio komandos pasirodė labai gerai: muštuko II-ji vieta Lietuvoj, o tinklinio IV-ji. Prastokai pasirodė krepšininkai, kurie, apygardinėse rungtyne 4 metus laikę pirmąją vietą, šiomet nukrito net į ketvirtąją.

A. B-i-kas

MOSTEIKIŲ PR. MOKYKLA

Patyrę Klaipėdos įvykius, visi mokiniai nors po keletą sutauptų centų aukojo Ginklų Fondui, o m-los vedėja mok. E. Kinderienė įvedė savo mokykloje karinio rengimo pamokas.

Šaulys

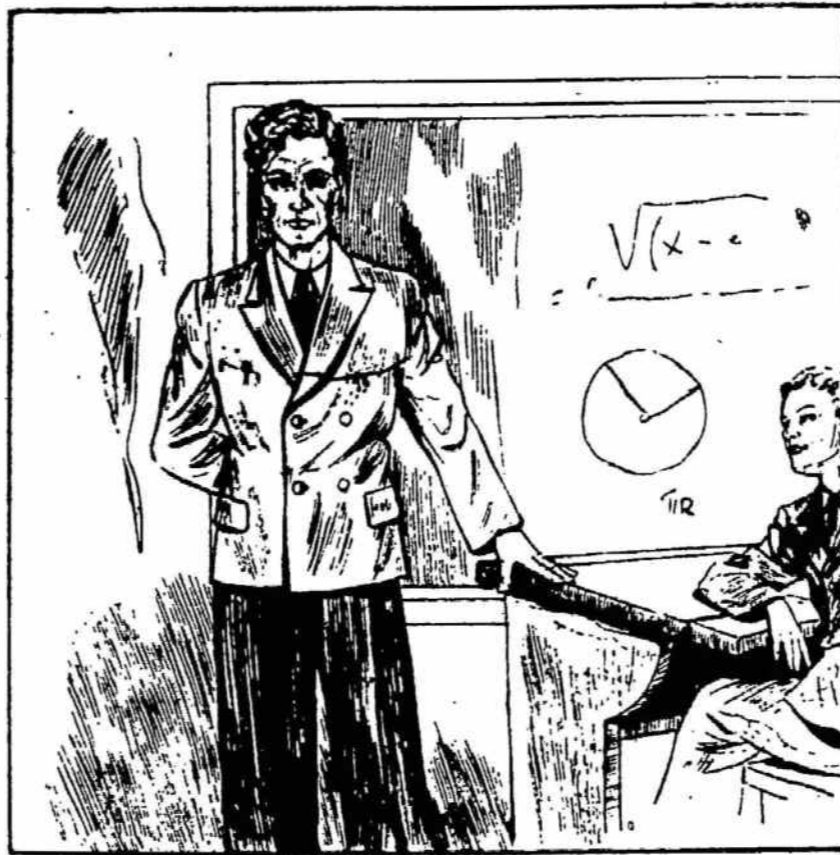
MARIJAMPOLĖ

Dėkingi igulai

Visi Marijampolėj įvykusiose muštuko bei orinio varžybose dalyvavę moksleiviai dėkingi vietos igulos viršininkui plk. Gaušui už maitinimą bei patalynes, kurias igulos viršininkas suteikė sportininkams. Be to, dėkingi ir už karių orkestrą, kuris sportininkus lydėjo eisenoje.

Žibartas II.

JIE NEPRAEIS

Grūmės audros, šėlo vėjai Lietuvos padangėj,
Vai, juk daug tada išėjo ginti šalį brangią.
Ši gimnazija taip pat juk davė daug didvyrių,
Kai krašte nuo kulų gausmo linko žalios girios.
Daug išėjo vaduot šalį — kai kurie negrižo.
Juos gimnazija ryt dieną pagerbt pasiryžo.
Kad jų žygiai vis kiekvieno širdyje gyventų,
Ryt su jų vardais garbingais iškabins čia lentą.

*

Trys draugai geriausi buvo klasėje šeštoj,
Vienas kitą didžiai gerbė, viens kitą užstojo.
Ir gimnazijon jie ėjo vis drauge kas rytas.
Jų vardai — jeigu įdomu — Jonas, Jurgis, Vytas.
Kartą prieš lietuvių kalbą tarė Vytas klasei:
— Mes visi šiandieną jaučiam kažkaip kylant dvasią.
Tačiau ar gerai mokesim mes suprast kiekvienas,
Ką mūs auklėtojas jaučia šią iškilnią dieną?

Juk kai tėviškės padangėj dūko pikti vėjai,
Iš gimnazijos jis pirmas laisvę gint išėjo.
Jo draugai jauni palinko kulų lietui lyjant,
O jam ženklas kaktoj liko — kirtis kalavijo.
Paprasykime, gal šiandien pasakyt galėtų,
Kaip jis kovės, kad Tėvyne laisvėje žydėtų.
Vos šeštosios klasės durys tyliai atsidarė,
Jonas, suole atsistojęs, klasės vardu tarė:
— Mielas auklėtojau, klasė šiandien išgirst nori,
Kaip jūs kovėtės dėl laisvės būry savanorių.
Tamsios auklėtojo akys ugnimi žėrėjo,
Kol jis, šiek tiek susimąstęs, pasakot pradėjo:
— Tūkstantis devyni šimtai devynioliktaisiais...
Na, tada tikrai Tėvyneį siuto audros baisios...
Aš buvau šeštoj klasėj — du draugus turėjau,
Vis drauge su jais džiaugiausi, vis drauge liūdėjau.

B. d. J. PALIONIS

KARIUOMENES GYVENIMAS

JAUNŲ KAREIVIŲ SUTIKIMAS. Ukmergės įgulos kariams gegužės 13 d. kapelionas kun. Keblaitis skaitė paskaitą apie motiną. Po paskaitos buvo jaunų kareivių sutikimas. Kareivių ramovės tvarkytojas kpt. Rugys tarė susirinkusiems jauniems kareiviams žodį, kar. kand. Daunys paskaitė savo eilėrašį „Jaunam kareiviui“, o „Pulko dėdė“ su švogeriu atliko įdomią programą, supažindinusią jaunus kareivius su ir šiaip jau linksmaus karių gyvenimo linksmybėmis. Dar pasirodė kar. kand. Dačinskas su „Priešistoriniais gyvuliais“ ir kar. kand. Vaškelis su inscenizuota dainele „Ant kalno karklai siubavo“. Jauniems kareiviams jų nuoširdus sutikimas padarė labai gerą įspūdį. **Juškoniškis**

4. PĖST. L. K. MINDAUGO PULKAS. Gegužės 8 d. j. ltn. Martinėnas skaitė karininkams ir likt. puskarininkiams paskaitą „Pritaikomosios mankštos reikšmė kariams“. Paskaitoje nurodė, kokios reikšmės turi sportas kovotojų parengime kautynėms, kaip turi būti pravedamos sporto pamokos.

Gegužės 10 d. buvo demonstruojama parodomoji bendrosios mankštos pamoka, kur buvo vaizdžiai parodyta kokių tempu turi būti pravedama sporto pamoka, kaip instruktorius turi suskirstyti pamoką.

Gegužės 13 d. Pajuosčio įgulos karininkų ir likt. puskarininkų pasibaigė 1939 m. parengiamieji sportinio šaudymo pratimai. Iš šautuvų geriausiai sušaudė iš karininkų — ltn. Bernadišius, iš likt. psk. — psk. Antaniškis. Iš pistoletų geriausiai sušaudė iš karininkų: ltn. Kalpokas, iš likt. psk. — j. psk. Rudokas.

Gegužės 14 d. pulko kariai, švietimo vadovo kun. Vaišnoros ir ltn. Andriuškevičiaus vadovaujami, surengė pulko pratimų aikštėje komiško sporto linksmadienį, į kurį atsilankė visi daliniai. Geriausiai įvykdžiusiems kareiviams komiško sporto numerius buvo įteiktos kuklios dovanos. **J. Baras**

PUSKARININKIO TARNYBOS SUKAKTIS. 1. pėst. D. L. K. Gedimino pulko seniausias viršila Jurgis Akstinavičius š. m. gegužės m. 13 d. pulko puskarininkių tarpe kukliai paminėjo dvidešimties metų karo tarnybos sukaktį. Jis 19 metų turėdamas, 1919 m. gegužės 15 d. savanoriu įstojo 1. pėst. pulkan ir jame, pulko štabe, be pertraukos išstarnavo 20 metų. 1919—1920 m. dalyvavo visuose pulko karo žygiuose prieš visus Lietuvos priešus. Už nuopelnus apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės medaliu, savanorių kūrėjų medaliu ir Vytauto Didžiojo ordino 3 laipsnio medaliu. Buvo vienas iš pulko liktinių puskarininkių ramovės steigėjų ir daug kartų jęs ir puskarininkių taupomosios-skolinamosios kasos valdybos nariu.

Pulko liktiniai puskarininkiai vrš. Akstinavičiui, sukakties proga, įteikė dailių adresą. **Juškoniškis**

ŽEM. NAUMIESČIO ĮGULA. Sportiniuose šaudymuose iš šautuvų geriausius rezultatus pasiekė iš karininkų: ltn. Masaitis, Valtys, j. ltn. Gedminas, Tamošiūnas ir ltn. Juodis; iš psk. vrš. Stankevičius, psk. Aleškevičius, Mikalauskas, Petryla ir Petronis. Iš pistoletų geriausiai: ltn. Valtys, j. ltn. Tamošiūnas, Pocius, ltn. Jackūnas ir j. ltn. Gedminas; psk.: vrš. Ilekis, Stankevičius, psk. Petryla, Mikalauskas ir j. psk. Dron-gys. Dabar sparčiai ruošiasi ekipiniam šaudymui.

Įgulos v-ko įsakymu nuo šio mėn. 4 d. visi karininkai iki kuopos vado imamai, likt. psk. ir kareiviai nustatytomis dienomis intensyviai pradėjo treniruotis visose sporto šakose, nes birželio mėn. pabaigoje numatyta suruošti įguloje sporto šventę-dieną. Futbolo komandos sudarytos dvi „A“ ir „B“ klasių, kuriose žaidžia karininkų, likt. psk. ir kareivių dalis. Yra gera krepšinio komanda, kurią treniruoja j. ltn. Gedminas. **A. J.**

PASIGĖRĖTINAS JAUNŲ KAREIVIŲ SUTIKIMAS. Gegužės 7 d. 1. inžinerijos bataliono likt. psk. ramovės salėje švietimo karininko sumanymu surengtas jaunų kareivių suti-

kimas — literatūrinė valandėlė. Valandėlės programa pradėta orkestrėlio griežiamu maršu „Du broliukai“.

Po maršo švietimo kar. ltn. Matonis aptarė šios valandėlės tikslą. Nurodė, kad be tiesioginių pareigų, kariai, būdami b-ne, atliekamą laiką galės naudingai praleisti, naudodamiesi b-no skaitykla ir biblioteka, sportuodami, dainuodami ir klausydami surengtų literatūrinių valandėlių bei patys norintieji ir sugebantieji tų valandėlių programos atlikime dalyvaudami.

Po įžangos žodžio buvo atlikta meninė programa, kurią įvykdė: psk. Mikalauskas, psk. Budrys, j. psk. Kosciukas, eiliniai Kuliešius, Žukauskas, Rapnickas, Tamašauskas ir Pakštas.

Įžangos žodžio ir visos programos atidžiai klausėsi susirinkę visi jaunieji kareiviai ir dalis senųjų b-no karių.

Gegužės 3 d. b-no skaitykloje įvyko 1. inžinerijos b-no ir ryšių b-no stalo teniso turnyras, kurį laimėjo 1. inžinerijos b-nas 6:3. Po du taškus kiekvienas iškovojo eil. Armonas, Levinas ir Lepinaitis.

Pravestas b-ne tikrosios tarnybos kareivių, baigusių mokomąją kuopą, žinių konkursas. Konkurso komisija nustatė, kad geriausiai sąlygas įvykdė gr. Michelevičius Stasys ir Polderys Stasys. **Psk. Bučys**

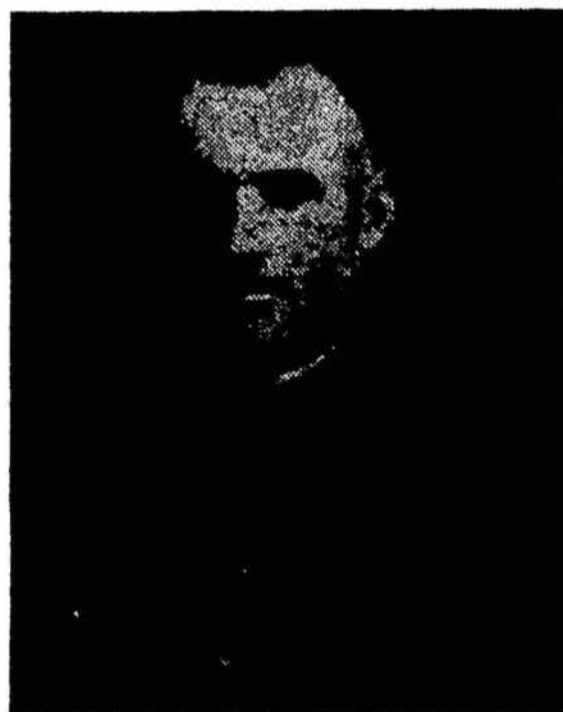
GERIAUSIAS 7. PĖST. PULKO ŠAULYS yra 1 kl. kuopos psk. Ildefonsas Šikšnius. Jis jau treči metai visuose liktinių šaudymuose iškyla pirmyn, toli pralenkdamas savo varžovus. Ypač jis puikiai pasirodė šiomet per ypatinguosius liktinių šaudymus. Antruoju sušaudė viršila Diglys. Liktinių šaudymuose kareivių sąlygoms, o taip pat ir visuose pulko ekipiniuose šaudymuose irgi psk. Šikšnius didele tašų dauguma paliko kitus.

Tenka pažymėti, kad prieš tris metus psk. Šikšnius nė kiek negeresnis šaulys buvo už savo draugus. Atvirksčiai, dar blogesnis ir šaudymu visai nesidomėjo. Tik 1937 m. ypatingieji liktinių šaudymai pasuko kita kryptimi jo šaudymo nusi-statymą ir šaulio vertę. Per

tuos šaudymo pratimus pradžioje jis sušaudė labai blogai ir toli nuo draugų atsiliko, tačiau tai tik jam įkvėpė norą kovoti ir nepasiduoti draugams. „Jeigu kiti gali gerai šaudyti, tai ir aš galiu“ — kalbėsi sau į galvą psk. Šikšnius ir pradėjo nuolatos treniruotis. Kas iš tų psk. Šikšniaus pastangų juokėsi, tas per artimiausią liktinių šaudymo pratimą gavo nustebti, nes jis per tą pratimą ne tik kad apšaudė geriausius pulko šaulius, bet išmušė visus galimumus, t. y. visus penkis šovinius pataikė į centrą. Nuo to sykio ir sužibėjo psk. Šikšniaus šaulio žvaigždė. Tiesa, tais metais dėl per didelio atsilikimo pirmuose pratimuose jis nepasiekė pirmosios vietos, tačiau buvo įstatytas į pulko ekipą divizijos varžybose ir ten laimėjo antrąją vietą. Kitais metais šaudė ir kariuomenės varžybose, tačiau dėl menko prityrimo laimėjo tik trečią vietą. Pernai per Lietuvos olimpinę šventę Lietuvos karinių šautuvų varžybose psk. Šikšnius iš gulom padėties laimėjo antrąją vietą ir gavo sidabro medalį.

Psk. I. Šikšnius yra iš atkaklių žemaičių, gimęs 1908 m. Kretingos mieste. Liktiniu puskarininkiu pastojo į pulką 1933 m. gruodžio 12 d. **A. G.**

KARO VETERINARIJOS VALDYBA. Gegužės 1 d. karo veterinarijos puskarininkių mokykloje įvyko tikrieji šios mokyklos egzaminai. Pirmuoju baigė mokyklą ir už gerą mokymąsi gavo dovaną 3. artilerijos pulko eilinis Jonas Jo-

naitis. Be to, kartu su veterinarijos puskarininkių mokyklos mokiniais tą pačią dieną išlaikė veterinarijos puskarininkio specialybei įgyti egzaminus 4 iš įvairių kariuomenės dalių atvykę kareiviai, kurie anksčiau buvo baigę Gruzduose aukštesniąją gyvulininkystės mokyklą ir dabar įv. kar. dalyse atlieka karinę prievolę.

Kita iš eilės veterinarijos puskarininkių mokyklos laida bus surinkta š. m. lapkričio mėn. pradžioje.

— Gegužės 2 d. į arklių kaustymo mokyklą susirinko nauja arklių kaustytojų laida ir pradėjo savo darbą. Šioje mokykloje mokymo kursas truks 4 mėnesius.

KĖDAINIŲ ĮGULA. Po neseniai įvykusios kultūrinės pramogos įgulos liktinių puskarininkių ramovėje, pėst. pulko švietimo vadovo kun. kap. Tarvydžio iniciatyva gegužės 14 d. bataliono salėje kariams buvo nemokamai suruoštas (jau didesnės apimties) „Meno šiupinys“. Centrinę programos dalį atliko įgulos liktinių puskarininkių vaidybos kolektyvas, psk. Narijausko vadovaujamas. Čia buvo suvaidinta 2 veiksmų komedija-farsas „Paskolink man savo žmoną“. Vaidino p. p. Narijauskienė, Miceikienė, psk. Vinča, psk.: Verpetinskas ir Narijauskas. Toliau sekė koncertinė dalis, būtent: pėst. pulko orkestro aukl. Padleckis — akordeonu, j. psk. Balkaitis — smuiku ir aukl. Čerba — ksilofonu solo ir bendrai pagriežė „Suvenir'ą“, lietuviškų dainelių rinkinį, „Galopą“, valsą ir dvi koncertines polkas.

Aukščiau minėtoji meninė programa (vaidinimas ir koncertinė dalis) buvo panaudota ir gegužės 13 d. įgulos liktinių puskarininkių šeimyniniame pasilinksminime. St.

3. PĖST. PULKO š. kuopos ats. kariai, baigusieji atlikti karo pratimus, gegužės 9 d. paaukojo kuopai šautuvą. Ats. j. psk. Valevičius aukojo 10 lt., ats. gr. Grušeckas 4 lt., ats. eil. Bareiša, Borktevičius, Sekmokas po 5 lt., o kiti mažesnes sumas. Kr.

STUDENTŲ KONCERTAS SERGANTIEMS KARIAMS. Gegužės 14 d. V. D. Universiteto akademinis choras surengė koncertą Dr. J. Basanavičiaus Karo Ligoninėje. Programoje pasirodė atskirai vyrų ir mišrus choras, kurie sode susirinkusiam gausiam karių ligonių ir ligoninės personalo skaičiui padainavo kelioliką dainų.

Nežiūrint į tai, kad koncerto metu šiek tiek lijo, tiek dainininkai, tiek klausytojai rodė gerą nuotaiką ir lietaus nepabūgo. Klausėsi nemažas skaičius ne tik lauke, bet ir iš vidaus: matyt, silpnesniųjų langai buvo apgulti.

V. D. U. choras pasiryžęs duoti ir daugiau koncertų tiek ligoninės, tiek kitų dalių kariams. Artimiausias toks koncertas numatytas gegužės 21 d. Alytaus įgulos kariams. Al-is

MOKINIŲ AUKA KARIAMS. Gegužės 14 d. Kauno miesto 38. pradžios mokykla, švėsdama Motinos dieną, įteikė 2. pėst. pulkui šautuvą. Už šią auką padėkojo kariuomenės ir pulko vardu gen. št. mjr. Juknevičius. Be to, kalbėjo mokyklos vedėjas ir Kauno m. mokyklų inspektorius. Programos metu griežė 2. pėst. pulko orkestras.

2. P. D. L. K. ALGIRDO PULKE įvyko sportinis šaudymas iš pistoletų ir šautuvų. Pirmąsias vietas iš pistoletų laimėjo šie karininkai: 1. vietą ltn. Sinkevičius, II. — ltn. Lunia, III. — j. ltn. Tallat-Kelpša. Puskarininkiai: I. vietą psk. Smolenskas, II. — vrš. Asminavičius, III. — (dviese po lygiai) psk. Dosinas ir j. psk. Vanagas.

Iš šautuvų karininkai: I. vietą ltn. Lunia, II. — ltn. Sin-

1. PP stalo teniso pirmenybių nugalėtojai. Iš kairės: kar. k. Vaškelis, eil. Toločka, eil. Berzakas

kevičius. Puskarininkiai: I. v. psk. Dosinas, II. — psk. Porutis. Pirmųjų vietų laimėtojams bus įteiktos dovanos.

J. psk. Gedvila

VIENAS SENESNIŲJŲ 2. PĖST. D. L. K. ALGIRDO PULKO KARIŲ IŠĖJO ATSARGON. Balandžio 20 d. išėjo iš pulko atsargon pirmasis puskarininkis, ištarnavęs pulke

pensiją; liktinis puskarininkis Romualdas Ragavičius. Jis yra gimęs 1889 m. Lentvaravo mieste. 1909—1912 metais buvo pašauktas į rusų kariuomenę. Kilus Didžiajam karui, 1914 m. buvo mobilizuotas į rusų kariuomenę ir išvežtas Rusijos gilumon. Tarnaudamas rusų kariuomenėje, dalyvavo kautynėse įvairiuose frontuose, kur buvo sužeistas ir kontūzytas. Grįžęs į savo gimtąjį kraštą, 1919 m. balandžio 3 d. įstojo į Lietuvos kariuomenę ir iš pradžių tarnavo gudų dalyse. Lietuvos kariuomenėje dalyvavo kautynėse su

bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Pasibaigus kovoms, buvo paliktas liktiniu. Lietuvos kariuomenėje tarnavo: 1. gudų pėst. Gardino pulke, gudų batalione, IV. pėst. divizijos štabe, pasienio divizijos štabe, II. pėst. divizijos štabe, o nuo 1926 m. vasario 27 d. 2. pėst. D. L. K. Algirdo pulke, kur ir baigė savo karinę tarnybą.

Tarnaudamas 2. pėst. D. L. K. Algirdo pulke, kaip senovo amžiaus žmogus, visą laiką buvo prie arklių. Jam pavestas pareigas vykdė gerai ir sąžiningai, mylėjo ir tinkamai prižiūrėjo arklius. Nepasitikėdamas kitais, pats juos valė ir šėrė, kaip savo. Kartais vėlai parvažiavęs ir būdamas nuvargęs, pirmiausia apžiūrėdavo ir pašėrdavo jam pavestus arklius, o tik paskiau rūpindavosi pats savimi. Visų viršinių ir vyresniųjų buvo mylimas. Pažymėtina, kad psk. Ragavičius per visą savo 20 metų tarnybą Lietuvos kariuomenėje nesiprašė ir nebuvo nė vienos dienos atostogų. Paklausus jį, kodėl nevyksta atostogų, atsakydavo neturįs laiko, nebūsią kam tinkamai prižiūrėti jam pavestų arklių, jie kitam prižiūrint sumenkėsią ir t. t. Už nuopelnus Lietuvai apdovanojamas Nepriklausomybės ir Vytauto Didžiojo ordino III. laipsnio medaliais.

J. Mėta

ŠARVUOČIŲ RINKTINĖ. Gegužės 14 d. šarvuočių rinktinės švietimo karininkas rinktinės kariams skaitė pažangos, švietimo ir kultūrinio gyvenimo paskaitą. Paskaitoje švietimo karininkas labai gražiai nurodė būtinus kario privalumus, pareigas bei paskirtis. Tenka pažymėti, kad švietimo karininkas rinktinės kariams panašiomis paskaitomis supažindina, kaip turi kariai elgtis, kad visada ir visur duotų gerą ir gražų elgesį ir t. t.

Rinktinių karių rajonas palaipsniui vis puošiamas ir gražinamas. Pertvarkomos rajono alėjos ir puošiamas rajono gėlynas. Pasodinti pernai metų medeliai rodo gyvumą ir netrukus gražiai puoš karių rajoną.

N-as

AUKA 1. GUSARŲ PULKUI. Ats. ltn. Račiūnas 1. gusarų pulkui paaukojo 500 litų, kuriuos paskyrė 2. eskadrone ginklų kampeliui įrengti. Ats. ltn. Račiūnas 2. eskadrone anksčiau tarnavo karininku ir jame atliko karo pratimus.

A. G-nius

KARIŲ RADIO PUSVALANDIS. Gegužės 14 d. 1. inžinerijos batalionas vykdė kariuomenės radio pusvalandį. Inžinerijos kariai suvaidino psk. Bučio parašytą vaizdelį: „Pirmuosius žingsnius žengiant“, kurį režisavo Valstybės Teatro artistas St. Čaikauskas. Mokomosios kuopos choras, psk. Mikalausko vedamas, padainavo šias dainas: „Kur lygūs laukai“, „Sutemo tamsi naktuzėlė“, „Mes kareiviai, mes gynėjai“, „Saulė žėri“ ir dar keletą dainų. Be to, dar buvo kanklių ir armonikos muzika. Ypač gražiai deklamavo apie senovės karius. Pusvalandį vedė mjr. Požėla. S. G.

KARIUOMENĖS BIBLIOTEKA PAKEIČIA TVARKA-RAŠTĮ. Dėl valdinių įstaigų darbo valandų pakeitimo, Kariuomenės Biblioteka nuo gegužės 15 d. iki 31 d. bus atidaryta kasdien nuo 7 iki 13 val., o vakare antradieniais ir ketvirtadieniais nuo 17 iki 19,30 val.

Vasaros metu, nuo birželio 1 d. iki rugpiūčio 31 d., biblioteka bus atidaryta tik iš ryto nuo 7 iki 14 val., o dienomis prieš šventes nuo 7 iki 13 val.

HONORARAS GINKLŲ FONDUI. Ats. plk. ltn. A. Merkys iš „Mūsų Žinyno“ turėjo gauti honoraro 36 lt. 38 ct. Pasirašęs honoraro sąskaitą, pinigų neėmė ir prašė juos įnešti Ginklų Fondo sąskaiton.

Per „Kario“ redakciją Ginklų Fondui 10 lt. paaukojo poetas Eugenijus Škliaras.

2. ULONŲ L. D. K. BIRUTĖS PULKAS. Alytaus parapijos kapinėse, atskiroje vietoje, yra palaidoti žuvę kautynėse ir šiaip mirę kariai. Kasmet, pavasariui išaušus, jie reikiamai sutvarkomi, o šiais metais ypač rūpestingai. Atnaujinami antkapių kryželių išblukę užrašai, apcementuojami kapai, prinešama juodžemio, išžvyruojami takeliai ir sodinamos gėlės. Gėlių sodinimu rūpinasi vietinės šaulių rinktinės šaulės. Taip sutvarkyti kapai pasidarė jaukūs, patrauklūs. Žmogus, atsilankęs į kapines, būtinai užsuka pasižvalgyti ir po karių kapų kampelį. Kadangi kapai patogioje vietoje, prie parapijos bažnyčios, tai ir lankančiųjų karių kapus žmonių nemaža. Kuklus, bet dominuojąs a. a. karininko A. Juozapavičiaus kapas neretai skendi vainikuose ir gėlėse. Labai dažnai tenka matyti nežinomų gerųjų žmonių atneštų ir ant kapo degančių žvakučių.

Gegužės 7 d. daliniuose buvo surengtos kariams Motinos dienos pritaikintos kariams paskaitos. Po paskaitų kai kurių dalinių vadai išdalijo nemokamai kariams gražių karinių vokų ir paragino juos tuojau parašyti laiškus savo motinoms, pasveikinti jas ir padėkoti, kad užaugino sveikus, stiprius, galinčius miklintis ginklą vartoti, mylimą Tėvynę ginti, karius.

Gegužės 14 d. surengtos viešos raitųjų sporto rungtynės. I. karininkų B kategorijos užjojime I-ją vietą laimėjo ltn. Šperbelis su arkliu „Javas“, II. ltn. Urbonas su kum. „Ataka“ ir III. ltn. Šarupičius su arkliu „Pažas“.

II. puskarininkų užjojime I. vietą laimėjo psk. Plukis su kum. „Omega“, II. psk. Verbauskas su kum. „Gimnaziste“ ir III. psk. Ostrauskas su arkliu „Mandatas“.

III. karininkų A kateg. užjojime buvo pirmą kartą dviem užjojimais rungtasi dėl pereinamos dovanos — sidabro taurės, kurią šiais metais įsteigė Alytaus aps. administracijos linijos apsaugos baro ats. karininkai. I. vietą laimėjo ltn. Šperbelis su kum. „Narštupė“, II. ltn. Kukta su arkliu „Reiškinys“ ir III. ltn. Vosylis su arkliu „Kumpis“. Šiuose rungtynėse pereinamoji dovana teko ltn. Šperbeliui.

Po rungtynių įvyko dūrimas ir kirtimas. Rungtynių žiūrėjo pereinamosios dovanos įsteigėjai — ats. karininkai ir daug vietinės visuomenės.

Psk. St. Gudmonas

5. P. D. L. K. KESTUČIO PULKAS. Gegužės 14 d. prieš išrikiuotą pulką pulko vadas gen. št. plk. Čepas-Čepauskas įteikė už š. m. sportinį šaudymą laimėtas dovanas šiems šauliams: ltn. Balčiūnui, ltn. Budrevičiui, vrš. Balčiūnui ir psk. Mickevičiui.

Gegužės 12 d. mokomoji kuopa surengė ekskursiją į karo aviaciją, Akc. B-ve „Maistą“ ir į stiklo fabriką.

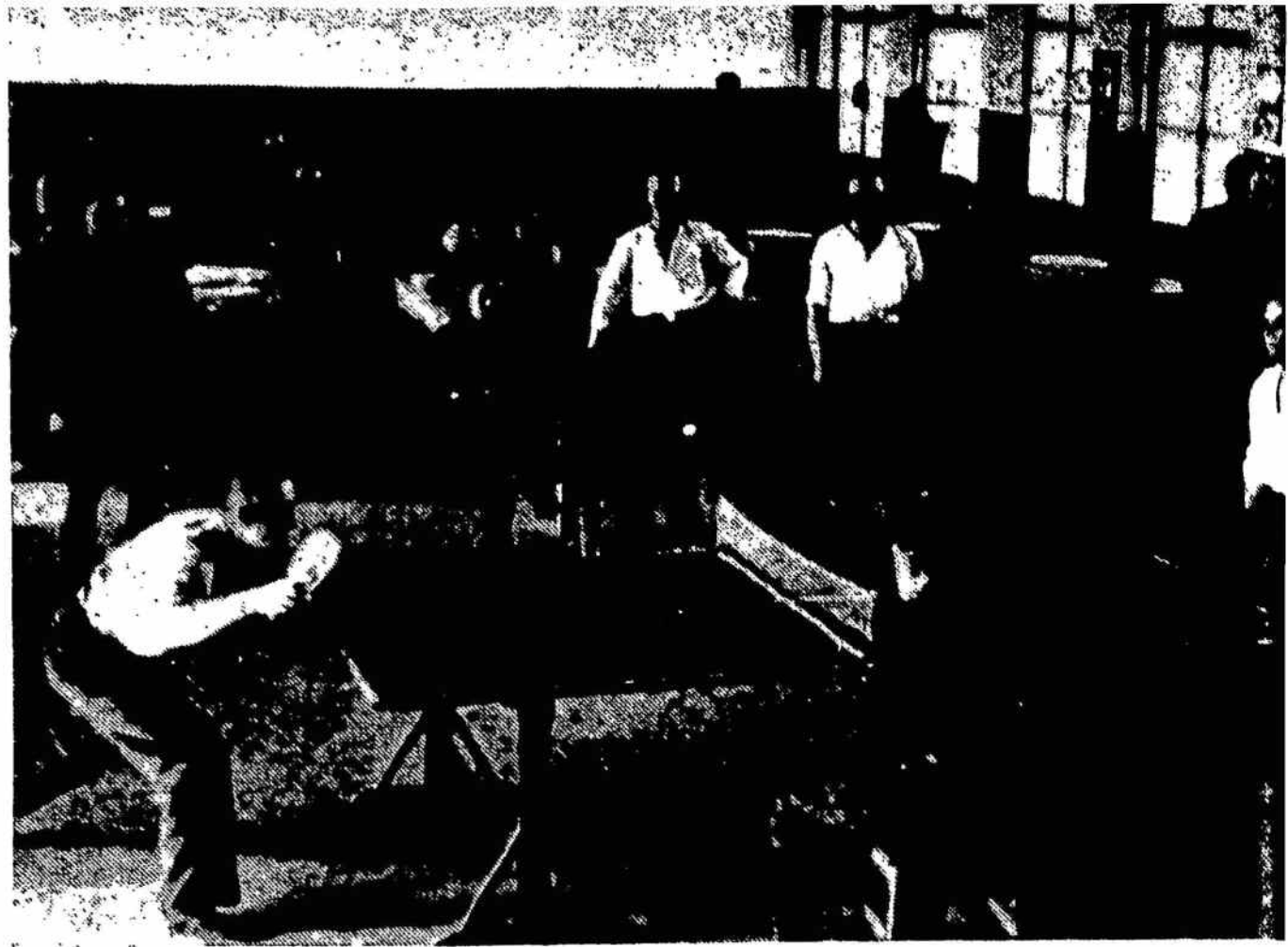
Gegužės 14 d. pulko aikštėje buvo draugiškos krepšinio rungtynės tarp 5. PP ir 9. PP, kurias laimėjo 42:19 5. p. pulkas.

Psk. T. Znotinas

KARO AVIACIJA. Gegužės 6 d. karo aviacijos puskarininkų ramovėje buvo surengtos išleistuvės trims išleidžiamiesiems į atsargą kariams: viršilai Kaziui Grigaravičiui, puskarininkui Domui Snieškai ir puskarininkui Jonui Ročiui. Išleistuvių pobūvyje dalyvavo karo aviacijos komendantas karo lakūnas plk. ltn. Motuzas, puskarininkų ramovės valdybos pirmininkas karo lakūnas mjr. Vaičius, keletas ponių ir visi liktiniai puskarininkai.

Vrš. Grigaravičius yra gimęs 1903 m. Raseinių aps., Tytuvėnų m. 1924 m. buvo pašauktas atlikti karinę prievolę ir paskirtas į buvusį elektros technikos batalioną. Kaip gabus, drausmingas ir turįs pakankamą išsilavinimą, buvo paskirtas į mokomąją kuopą, kurioj sėkmingai baigė telegrafo klasę. 1925 m. gruodžio 13 d. stojo tarnauti liktiniu į karo aviaciją, kurioje ėjo įvairias pareigas. Be to, ėjo ugniagesių apsaugos skyriaus viršininko pareigas. Už nuopelnus Lietuvai buvo apdovanotas trimis medaliais: Nepriklausomybės, D. L. K. Gedimino ordino III laipsn. medaliu ir ugniagesių „Artimui Pagelbon“ medaliu.

Psk. Snieška gimęs 1908 m. spalio 14 d. Šiaulių aps., Žagarės m. kur išėjo pradžios mokyklą, 4 klasių vidurinę mokyklą ir mokytojų kursų. 1930 m. gegužės 1 d. buvo pašauktas atlikti karinę prievolę ir paskirtas į 2. pėst. pulką. Iš pulko buvo komandiruotas į sanitarijos puskarininkų mokyklą. Baigęs mokyklą, buvo paskirtas į karo aviacijos sanitarijos punktą, kur ėjo sanitarijos puskarininko pareigas. Pasilikęs liktiniu, toliau tęsė mokslą: stojo į Lietuvos mokytojų profesinės s-gos gimnaziją, kurią baigęs, stojo į V. D. Universiteto Teisių Fakulteto ekonomijos skyrių. Psk. Snieška puikiai mokėjo išnaudoti kiekvieną atliekamą valandėlę ir

Gediminėnai žaidžia stalo tenisą

ją skirti mokslui. Visas čia minėtas mokyklas baigė sėkmingiausiai: pirmuoju išlaikydamas visus egzaminus.

Psk. Ročas gimęs 1908 m. Kauno aps., Čekiškės vl., Rutkiškių bažnytkaimyje. Pradžios mokslą išėjo Rutkiškiuose; vėliau stojo į Kėdainių gimnaziją, kur baigė 4 klases.

Būtinai buvo pasiryžęs tarnauti kariuomenėje. Nors buvo ištraukęs bilietą „laimingąjį“ ir galėjo netarnauti, bet 1930 m. lapkričio 3 d. stojo savanoriu ir buvo paskirtas į ryšių batalioną. Batalione baigė ryšių mokomosios kuopos radijo klasę. Patarnavęs dvejus metus liktiniu ryšių batalione, persikėlė į karo aviaciją ir dirbo radijo stotyje, eidamas radijo telegrafinio pareigas. Be to, dar dirbo ir oro linijų telegrafinio darbu.

Visiems išleidžiamiesiems per minimą pobūvį buvo įteiktos dovanos. Atsisveikinimo žodį tarė plk. ltn. Motuzas ir mjr. Vaičius.

Psk. P. Kaunietis

ATS. KAREIVIŲ AUKA GINKLŲ FONDUI. Iš Utenos aps. ats. kareiviai, buvę pašaukti Kupiškio įgulon pakartojimo pratimams, labai gražiai pasirodė ne tik savo darbštumu, bet ir realiais žygiais: jie patys pasisiūlė aukoti Ginklų Fondui. Kai buvo išmokamos algos už trumpą tarnybą, visi iki vieno aukojo Ginklų Fondui. Atsisveikindami prižadėjo ir toliau remti Ginklų Fondą ir palaikyti ryšius su kariuomene.

Žaibas

ŽUVO PSK. PRANAS TAMOŠAITIS. Gegužės 15 d. Šiauliuose, Zoknių aerodrome, pakilo lėktuvas atlikti šaudymo pratimus į žemės taikinius. Oro šauliui psk. Pranui Tamošaičiui kažkaip kabinoje besisukant atsiradė parašutas. Psk. Tamošaitis bandė kaip nors parašutą suglemžti po saviu, bet propelerio srovė, pagavus jį su parašutu, išvilko lauk, smarkiai trenkdama į lėktuvo stabilizatorių. Pilotas, trukdant vairavimui, šiaip taip nusileido be avarijos. Smūgis tiek buvo stiprus, kad psk. Pranas Tamošaitis, neatgavęs sąmonės, mirė.

Velionis gimė 1914 m. Raseinių aps., Jurbarko val. Mokėsi Jurbarko valdžios gimnazijoje. Moksle buvo gabus ir kopė iš klasės į klasę. 1934 m. iš V. gimnazijos klasės stojo į karo aviacijos puskarininkų mokyklą — mechanikų klasę. Po trijų sėkmingų metų mokyklą baigė. Stojo į ginklininkų kursų, kuriuos baigė labai gerai ir buvo paskirtas mokomosios eskadrilės ginklininku. Psk. Tamošaitis ateičiai dėjo daug vilčių. Radęs atliekamą laiką, griebdavosi vadovėlių ir mokydavosi, norėdamas baigti gimnaziją. Už sąžiningą ir drausmingą tarnybą viršininkų buvo įvertintas ir pakeltas į puskarininkio laipsnį. Kaip gabus, apsukrus ir sumanus puskarininkis buvo priimtas į oro šaulių grupę. Ir štai jo pirmas, nelaimingas naujoji tarnyboji skridimas. Tiek daug trokštanti jaunuoli, pasiryžėli pakirto netikėta mirtis.

Ilsėkis, Pranai, savo numylėtos Tėvynės žemelėje. Mes, Tavo draugai, visad Tave prisiminsime.

Č. Spirauskas

3. DRAGŪNŲ GELEŽINIO VILKO PULKAS. Atlikiems karo pratimams atsarginiams atsisveikinti, balandžio 22 d. pulke buvo suruoštos išleistuvės. Karininkų ramovėje atsargos karininkams bendri pietūs, kurių metu pulko vadas išvykstantiems atsargos karininkams pasakė kalbą, į kurią atsakė vienas atsargos karininkų.

Atsargos kareivių išleistuvių proga vakare pulko salėje buvo suruoštas meno-literatūros vakaras — šiupinys, kurio programą atliko pulko kareiviai, moterys ir civiliniai tarnautojai.

Programoje buvo keletas lengvos muzikos dalykelių, p. Gauronskienė paskambino pianinu, dainos, armonikos bei akordeono muzika. Gr. Labuckas paskaitė savo feljetoną iš pulko gyvenimo „Septynios didžiosios nuodėmės“ ir civ. tarn. Karpavičius feljetoną „Sukarinta šeima“. Be to, buvo suvaizdintas gr. Labucko parašytas trumpas, bet labai linksmas vaizdelis „Pulko fotografas“.

Balandžio 23 d. pulke įvyko karininkų ir likt. puskarininkų raitųjų rungtynės. Laimėjusiems pirmąsias tris vietas pulko vadas prisegė atitinkamų spalvų kaspinus. B. Kačius

KARIUOMENĖS UGNIAGESIAI

MIRĖ L. MALACHAS. Gegužės 16 d. mirė ilgametis „Lietuvos Gaisrininko“ (dab. „Ugniagesio“) redaktorius ir Lietuvos Ugniagesių Sąjungos sekretorius Levas Malachas. Velionis buvo plačiai žinomas ugniagesybos veikėjas ir rašytojas, bendradarbiavęs „Ugniagesyje“ ir kit. laikraščiuose. Pr. m. sąjunga išleidusi jo sudarytą „Ugniagesių taktiką“. L. Malachas buvo vienas negausingųjų Lietuvos ugniagesių sąjungos kūrėjų būrelio. Prieš 15 m., 1924 m. gegužės 12 d., jam teko garbė atidaryti pirmąjį Lietuvos ugniagesių suvažiavimą. Vėliau jis daug prisidėjo prie sąjungos pastangų sukurti ugniagesių komandas kariuomenėje. Už tai jis buvo apdovanotas kariuomenės ugniagesių ženklu. Už nuopelnus ugniagesybai buvo apdovanotas Lietuvos ir kit. valstybių garbės ženklais.

Stebi gesinimo įrankių veikimą

PASIBAIGĖ MOTORISTŲ KURSAI. Gegužės 6 d. A. Panemunėje karo būty viršininkas b. gen. Barzda įteikė liudijimus kariuomenės ugniagesių-motoristų kursų I. laidos klausytojams ir palinkėjo jiems sėkmingai kovoti su gaisrais ir saugoti brangius komandų įrankius — motosiurblius. Baigusiųjų vardu atsakė kursų vyresnysis vrs. Pabrėža. Kursus baigė 20 motoristų.

SPORTAS

KARO POL. M-LA — 1. GUSARŲ PULKAS 31:14 (29:4). Gegužės 12 d. Karo Pol. Mokyklos krepšinio aikštėje įvyko draugiškos krepšinio rungtynės tarp Karo Pol. M-los ir 1. gusarų pulko, kurias laimėjo Karo Pol. M-la.

Ratas

ŠIAULIAI. Gegužės 14 d. Šiauliuose, Parodos aikštėje, įvyko dvejų futbolo pirmenybių rungtynės. Pradžioje susitiko Šiaulių m. A klasės „Makabi“ ir „Lietūkis“. Šias rungtynes laimėjo „Makabi“ 5:2.

Po šių rungtynių į aikštę išėjo II. L klasės pirmojo rato nugalėtojas Telsių „Džiugas“ ir Šiaulių miesto favoritas

„Sakalas“. Čia po gana atkaklios kovos rungtynės pasibaigė lygiomis 2:2.

Vrs. L. Griškevičius

ALYTUS. Gegužės 12 ir 13 d. d. Alytaus miesto stadione buvo Alytaus miesto krepšinio turnyras. Turnyre dalyvavo 4-rių krepšinio komandos: 2. ulonų pulkas, Š „Dainava“, Alytaus valst. gimnazija ir Darbo Rūmai. I. vietą laimėjo Alytaus valst. gimnazija, II. v. 2. ulonų pulkas, III. v. šaulių „Dainava“ ir IV. v. Darbo Rūmai. Turnyro pelnas paskirtas Klaipėdos pabėgėliams.

J. Figūrinas

AUŠRA — AD. MICKEVIČIAUS GIMNAZIJA 27:11 (14:2). Gegužės 13 d. Vilniuje viešėjo Kauno „Aušros“ bern. gimnazijos krepšinio komanda ir turėjo gastrolių rungtynes su stipriausia Vilniaus lenkų Ad. Mickevičiaus vardo gimnazijos krepšinio komanda. Rungtynes laimėjo „Aušra“ 27:11 (14:2).

Antrąsias rungtynes „Aušra“ žaidė su Vilniaus lietuvių V. D. gimnazijos komanda. Rungtynes laimėjo „Aušra“ 50:13.

III. EUROPOS KREPŠINIO PIRMENYBĖS. Įvykstančiose Kaune gegužės 21—28 d. III. Europos krepšinio pirmenybėse dalyvauja: Prancūzija, Italija, Lenkija, Latvija, Estija, Vengrija, Čekijos-Moravijos protektoratas ir Lietuva.

KAUNAS—VARŠUVA 2:5 (1:2). Gegužės 14 d. Varšuvoje, Polonios stadione, buvo pirmosios tarp miestinės futbolo rungtynės Kaunas—Varšuva. Varšuvoje rungtynėmis susidomėjimas buvo didelis ir žiūrovų atsilankė per 10.000. Šios pirmos su lenkų futbolininkais rungtynės buvo mūsiškiams nesėkmingos, nes Kauno rinktinė pralaimėjo 2:5 (1:2).

DVIRAČIŲ PIRMENYBĖS. Gegužės 14 d. Kaune (Petrošiūnų pl.) buvo dviračių 1 ir 20 km pirmenybių rungtynės. Rungtynės buvo gausios dalyvių skaičiumi. Buvo rungtyniaujama lenktynių (A kl.) dviračiais ir paprastais (B kl.) dviračiais. Nugalėtojais liko 1 km: A kl. 1 v. Pimpis (Kipras) 1:37,5 min, 2. Sevreinas (JSO) 1:37,8 min, ir 3 v. Juodžbalis (JSO) 1:39,1 min; B kl. 1 v. Kabarda (JSO) 1:50,0 min, 2 v. Gavėnas (JSO) 1:52,0 min. ir 3 v. Laužinskas (JSO) 1:54,2 min; 20 km: A kl. 1 v. Juodžbalis (JSO) 36:22,4 min, 2 v. Severinas (Kipras) 36:49,8 min; B kl. 1 v. Kamarauskas (JSO) 39:18,2 min. ir 2 v. Laužinskas (JSO) 40:58,8 min.

KARINĖS ŽINIOS

PRIEŠLĖKTUVINĖ ANGLIJOS APSAUGA. Anglijoje jau išleista apie 1.500.000.000 litų civilių gyventojų priešlėktuvinei ir priešcheminei apsaugai. Pradėta gaminti plienines slėptuves, nedidelio bokštelio pavidalo; kiekviename bokšte lyje gali tilpti 5—6 žmonės. Tuo tarpu gyventojams išdalyta apie 280.000 tokių kilnojamų slėptuvių, kurios gerai apsaugoja žmones. Slėptuvė gali suardyti tik betarpiai į ją pakliuvusi bomba. Numatoma pagaminti dar apie 4.000.000 tokių slėptuvių, taigi 20—25 milijonų žmonių gyvybei apsaugoti. Iš didesnių miestų būtų išgabenta per 2—3 dienas apie 2—2½ milijono vaikų. Geležinkeliuose tiesiamą naujos atsarginės linijos. Pramonės įmonėse rūpinasi gerai užmaskuoti šviesą oro puolimo metu.

DIDINAMAS SUOMIŲ LAIVYNAS. Neramūs laikai verčia ir Suomija ypač susirūpinti savisauga. Suomiams ypač svarbi krantų apsauga, nes jie turi ilgas jūrų sienas. Krašto apsaugos ministerijos planu numatoma pastatyti 3 šarvuotus kreiserius, 3 didelius ir 6 mažesnius torpedininkus bei 9 povandeninius laivus. Iki šiol suomių laivynas turėjo 2 kranto apsaugos laivus (po 3900 t talpos), 5 povandeninius laivus, 4 kanonierinius laivus, 6 minininkus, 19 tralerius ir 7 torpedininkus.

VOKIEČIŲ KREISERIS LIEPOJOJE. Į Liepojos karo uostą atvyksta vokiečių karo laivyno „Brummer'o“ kreiseris. Tai bus oficialus vokiečių jūrininkų vizitas latvių karo laivynui. Laivas išbus Liepojos uoste 4 paras, po to vyks į Estijos ir Suomijos uostus.

NAUJI LENKŲ KARO LAIVAI. Prieš kurį laiką prancūzų Ogiusteno Normano firma pastatė Lenkijai 3 povandeninius laivus. Dabar Lenkijos vyriausybė užsakė tai pačiai firmai pastatyti dar 2 povandeninius laivus. Nauji laivai bus po 1.175 t talpos, 87 m ilgio. Povandeniniai laivai bus aprūpinti dizelio varikliais, 5.400 a. j. galingumo. Vienas laivas statomas Havro uoste, kitas Nanto uoste, Prancūzijoje.

SPORTAS VOKIEČIŲ KARIUOMENĖJE. „Mūsų žinynas“ rašo, kad sportui vokiečių kariuomenėje dabar yra maža skiriama laiko. Pagal naujai išleistą kariuomenės sporto statutą, „Sportas yra pagrindas kautynių parengimui ir neatskiriama dalis nuo karo tarnybos“. Sportuojama kareivinių rajone ir vietovėje. Sporto apmokymo vadas yra karininkas, kuopos vadai yra atsakingi už sportavimą kuopoje. Mokymo patikrinimas atliekamas rudenį. Į sporto programą įeina gimnastika, lengvoji atletika, plaukimas, boksavimas ir komandos žaidimai (futbolas ir rankasvaidis). Seniau į kariuomenę, kai ji turėjo tik 100.000 savanorių, buvo priimami tik fiziškai ir dvasiškai stiprūs vyrai. Dabar, kai kariuomenėn šaukiama naujokai, jų tarpe būna nemaža ir tokių, kurie sportui netinka, o dar daugiau tokių, kurie nesu-pranta sporto reikšmės.

KAS NAUJA LIETUVOJE

GRAŽI AUKA GINKLŲ FONDUI. Evakuoto Bajorų kalėjimo tarnautojų kirpyklos ilgametis vedėjas, Andrušis Jurgis, paaukėjo Ginklų Fondui 240 litų.

Pažymėtina, kad p. Andrušis, nors ir sunkiomis evakuavimosi aplinkybėmis, kirpyklos pinigus išsaugojo ir likviduotos įstaigos tarnautojams pritariant, pasistengė juos įnešti į bendrą ginklavimosi lobyną.

Saulys A. Savukas

PASKELBTAS NEPAPRASTOJO METO ĮSTATYMAS, kuriuo apibrėžiamas organizacijos ar jos padalinio veikimas paskelbus nepaprastąjį metą. Jei tokios organizacijos veikimas kenktų valstybės saugumui, visuomenės rimčiai ar viešajai tvarkai, V. R. Ministro nutarimu jos veikimas gali būti sulaukytas ir ji pati uždaryta.

MINISTRAI PROF. DR. L. BISTRAS IR PROF. J. KRIKŠČIŪNAS gegužės 14 d. lankėsi Šiauliuose ir vietos visuomenei padarė pranešimus apie tarptautinę, politinę ir ūkinę Lietuvos būseną. Ministrai buvo sutikti iškilmingai ir su dideliu susidomėjimu.

LIETUVOS BANKAS PAKĖLĖ NUOŠIMČIUS UŽ INDĖLIUS. Nuo gegužės 15 d. Lietuvos Bankas už indėlius ir einamąsias sąskaitas mokės 2% daugiau. Tiek pat daugiau ims metinių palūkanų. Panašiai persitvarko ir kiti bankai.

PAMINĖTOS RAŠYTOJO J. BILIŪNO 60 METŲ GIMIMO SUKAKTUVĖS. Gegužės 12 d. Valstybės Teatre Lietuvių Rašytojų Draugija surengė iškilmingą vakarą rašytojui Jonui Biliūnui paminėti. Vakare dalyvavo daug žmonių, ypač jaunimo. Vakarą buvo transliuotas per radiją. Buvo padaryta apie J. Biliūną pranešimų, paskaityta jo kūrybos, padainuota jo dainų.

STEIGS PRAMONĖS DEPARTAMENTĄ, kurio uždavinys bus prižiūrėti mūsų pramonės veikimą, rūpintis jos ugdymu ir tvarkymu. Be to, jame bus paliktas ir kainų tvarkymas.

PIEŠIA SAVANORIŲ SUVAŽIAVIMO PAVEIKSLĄ. Dail. Kochanovskienė Karo Muziejui piešia didelį paveikslą — savanorių kūrėjų X suvažiavimo dalyvių. Paveikslą muziejui padovanoja Lietuvos Kariuomenės Savanorių Kūrėjų Sąjunga.

GALUTINAI NUSTATYTAS VILNIAUS MIESTO HERBAS. Kaip ir pirma, paliktas šv. Kristupas, nežiūrint, kad kiti siūlė įvesti lenkų erelį.

LENKŲ PARODOJ POZNANĖJ su savo eksponatais dalyvaus 32 lietuviškos firmos.

NAUJI NAMAI BUS ATLEISTI NUO VALSTYBINIŲ MOKESČIŲ. Parengtas naujas nekilnojamojo turto įstatymo pakeitimo projektas. Juo numatoma visus namus, kurie bus pradėti statyti po įstatymo paskelbimo, atleisti 5 metus nuo valstybinių mokesčių.

KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖ PIRKS ŽEMSEMĘ, nes Nemuno ir Neries santakoje, prieplaukos saloje ir kitur reikalingi pylimai, o medžiagos nėra iš kur imti. Žemsemė būtų perkama kartu su Susisiekimo M-ja. Tam tikslui savivaldybė ir kreditų jau paskyrė.

ŠIAULIUOSE BUS POŽEMINIS KABELIS. Tobulinant susisiekimo priemones ir tvarkant miestą, požeminį kabelį įsives ir Šiaulių miestas.

VILNIUJE ATRASTA TREČIOJI PILIS. Bekasinėjant Bekešo kalną, užtikta Didžiosios Lietuvos kunigaikštijos trečioji pilis Vilniuje. Tyrinėjamos iškasenos ir pati pilis. Kasinėjimus daro Vilniaus universiteto muziejaus vadovybė.

NAUJIEJI LEIDINIAI

KARIŪNAS. P. L. P. Karo Mokyklos kariūnų ir aspirantų žurnalas. 2 (39) Nr. 1939 m. Kovo-Balandžio mėn. Turinys: 1. B. gen. St. Raštikis „Ryžtingai žengiant į trečią dešimtmetį“. 2. J. Senauskas „Nepriklausomybės keliu“. 3. „Sutinkant Naująjį Viršininką gen. št. plk. Juodiškių“. 4. J. ltn. Vyt. Tamulaitis „Karo Mokyklos kūrimasis“. 5. K. Zupka „Karo Mokyklos maršas“ (eilės). 6. Kazys Bradūnas „Kritusiems“ (eilės). 7. Alf. Lešinskas „Po savo vėliava“ (iš Alphonse Daudet). 8. Eugenijus Matuzevičius „Pavasaris“ (eilės). 9. B. Ramanauskas „20 metų“. 10. Viktoras Šimaitis „Ryžto žodžiai“ (eilės). 11. Plk. ltn. Statkevičius „Kariūnų aprūpinimas 1919—39 m.“. 12. L. Paškūnas „Savanorio laiškas“. 13. Kpt. L. Papartis „Slaptojo karo istorijos bruožai“. 14. Mjr. Ališauskas „Širvintų kautynės“. 15. Pranas Kozulis „Nepabūgsim audrų“ (eilės). 16. Ltn. J. Sakalauskas „Fiziškas auklėjimas Karo Mokykloje 1919—39“. 17. Balys Gendvilas „Jubiliejus pavasari“. 18. Asp. gyd. Z. Danilevičius „Energija, judrumas ir sveikata“. 19. Gkl. kpt. Stasaitis „Pavyzdingos ginklų priežiūros reikalai“. 20. „Po bendradarbiavimo vėliava“. 21. Ltn. Vyt. Stanevičius „Pasiruošimas auklėtojo darbui“. 22. Mokyklos gyvenimas. 23. Mūsų sportas. 24. Nauji raštai. 25. Šypsniš iš po šalmo.

Šis numeris paskirtas P. L. P. Karo Mokyklos 20 metų gyvenimo sukakčiai (1939 m. balandžio 1 d.) paminėti, nors be šio numerio dar išeis iš spaudos sukaktuvinis P. L. P. Karo Mokyklos leidinys — albumas, kuriame trumpais straipsniais ir gausiomis iliustracijomis bus pavaizduotos visos Karo Mokyklos veikimo sritys per 20 metų. Šiame numeryje trumpai atvaizduotas Karo Mokyklos kūrimasis, pažymėti P. L. P. Karo Mokyklą baigę ir mirę kautynių laukuos dėl Lietuvos laisvės ir garbės karininkai ir P. L. P. Karo Mokyklos laikų karininkai apdovanoti už narsumą kautynėse Vyčio kryžium, atvaizduotos pirmojo dvidešimtmečio kariūnų materialinio gyvenimo sąlygos — kariūnų aprūpinimas ir to paties laikotarpio kariūnų fiziškas lavinimas. Be to, šiame numeryje gana gausu savos kariūnų kūrybos, kurioje visada žymus jaunuoliškas ir kartu kariūniškas entuziazmas. Visas numeris gausiai iliustruotas tiek ankstyvesnių, tiek ir dabartinių Karo Mokyklos viršininkų ir atskirų dalių bei kuopų vadų atvaizdais ir itin gausiai papuoštas meniškais kar. j. psk. Vyt. Maželio nuotraukomis. Be to, dar pažymėtinos meniškos kar. psk. Fel. Daukanto naujos vinjetės „Šypsniš iš po šalmo“ ir „Po bendradarbiavimo vėliava“ ir kelios gražios užsklandos. Šis numeris labai padidintas — net 116 psl.

J. Zonyš

REDAKCIJOS ATSAKYMAI

Berželiui. 1) 1938 m. vasario 21 d. įsakymo Šaulių Sąjungai Nr. 5 § 1-me pasakyta („Trimitas“ Nr. 7), kad, pagal Sąjungos statuto § 143, kariuomenėje įgyti kareivių laipsniai prilyginami rikiuotės šaulių tiems pat laipsniams. Tačiau minėto įsakymo sąvoka „kariuomenėje“ Šaulių Sąjungos vadovybėje suprantama „Lietuvos kariuomenėje“, ir todėl šaulys, buvęs rusų kariuomenės puskarininkis, bet Lietuvos kariuomenėje netarnavęs, nėra „šaulys puskarininkis“ ir nešioti prie šauliškos uniformos puskarininkio laipsnio negalys.

2) Vyresnysis, pastebėjęs jaunesniojo nusižengimą, praneša apie tai raportu savo dalinio vadui, o šis raportą persiunčia nusižengusio kareivio dalinio vadui (pav., ūkio kuopos vadas — X kuopos vadui). Tamsta klausia, ar teisingai pasielgia X kuopos vadas, nieko nepranešdamas ūkio kuopos vadui apie minėtojo raportą pasekmes. Čia turime paaiškinti, jog visais tokiais atvejais apie pasekmes pranešti privaloma, nes kitaip nebūtų prasmės raportų apie nusižengimus nei rašyti, nei jiems duoti eigą.

K. Kalkūni. Dabar atsiųstieji „Vytauto pasiryžimas“ ir galvosūkis netiks. Po vieno kito numerio galvosūkių ratas baigsis. Sekit šį skyrių. Už „Kario“ Nr. 18 įdėtą Tamstos korespondenciją pasiūsimė kišeninį Kario kalendorių.

Al. Pilėnui. Klaipėdą vokiečiams užėmus, „Jūra“ sustojo ir ten liko jos prenumeratorių sąrašai. Netrukus Kaune bus leidžiamas kitas žurnalas, „Mūsų Jūra“, kuri su senąja nieko bendro neturi. Tačiau galvojama, jei aplinkybės leis, seniesiems „Jūros“ prenumeratoriams ją siuntinėti, žinoma, kuris turės įrodymų, kad 1939 m. buvo išsirašęs „Jūrą“. Naujojo „Mūsų Jūros“ žurnalo adresas bus: „Mūsų Jūra“, Kaunas, Karo Muziejus.

Šnekučiui. „Savanorio kūrėjo“ leidinio negalėsite gauti, nes jo jau nebėra, o be to, jis nebuvo pardavinėjamas, bet tik duodamas kongreso dalyviams. Į „Kari“ gali rašinėti kiekvienas, net ir kaimo jaunuolis, jeigu gali ką nors nauja ir gera parašyti. Popieriaus dydis nesvarbu. Kiek pašto ženklų klijuoti — praneš paštas.

Fezui. Kariuomenėje į arklių kaustymo mokyklą gali patekti kiekvienas arklių kaustytojo amato noris mokytis kareivis šiomis sąlygomis: 1) išėjęs jaunųjų kareivių mokymą, 2) geros sveikatos, 3) mokas skaityti ir rašyti ir 4) ne mažiau kaip 1 metus dirbęs kalvėje. Kavalerijos pulkams ir arti jų stovinčioms dalims arklių kaustytojus rengia kavalerijos pulkų arklių kaustymo mokyklos, o visoms kitoms kariuomenės dalims — Karo Veterinarijos Valdžbos arklių kaustymo mokykla. Visos šios mokyklos per metus parengia ir išleidžia po dvi arklių kaustytojų laidas. Kavalerijos pulkų arklių kaustymo mokyklose pavasario laidos mokslas prasideda balandžio 1 d., o Karo Veterinarijos Valdžbos arklių kaustymo mokykloje — gegužės 1 d. Rudens laidos mokslas visose mokyklose kasmet prasideda lapkričio 3 d.

Suprantama, jei kurioje nors kariuomenės dalyje arklių kaustytojo amato mokytis kandidatų atsirastų daugiau, negu reikia, tai jie visi iš tos dalies į arklių kaustymo mokyklą patekti negali; pirmenybė visuomet turi būti taikoma tiems, kurie daugiau turi praktikos ir labiau nori mokytis. Be to, iš mažesniųjų ir atskirų kariuomenės dalinių (k. a.: divizijų štabų ir kt.) į arklių kaustymo mokyklas kandidatai neskiriami. Tuos dalinius arklių kaustymu aprūpina kitos arčiau jų stovinčios dalys. Todėl dabar nei Tamsta, nei Tamstos draugas iš jūsų dalies į arklių kaustymo mokyklą patekti negalite.

GALVOSŪKIAI

GALVOSŪKIS Nr. 18 (Vert. 1 tšk.)

ŠARADA

Aš — tai ginklas, oi, naudingas,
priešui ypačiai žalingas!
Skiemenį nuo pradžios trauki,
gauto žodžio raidę brauki,
vietoj jos įdėki kitą,
gausi žodį aprašytą,
apkalbėtą, apdūmotą, —
nuo seniai visų vartotą.
Jei valstybė ką nors mano,
jį kitai tuoj išporena,
tai vadinasi — — — na, atspėki,
ir tuo tašką apturėki!

Jon. Avyžius

GALVOSŪKIO Nr. 14 SPRENDIMAS

Pabudęs eil. Raulas laikrodį užsuko. Pusė aštuonių sesutės pažadintas, pažiūrėjo į laikrodį ir pamatė, kad jis rodo 5,30 val. Vadinasi, jis miegojo pusantros valandos. Iš 7,30 val. atimame 1,30 val. ir gauname 6 valandą, jo prabudimo laiką.

Išsprendė: 1) St. Laukšas (Krš.), 2) Vl. Čepas (Rsn.), 3) psk. Kelmelis (2. AP), 4) Alg. Kalvelis (Kpk.), 5) psk. J. Zapkus (1. PP), 6) j. psk. J. Gurčius (5. PP), 7) j. psk. A. Gailiūnas (2. PP), 8) gr. K. Daubaras (5. PP), 9) c. tarn. V. Mickus (Kar. Int.), 10) St. Skerys (Pn), 11) gr. Pr. Juzutis (Pr. aps. r.), 12) H. Bermanas (Žml.), 13) Pr. Baležentis (2. KP), 14) ats. psk. M. Masiokas, 15) gr. Adukevičius (4. PP), 16) psk. M. Antaniškis (4. PP), 17) Br. Šedys (Trg.), 18) J. Figūrinas (2. KP), 19) Alf. Nakas (Km.), 20) eil. J. Juodžbalis (2. inž. b.), 21) eil. Cikockas (2. PP), 22) j. psk. J. Kojelis (2. PP), 23) Br. Palskys (Mrmp.), 24) J. Zenkevičius (Al.), 25) M. Šakalys (K.), 26) K. Tauskus (Mrmp.), 27) Z. Gobis (Pn.).

ŠACHMATAI

LAUKO F 7 PUOLIMAS

Eilinis „f7“ laimimas deka dvejopo puolimo lauką f7 ir lauke c3 stovinčios figūros.

ITALIŠKOJI PARTIJA Nr. 8. 1. e2—e4 e7—e5 2. Žg1—f3 Žb8—c6 3. Rf1—c4 Rf8—c5 4. c2—c3 Žg8—f6 5. d2—d4 e5:d4 6. c3:d4 Rc5—b4+ 7. Žb1—c3 Žf6:e4 geriausias ėjimas. 8. 0—0 Že4:c3 Pradžia didelių komplikacijų. Čia turime susilaikyti nuo aiškinimų, nes tas variantas turi labai ilgą istoriją. 9. b2:c3 Rb4:c3 10. Vd1—b3 Rc3:d4 Čia labai pavojinga R:a1; geresnis gynimas 10. d5 11. Rc4:f7+ Ke8—f8 12. Rc1—g5 Rd4—f6 13. Ba1—e1 Žc6—e7 14. Rf7—h5 Že7—g6 (Jei juodieji 14. d5, seka 15. B:e7 V:e7 16. Be1 V:e1+ (16. Rc6 17. Žd4 R:g5 18. Ž:e6+ Kg8 19. V:d5) 17. Ž:e1 R:g5 18. V:d5 g6 19. V:g5 g6 20. Vf6+ Kg8 21. Žf3 ir t. t. arba 15. Ke7 16. Be1+ ir t. t.; arba 15. R:e7 16. R:e7+ K:e7 (ar V:e7) 17. Be1(+) ir laimi). 15. Žf3—e5! Žg6:e5 16. Be1:e5 g7—g6 17. Rg5—h6+ Rf6—g7 18. Be5—f5+! Kf8—e7 19. Bf1—e1+ Rg7—e5 20. Be1:e5+ Ke7—d6 21. Vb3—d5 matas.

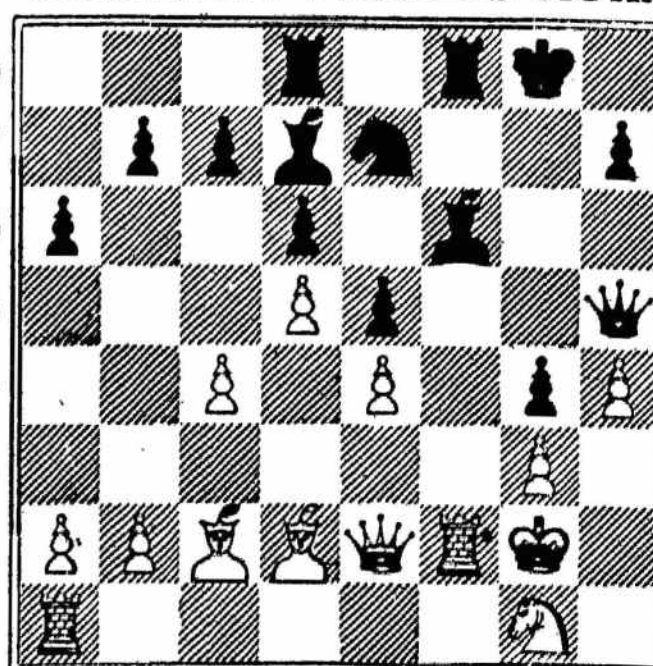
Eilinis „f7“ laimimas deka dvejopo puolimo lauką f7 ir figūrą lauke b4.

PARTIJA Nr. 9. Goeringo gambitas. 1. e2—e4 e7—e5 2. Žg1—f3 Žb8—c6 3. d2—d4 e5:d4 4. c2—c3 Taip vadinamas Goeringo gambitas; po 4. Ž:d4 gaunasi šotlandiškoji partija ir po 4. Rc4 — šotlandiškas gambitas. 4. d4:c3 5. Rf1—c4 c2—c3. Juodieji nenori 5. c6 įgalinti baltųjų rikį užimti lauką b2 — galingą puolantią poziciją. 6 Vd1:c2 Rf8—b4+ 7. Žb1—c3 d7—d6 8. 0—0 Žg8—f6 9. Žc3—d5 h7—h6 10. Žd5:b4 Žc6:b4 11. Vc2—b3 Žb4—c6? Stipriau būtų 11. d5 ginti eilinį f7. Juodieji neįvertina baltųjų puolimo galią nustojus šį eilinį. 12. Rc4:f7+ Ke8—f8 13. Žf3—h4! Tykodami Žg6×. 13. Žc6—e5 14. Rf7—g6 d6—d5 15. f2—f4 Že5—g4 16. h2—h3 Žf6:e4 Priversti. Žirgū iš g4 nėra kur pasitraukti. 17. h3:g4 Vd8:h4 18. Vb3:d5 Že4—d6 19. f4—f5 Vh4—e7 20. Rc1—f4 Rc8—d7 21. Rf4—e5 Rd7—c6 22. f5—f6 Rc6:d5 23. f6:g7+ ir sekančiu ėjimu matuojama.

Trejopas puolimas „f7“ ryšium su grąsa užmatuoti lauke „h7“.

ITALIŠKOJI PARTIJA Nr. 10. 1. e2—e4 e7—e5. 2. Žg1—f3 Žb8—c6 3. Rf1—c4 Rf8—c5 4. c2—c3 d7—d6 5. d2—d4 e5:d4 6. c3:d4 Rc5—b6 7. Žb1—c3 Žg8—e7? Stipriau 7. Žf6 8. Žf3—g5 0—0. Natūraliausias būdas apginti lauką f7, kurio vis dėlto nepakanka. Žymiai geriau būtų 8. d5 9. Ž:d5 nenustojant eilinio, tačiau išvengiant pogromo. (Po 9. Ž:d5 juodieji negali imti eilinį d4, dėl 10. Ž:e7 ir eilinis lauke f7 žūsta). 9. Vd1—h5 h7—h6. Kitaip apginti eilinį h7 negalima. 10. Žg5:f7 Bf8:f7 11. Rc4:f7+ Kg8—h7 (Jei 11. Kh8; 12. R:h6 ir t. t. ir jei 11. Kf8; tai 12. Rb3 (Ve8?) 13. Vf3+ ir t. t.) 12. Žc3—d5 Že7:d5? Juodieji galėjo parodyti didesnę pasipriešinimą: 12. R:d4, į ką stipriausias puolimo atsakymas būtų 13. g4. Prie greitojo pralaimėjimo veda: 12. Ž:d4, dėl 13. Žf6+ Kh8 14. R:h6. 13. Rc1:h6 juodieji pasidavė. Į 13. gh aišku eis: 14. Vg6+ ir 15. V:h6×.

LEMIANTI FIGŪROS AUKA.

Šioj padėty juodieji toli apskaičiuota figūros auka gražiai pasiekia laimėjimą: 1. Rf6:h4! 2. g3:h4 Že7—g6 (Žymiai stipriau, negu 2 Vh5:h4, nes dabar žirgas su lemiamu efektu eina į puolimą). 3. Ve2—e3 Bf8:f2+ 4. Kg2:f2 Bd8—f8+ 5. Kf2—g2 Žg6:h4+ 6. Kg2—g3 Bf8—f4! (Būtinai pasiruošimui ėjimas. Jei iš karto Zh4—f3, tai 7. Ve3—h6 Vh5—f7 8. Ba1—f1) 7. Rc2—d1 Zh4—f3 (Žirgo įsibrovimas greitai nulemia partiją) 8. Žg1:f3 g4:f3 9. Rd1:f3 Vh5—h3+ 10. Kg3—f2 Rd7—g4 ir baltieji pasidavė.

UŽDAVINIO SPRENDIMAS

Užd. Nr. 9. 1. d2—d4 e4:d3 2. Že8—f6×; 1. c4:d3 2. Že8—c6×; 1. Vf2:d4 2. Vf4—f7×; 1. Vf2:f4 2. Bc8—c5×; 1. Bd8:c8 (arba Žb8—d7) 2. Vf4—d6×; 1. Žb8—c6 2. Že8—c7×; 1. Bg5—f5 2. Vf4:e4×; 1. Bg5—g4 (arba Rh7—f5) 2. Vf4—e5×.

Kas žinotina norintiems karinę prievolę atlikti aspirantais

(Kariuomenės Štabo pranešimas)

Vyrams, baigusiems ne mažiau kaip viduriniąją (gimnaziją) ar aukštesniąją mokyklą, karinę prievolę patogiausia atlikti aspirantais, nes: 1) trumpesnis karo tarnybos laikas, 2) jie rengiami atsargos karininkais ir įgyja daugiau mokslo ir 3) tesusitrukdo tik vieni mokslo metai, nes tikrosios karo tarnybos pabaiga sutampa su mokslo pradžia aukštesiose mokyklose. Be to, aspirantais karinę prievolę atlikusieji asmenys galės geriau atlikti ir pilietines pareigas valstybei, nes juo daugiau mokytosios jaunuomenės bus parengta atsargos karininkais, juo labiau bus sustiprintas ir patikrintas mūsų valstybės saugumas.

Į aspirantus priimami asmenys, kuriems šiais metais sueina 18—29 metai amžiaus ir kurie yra baigę ne žemesnę kaip viduriniąją mokyklą lygią arba aukštesnę mokyklą.

Aspirantais negali būti teismo bausti didesnėmis kaip areštas bausmėmis, teisiams, tardomi ir dėl nesveikatos aspirantais netinkami būti asmenys.

Norintieji stoti į aspirantus turi ligi birželio 1 d. paduoti savo gyvenamosios vietos komendantui prašymą (tikrosios tarnybos kariai — komandos tvarka raportą) ir prie jo pridėti: 1) mokslo cenzo dokumentą arba notaro patvirtintą jo nuorašą, o eję mokslą užsienio mokyklose — dar ir Švietimo Ministerijos pažymėjimą, nustatantį jų lankytosios mokyklos prilyginimą atitinkamai Lietuvos mokyklai, 2) gimimo metriką arba notaro patvirtintą jos nuorašą, 3) savo ranka rašytą curriculum vitae, 4) savo ranka surašytas kandidato žinias, kurių blankai gaunami apskričių komendantūrose, 5) jaunesni kaip 21 metų amžiaus, dar viršaičio, burmistro arba policijos patvirtintą savo tėvų arba globėjų leidimą stoti į aspirantus. Viduriniųjų mokyklų paskutinės klasės mokiniai, vietoje 1 p. nurodyto mokslo cenzo dokumento, gali prie prašymo pridėti jų lankomos mokyklos pažymėjimą, kad jiems leista laikyti baigiamuosius egzaminus, o mokslo cenzo dokumentą jie turi pristatyti komendantui kandidatų parinkimo dieną. Prašymai ir dokumentai žyminiu mokesčiu neapmokami.

Kandidatai į aspirantus parenkami birželio 26—28 d. apskričių komendantūrose. Kandidatai į komendantūras atvyksta ir grįžta savo lėšomis. Komendantų parinktieji kandidatai liepos 5 d. savo lėšomis turi atvykti į komendantūras ir tą pačią dieną valdžios lėšomis siunčiami Karo Mokyklon. Komendantas gali leisti jo parinktiems kandidatams, aprūpinęs juos geležinkeliais ar garlaiviais važiuoti bilietais, vykti Karo Mokyklon ir iš jų gyvenamųjų vietų. Kandidatai, vykdami Karo Mokyklon, turi prie savęs turėti vidaus pasą arba jį atstojantį dokumentą, o į kariuomenę šaukiamojo ir vyresniojo amžiaus kandidatai — dar ir į šaukiamųjų naujokų sąrašus įsirašymo arba karinės prievolės atlikimo ar jos atidėjimo liudijimus. Parinktieji kandidatai, skirtu laiku neatvykę į komendantūras arba į Karo Mokyklą, arba nustoję teisių būti aspirantais, kandidatais nebelaikomi.

Kandidatus į aspirantus galutinai priima Karo Mokyklos komisija. Karo Mokykloje nepriimti kandidatai, jei patys nori, valdžios lėšomis geležinkeliais ar garlaiviais vežami ligi jų gyvenamosios vietos artimiausios stoties (prieplaukos), o tikrosios tarnybos kariai grąžinami į savo dalis. Jiems grąžinami ir prie jų prašymų (raportų) pridėti dokumentai. Apskričių komendantų ir Karo Mokyklos aspirantų ėmimo komisijos sprendimai aspirantų kandidatų parinkimo ir priėmimo reikalais neskundžiami.

Į aspirantus nepriimtieji kandidatai karinę prievolę atlieka bendra tvarka.

Karo Mokykloje priimtieji aspirantų kandidatai siunčiami į kariuomenės dalis naujokų mokymui išeiti. Išėję tą mokymą, išlaikę egzaminus ir gerai atestuoti, skiriami aspirantais. Karo Mokyklos viršininkas gali aspirantams ir jų kandidatams leisti stoti į civilines mokyklas, būti jų moksleiviais ir laikyti jose egzaminus.

Aspirantai kariuomenėje tarnauja 15 mėnesių. Čia įskaitomas ir kandidatais tarnautas laikas. Karo Mokykloje jie aprūpinami kaip kariūnai, o kariuomenės dalyse kaip kareiviai.

Aspirantai ir jų kandidatai dėl nesveikatos pripažinti karo tarnybai netinkamais arba tinkamais tik nerikiuotei, tuojuo iš kariuomenės paleidžiami, o pripažinti aspirantų tarny-

bai netinkamais dėl nepažangumo moksle arba dėl nedrausmingumo, perkeliama į atitinkamas kariuomenės dalis ir karinę prievolę atlieka bendra tvarka.

Aspirantai, išstarnavę nustatytą laiką, išlaikę egzaminus, atlikę praktiką ir gerai atestuoti, pristatomi atsargos jaunesniojo leitenanto laipsniui gauti. Aspirantus, išstarnavusius 15 mėn. ir gerai atestuotus, bet neišlaikiusius egzaminų ar dėl kitos priežasties nepakeltus į karininko laipsnį, Karo Mokyklos viršininkas gali pakelti į puskarininkų laipsnius. Pakeltieji leidžiami į atsargą. Kariuomenės vadas jiems gali leisti laikyti neišlaikytus egzaminus ats. jaun. ltn. laipsniui gauti. Egzaminai laikomi rugsėjo mėn. Prašymus egzaminams laikyti atsargos kariai kariuomenės vadui duoda per savo apskričių komendantus. Egzaminus išlaikiusieji į atsargos jaun. ltn. laipsnį keliami bendra tvarka. Gavusieji jaunesniojo leitenanto laipsnį paleidžiami į atsargą ir turi teisę nešioti nustatytą ženklą, kuris duodamas nemokamai.

Aspirantais ir jų kandidatais kariuomenėje tarnavę, valstybės, savivaldybės ir privačių įstaigų ar įmonių, kuriose valstybės išdas dalyvauja savo kapitalais, nuolatiniai tarnautojai turi teisę ne vėliau kaip per 14 dienų po paleidimo iš kariuomenės grįžti į tų pačių įstaigų ar žinybų tarnybas, ne žemesnes kaip turėjo stodami į kariuomenę. Aspirantų ir jų kandidatų šeimos šelpiamos pagal Karinę prievolę atliekančių vyrų beturtėms šeimoms aprūpinti taisykles (V. Ž. Nr. 551 ir 567). Aspirantų tarnybos įstatymas paskelbtas Vyr. Žin. 420 nr. ir 568 Nr., o tam įstatymui vykdyti taisyklės paskelbtos 1937 m. Įsakyme Kariuomenei Nr. 26. Suinteresuoti asmenys platesnių žinių apie įstojimą į aspirantus ir aspirantų tarnybą gali gauti apskričių komendantūrose.

Naujokų registracijos skelbimas

Pasirėmęs Karinės prievolės įstatymo 56 ir 57 str. str., skelbiu 1918 metais gimusių Lietuvos piliečių ir nuolat Lietuvoje gyvenančių vyrų be pilietybės registraciją karinei prievolei atlikti. To amžiaus vyrai turi nuo š. m. gegužės 15 d. ligi š. m. birželio 10 d. patys, paštu arba per kitus asmenis įsirašyti savo gimimo arba gyvenamosios vietos valsčiaus arba miesto savivaldybėje į šaukiamųjų naujokų sąrašus. Kartu su jais turi įsirašyti į šaukiamųjų naujokų sąrašus ir tie vyrai, kurie buvo šaukiami, bet dėl kokių nors priežasčių į tuos sąrašus neįsirašė ir nestojo karinės prievolės atlikti su savo vienmečiais. Įsirašant reikia pateikti savo pasą ir gimimo metrikas, arba juos atstojančius dokumentus, ir suteikti žinių apie savo: 1) tautybę, 2) tikybą, 3) gimimo ir gyvenamąją vietą, 4) šeimos sudėtį, 5) išėję mokslą, 6) užsiėmimą ir specialybę, 7) savo arba savo šeimos nekilnojamojo turto ar 8) ar šaukiamasai nėra tardomas, teisiams arba teismo nubaustas su teisių susiaurinimu.

Suimtuosius ir sergančius į šaukiamųjų naujokų sąrašus įrašo asmenys ar įstaigos, kurių valdžioje ar globoje jie yra.

Įsirašiusiems atitinkami viršaičiai ar burmistrai duos įsirašymo liudijimus.

Nustatytu laiku be pateisinamosios priežasties į šaukiamųjų naujokų sąrašus neįsirašę bus traukiami atsakomybėn.

Kauno apskrities komendantas

„Kario“ ekspedijavimas

Iz. Girčio nuotr.

ŽYMESNIEJI „KARIO“ BENDRA-

Gen. št. plk. ltn. Šepetys

Kun. Dr. Česaitis

Gen. št. mjr. Bulvičius

Gen. št. mjr. Jonaitis

Mjr. Ališauskas

Mjr. Ružancovas

Mjr. Narušis

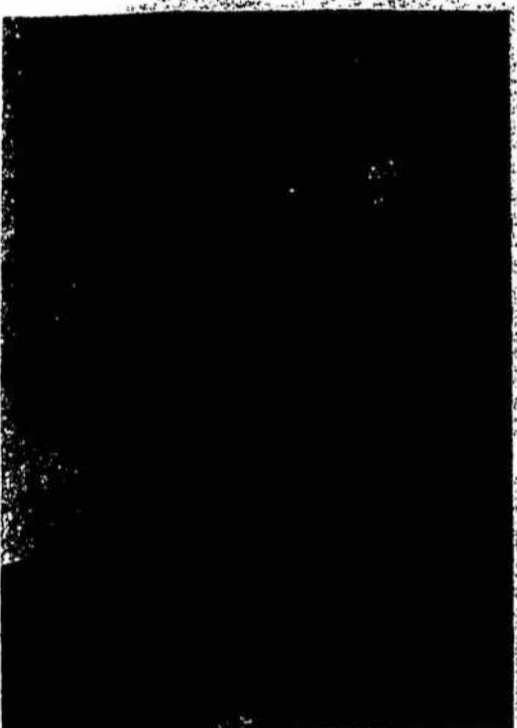
Mjr. Milaševičius

Mjr. Keželis

Mjr. Baršauskas

Dim. kpt. Žukauskas

Gen. št. kpt. Jodauga

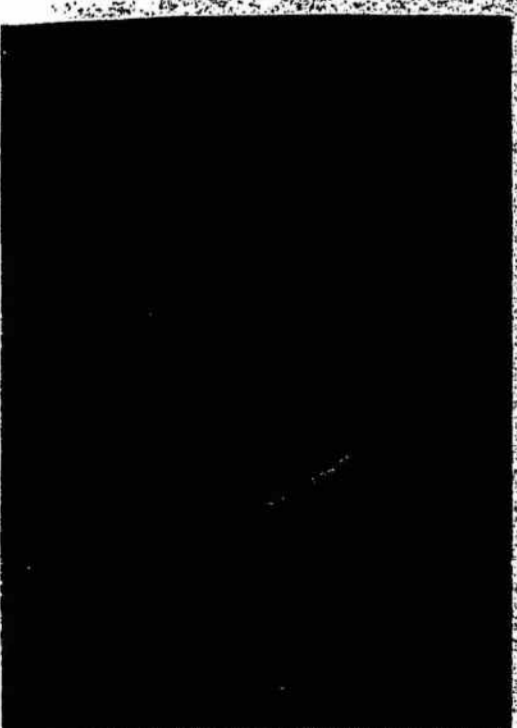
Kpt. Soročkinas

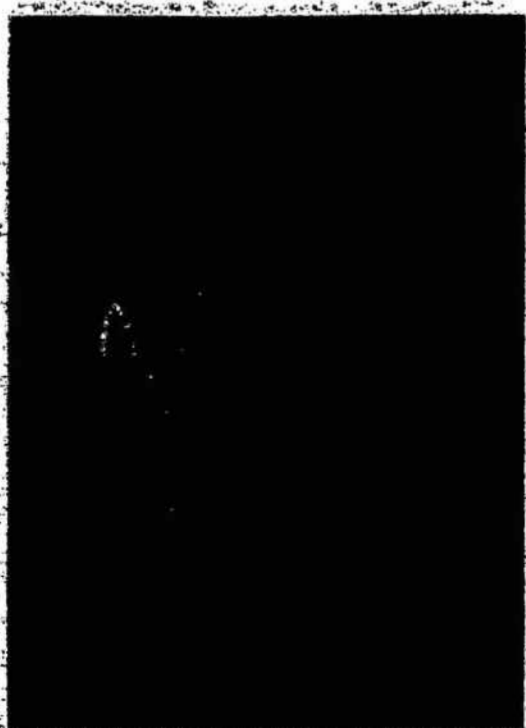
Kpt. Andriūnas

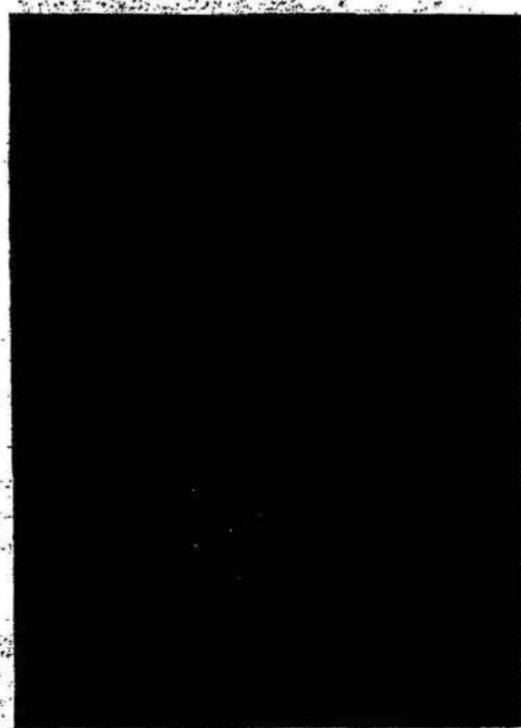
Kpt. Čerka

Kpt. Valys

Ltn. Dulke

Ltn. Labanauskas

Ltn. Noreika

Ltn. Namajūnas

DARBIAI PER PASKUTI-

Vl. Deltuva

B. Vosylius

J. Senkus

J. Dovydaitis

Vl. Norkus

J. Račyla

Kar. psk. Maželis

Kar. psk. Daukantas

Kar. psk. Petrauskas

J. Ramanauskas

Vrš. Valančius

Vrš. Griškevičius

Psk. Gerulaitis

Psk. Miežlaiškis

Psk. Jablonskis

J. Ašmenskas

J. Kruminas

Psk. Kostečka

Psk. Bliudnikas

Psk. Radavičius

NIUOSIUS METUS

Vl. Mingėla

A. Vėlyvis

Psk. Grigalavičius

Psk. Narijauskas

Psk. A. Grinius

Pr. Kunca

Psk. Antaniškis

Psk. Gudmonas

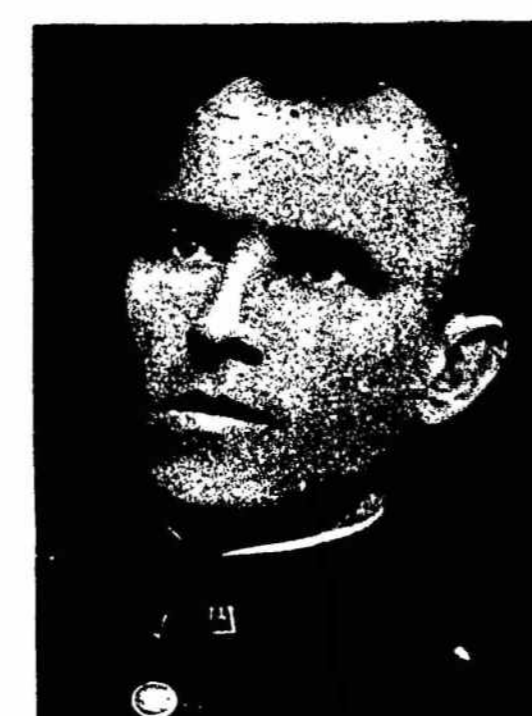
Psk. Grigoras

J. psk. Titlius

J. psk. Namajūnas

Gr. Docius

J. A. Misiūnas

Iz. Girčys

M. Trusas

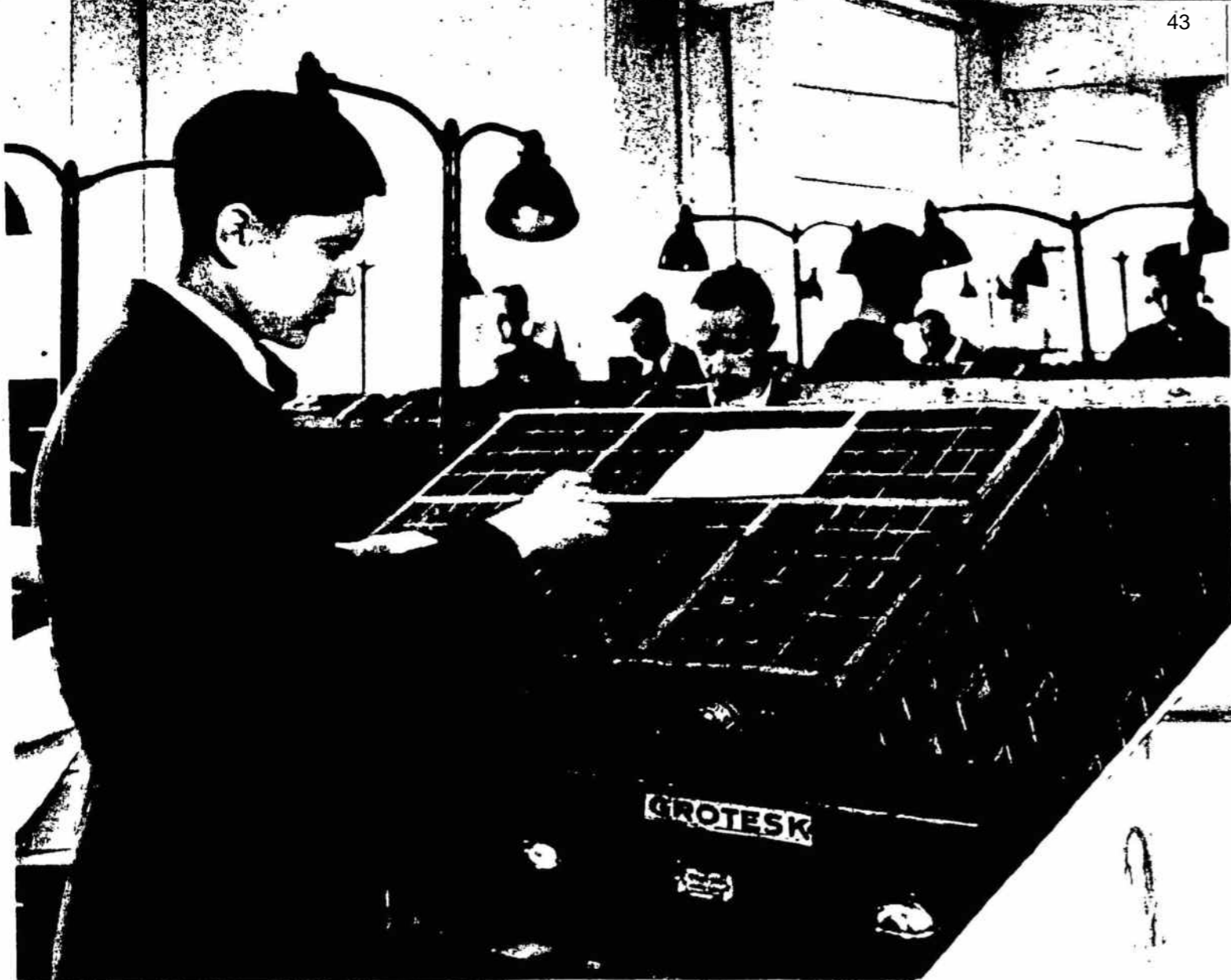

P. Osmolskis

Dvidešimtmečio proga „Karys“ nuoširdžiai sveikina visus savo bendradarbius ir kviečia į talką ateities žygiams bei „Kario“ laimėjimams!

J. k. Spiridavičius

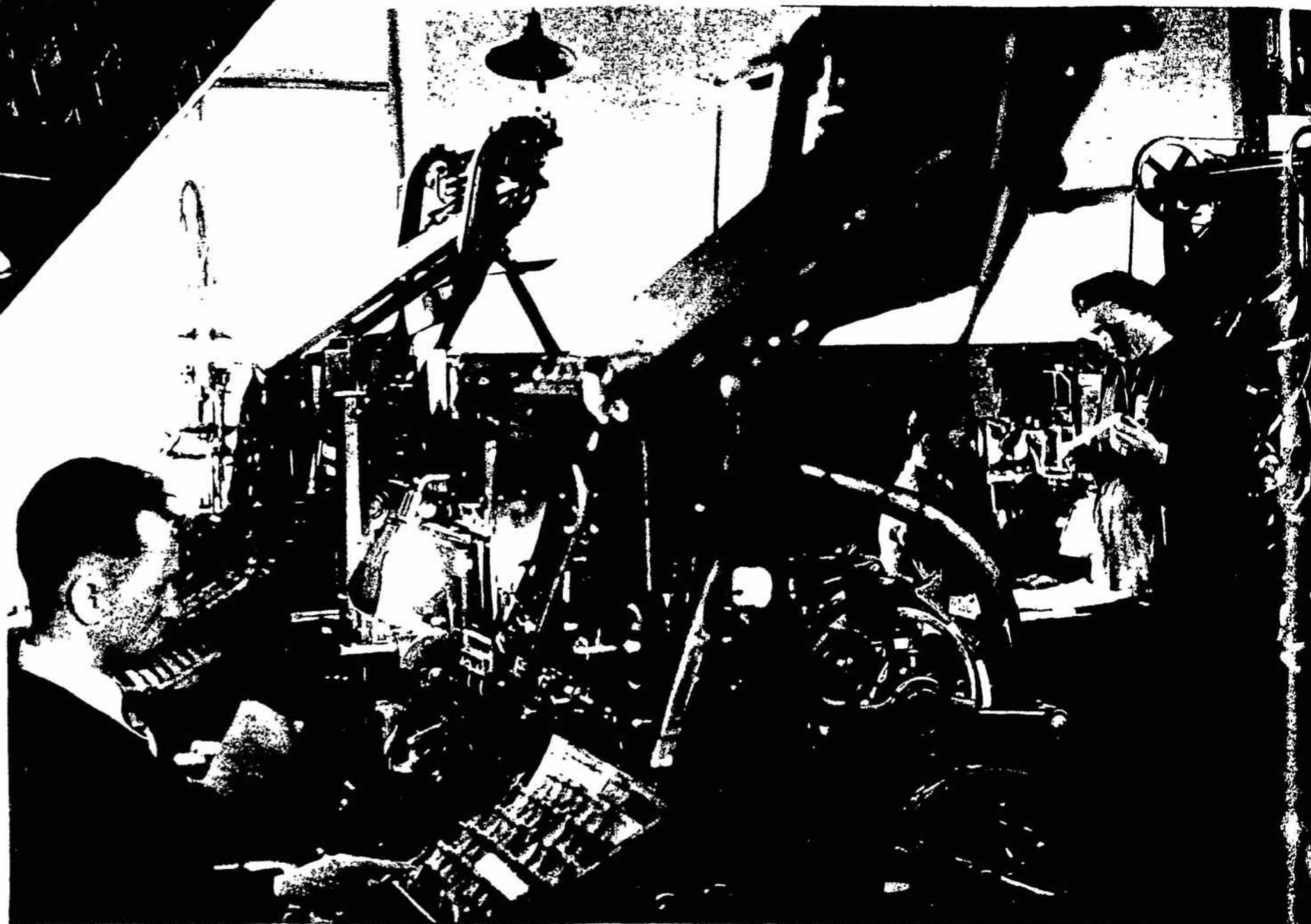
KAIP GIMSTA KARYS

Kad žmonių mintys ir įvairūs gyvenimo vaizdai pavirstų spausdintu žodžiu bei vaizdu, reikalinga kruopščiai atlikti visą eilę specialių, komplikuočių ir atitinkamos meninės nuovokos reikalaujančių darbų, spaudos darbais vadinamų.

Neliečiant įvairių plačiausių visos spaudos sričių, pirmiausia visiems reikėtų, nors ir labai paviršutiniškai, susipažinti su eiliniu laikraščio ar žurnalo spaudos darbu. Toks susipažinimas kultūringam šių dienų žmogui reikalingas ne vien tik dėl įdomumo, bet ir tam, kad apie spaudos techninį darbą turėtų atitinkamą nuovoką kiekvienas spaudos bendradarbis ir pagaliau net kiekvienas skaitytojas. Tik tokiu atveju visi geriau suprasime, įvertinsime ir suderintomis pastangomis padėsime visiems spausdinto žodžio gamintojams ir kūrėjams vykdyti tą nelengvą, kruopštų ir labai atsakingą darbą.

Nesiimdami kurių nors platesnių nurodinių, pora žodžių bendradarbiams dėl rankraščių.

Kiekvienas rankraštis turi būti visiškai aiškus, švarus, parašytas vienoje lapo pusėje, paliekant atitinkamą paraštę. Kas tik gali — pageidaujama rašyti ma-

Raidžių rinkimas rankomis ir linotipais. Puslapių sudarymas. Korektūrų skaitymas.

šinele. Rašant ranka — svarbu ne raštininkiškai įmantri ar graži pabraiža, o tiksliai paprastumas ir aiškumas. Pavardės, vardai, karių laipsniai, gyvenviečių pavadinimai ar kurie nors duomens turi būti autoriaus surašyti ir patikrinti visu atsidėjimu ir kuo didžiausiu kruopštumu: redaktoriui visa tai patikrinti yra žymiai sunkiau, nes jis rūpinasi ne vieno kurio, bet visų bendradarbių rankraščiais.

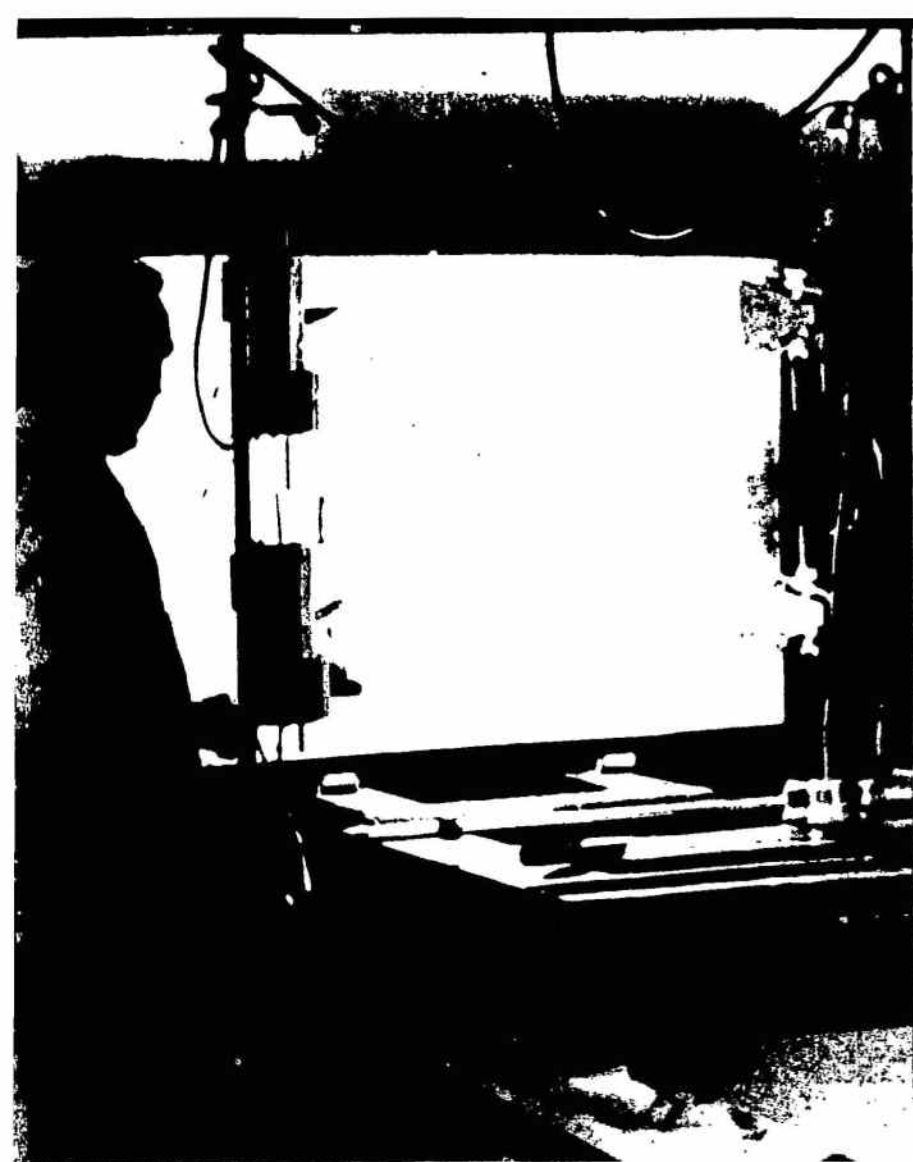
Dabar nors trumpai pažvelkime, kaip gimsta mūsų kas savaitę gaunamas „Karys“.

Anksčiau numatytus ir naujai iš atsiųstųjų rankraščių parinktus straipsnius redaktoriūs ištaiso, užrašo kokiu šriftu juos rinkti ir siunčia į spaustuvės raidžių rinkyklą. Rinkyklos vedėjas gautus rankraščius atitinkamai išskirsto po rinkyklos skyrius, kad ten juos surinktų spaudos ženklais. Rinkimas yra atliekamas rankomis ir labai sudėtingomis rinkimo mašinomis, linotipais vadinamomis.

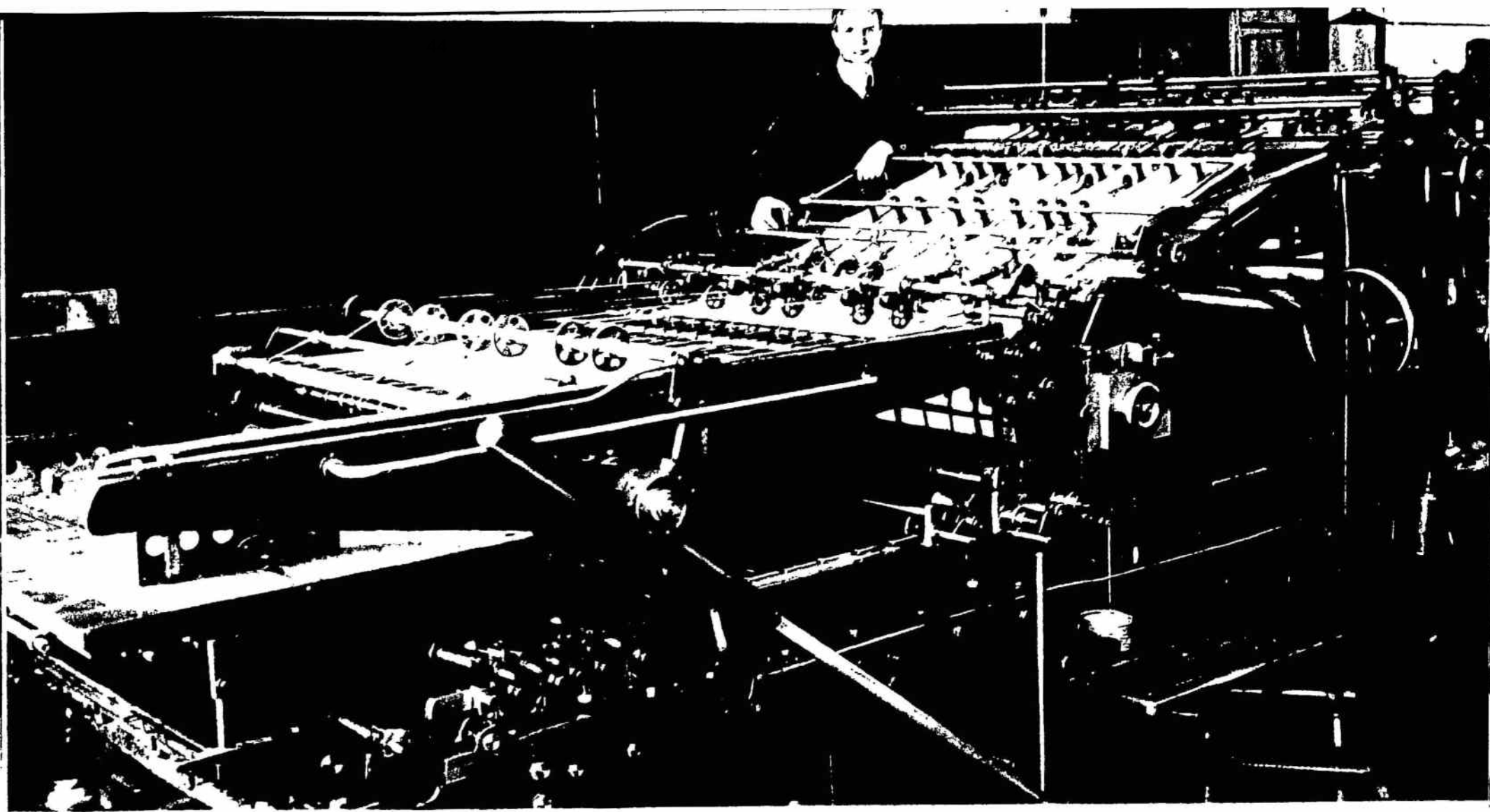
RAIDŽIŲ RINKIMAS RANKOMIS

Dar prieš Gutenbergą knygas spaudė iš medinių ar metalinių plokščių, kurias kartą atspaudus — daugiau nebebuvo galima vartoti. Naujai knygai reikėdavo piaustyti naujų plokš-

Nuotraukų fotografavimas

Didžioji mašina, iš karto spaudžianti 16 „Kario“ psl.

čių. Gutenbergas išrado iš atskirų raidžių sudėtą spausdinamąją formą, kurią atspaudus — raidės buvo išskirstomos ir vėl vartojamos naujam spausdiniui. Dabar raidė yra apie 2 cm aukščio ir įvairaus storio bruselis, kurio viršuje išpausta reljefinė raidė. Raidės laikomos sudėtos į kasa. Kasa vadinama plokščia, į daug skyrelių suskirstyta medinė dėžė. Kiekviename kasa skyrelyje yra supiltos kurio nors alfabeto ženklo raidės. Rinkėjas, perskaitęs rankraštį, ima iš atitinkamo kasa skyrelio raidę ir deda ją į tam tikrą rinktuvėlį. Raidę deda prie raidės ir sudaro žodį. Taip renka toliau, iki surenka visą eilutę. Pririnkęs pilną rinktuvėlį eilučių, iškelia jas į tam tikrą eilučių kampelį; ir taip dirba, kol pabaigia rinkti visą straipsnį. Tada surinktą rinkinį suriša, paprastu rankiniu spaustuviu atspaudžia ir atspaudą duoda korektoriams patikrinti, ar nėra klaidų. Jei tokių būna, tai rinkėjas klaidingą raidę iš rinkinio yla ištraukia ir į jos vietą įstato tikrąją.

rinktuvo, klaviatūros, išrakinamojo, liejamojo ir skirstomojo prietaiso. Matrica yra misinginė plokštelė, kurios šone yra įspaustas kurios nors raidės ženklas. Magazinas — į 90 kanalų padalinta plokščia dėžė, viršuje turinti matricų priimamąjį, o apačioje praleidžiamąjį įrengimą. Kiekviename kanale telpa vienos kurios raidės matricos. Klaviatūra turi tiek klavišų, kiek magazine yra kanalų. Klavišai sujungti su magazino matricų praleidžiamuoju įrengimu.

Linotipininkas, skaitydamas rankraštį, panašiai kaip rašomąja mašinėle, pirštais spaudžia raidžių klaviatūrą. Atitinkamos matricos išsilaisvina iš magazino ir, pereinamos per rinktuvą, susirenka renkamajame elevatoriuje. Tarpai tarp žodžių — pleištai — krenta iš viršuje renk. elevatoriaus pri-taisytos pleišta dėžės. Užpildomajai medžiagai magazine yra specialios, be ženklų matricos. Surinkta ištiesa matricų eilutė svirties spaudimu siunčiama į išrakinamąjį prietaisą ir liejama formą. Eilutė išrakinama pleištu kėlimu, nuo ko ji išsi-plečia iki tikslaus formato. Po išrakinimo, prie liejamosios formos prisistumia liejamasis katilas, ir skystas metalas įsi-pila į liejamąją formą. Liejamajam katilui atsitraukus, meta-las staiga sukietėja ir gaunama iškilomis raidėmis ir ženklais metalinė atlaja arba matricų eilutė. Tolimesnis mašinos dar-bas eina dviem kryptim: atlaja šoninių ir apatinių peilių api-piaustoma į tikslų kėglį ir išstumama į eilučių laivelį, o ma-tricų eilutė, atsiskyrus nuo jos pleištam, tam tikra svirtimi pakeliama į mašinos viršų, kur matricos išsiskirsto į maga-zino kanalus, į savo pirmykštes vietas. Matricos išsiskirsto automatiškai, kombinuotų dantukų pagalba. Kiekvienos raidės matrica viršuje turi vis kitaip išpauštytą trikampę dantytą iškarpa. Matricos, patekusios į skirstomąjį prietaisą, yra ve-damos išilgai skirstomojo bėgio, kuris turi matricų dantu-kams atitinkančius intervalus (pertrūkius), dėl kurių neteku-sios atramos matricos krinta į savo kanalus magazine. Lino-tipe darbas vyksta be pertraukos: viena eilutė renkama, antra liejama, o trečia jau skirstoma.

Negatyvų giliaspaudei retušavimas

Dabar rinkykloj rankomis daugiausia renkama tik straipsnių antraštės, formuliarai, lentelės ir kiti sudėtin-gesni darbai, kuriems spaustuvis dar neturi įsigijusios ma-šinų. Čia taip pat sutvarkoma visa raidžių renkamųjų ma-šinų pagaminta medžiaga.

LINOTIPAS

Įsigalėjus raidžių renkamosioms mašinoms, ištiesa straipsnių tekstas rankomis neberenkamas. Jis atiduoda-mas linotipų skyriui ir renkamas tam tikromis mašinomis — linotipais. (Bendras linotipo vaizdas — šio nr. viršelio 4 psl.).

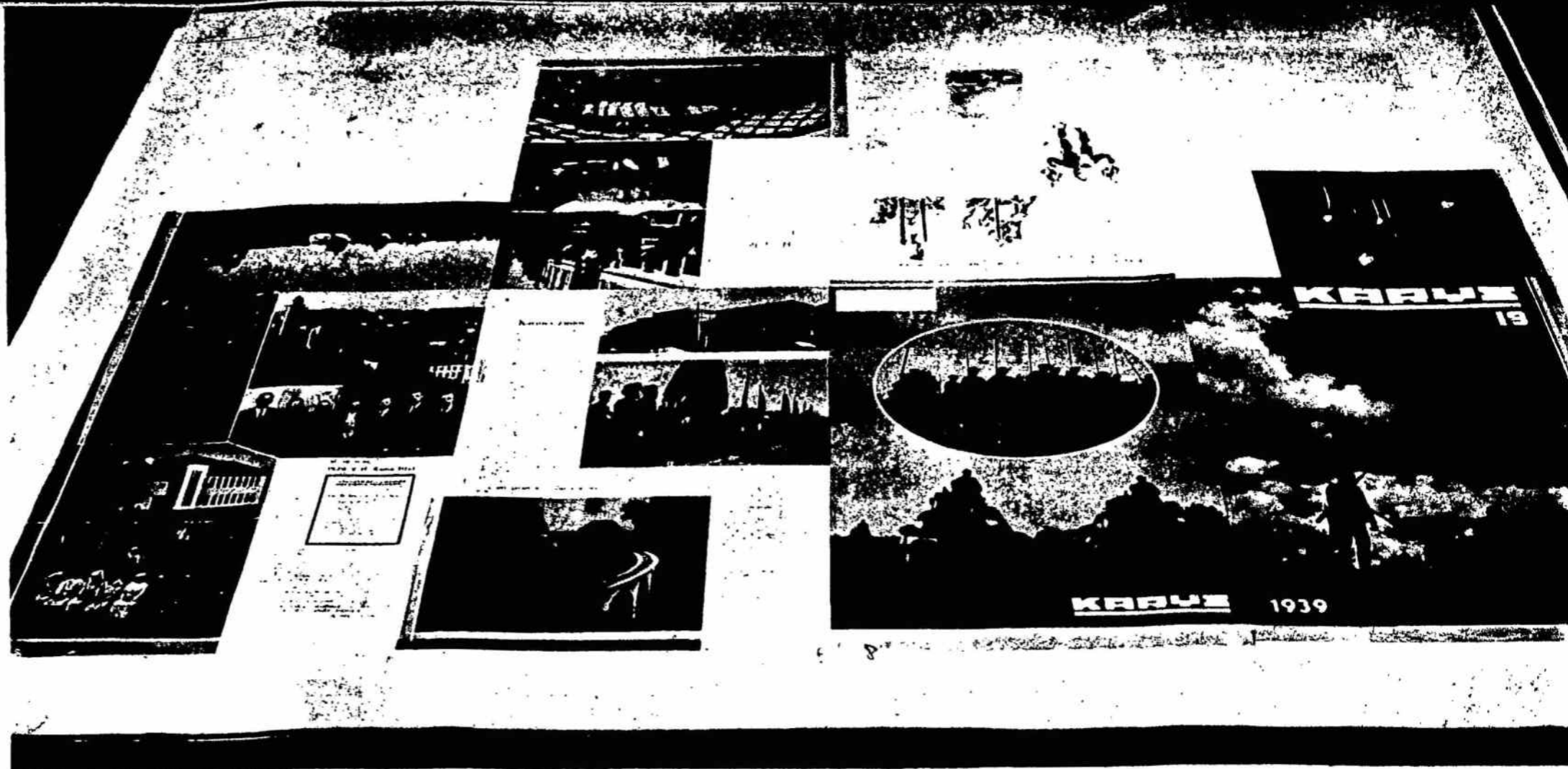
Linotipą 1886 m. išrado Amerikos vokiečių Ottomaras Mergenthaleris. Linotipas yra labai komplikotas mecha-nizmas ir susideda iš šių pagrindinių svarbesniųjų dalių: iš matricų, matricų magazino, matricoms į eilutę surinkti

Giliaspaudės montažo gaminimas

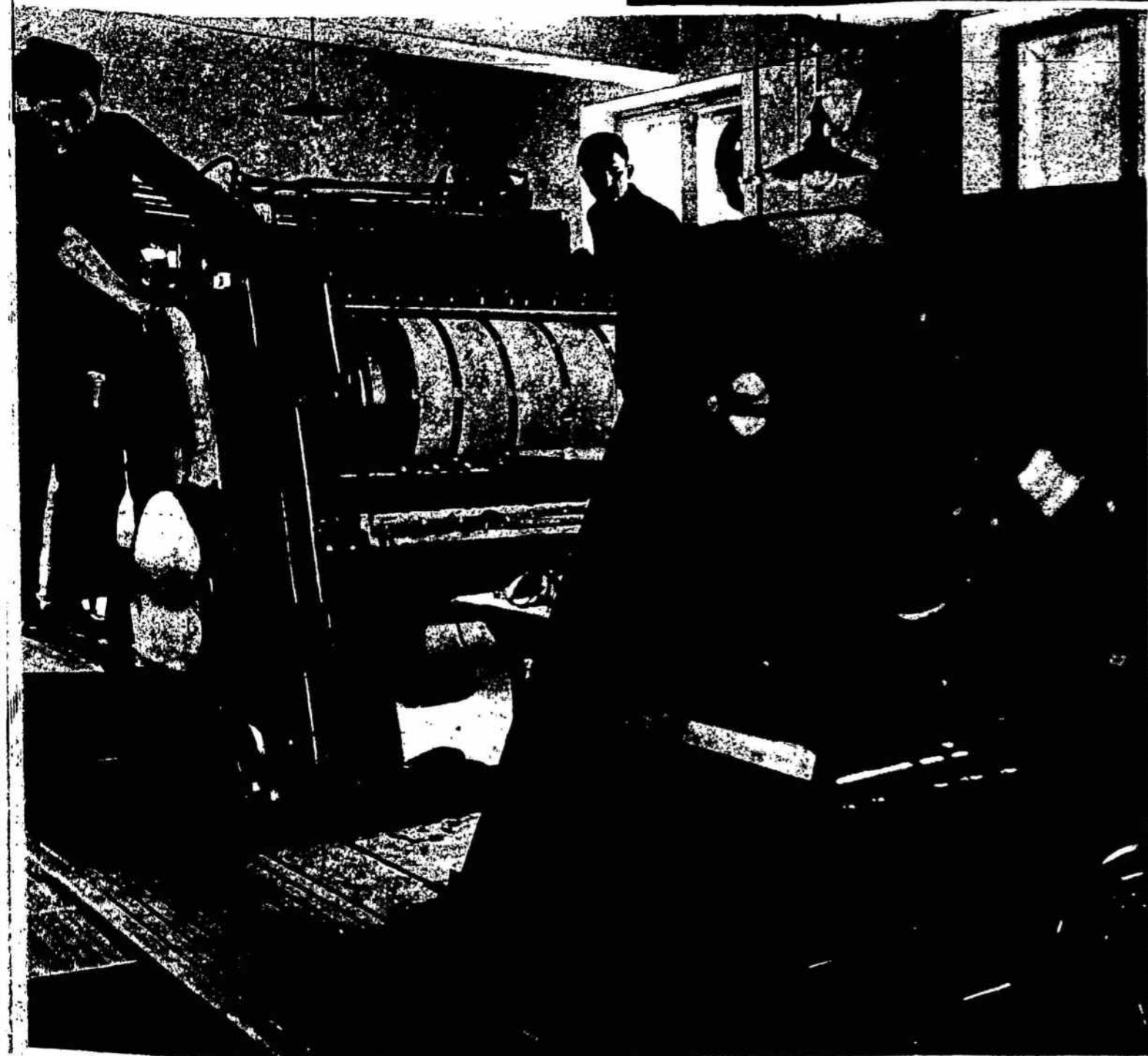
Šių laikų linotipai yra žymiai pato-bulinti. Jais galima rinkti įvairiausių kombinuotus rinkinius ir antraštes. Kva-lifikuotas linotipininkas surenka nuo 6 iki 8 ir daugiau tūkstan-čių raidžių per valandą. Linotipo atlietos eilutės taip pat yra labai pato-gios puslapių sudarymui, nes čia yra tarp savęs sulietos ir neišsibarsto visos raidės. Tuo tarpu rankinio rinkinio raidės

Ant stiklo sumontuotas „Kario“ spaudos lankas giliaspaudei

Giliaspaudės mašinos parengimas spaudai

yra kiekviena atskirai, todėl, tvarkant rinkinį, reikia dirbti labai atsargiai. Dar vienas geras linotipo privalumas — visada naujas, aiškus, nenudėvėtas šriftas, nes jis kiekvieną kartą naujai iš metalo atliejamas matricų pagalba. Linotipas turi tą trūkumą, kad dėl vienos eilutėje pasitaikiusios klaidos, tenka perrinkti visą eilutę ir galima padaryti naują klaidą. Tačiau, dėl didelio linotipo darbo greičio, ši aplinkybė didelių trukdymų nesudaro. Reikiamąjį dalyką atspaudus, visos metalinės eilutės perliejamos, ir metalas vėl vartojamas naujoms eilutėms lieti.

Iš linotipų skyriaus surinkta medžiaga sukraunama į vežimėlį ir vežama į rinkyklą. Ten jau surinktiems straipsniams, tvarkant juos į puslapius, dar surenkamos antraštės. Antraštės renkamos irgi raidžių liejamąja Ludlow'o mašina.

LUDLOW'AS

Ludlow'as nėra raidžių renkamoji mašina pilna to žodžio prasme, bet, vis dėlto, prie šios mašinų rūšies ji tenka priskirti, nes iš rankomis surinktų matricų ji atlieja pačias eilutes. Mašina turi specialias į rinktuvą dėti ir jame laikyti pritaikintas matricas, specialų rinktuvą, kuris drauge yra ir liejamoji forma, ir metalinės spintas su 20 ištraukiamųjų dėžių — kasų. Kiekvienoje spintoje yra 20 komplektų matricų. Visos matricos yra vienodo dydžio, tik skirtingo storio, užtat vienoje eilutėje galima rinkti įvairių kėglių matricas.

Darbas Ludlow'o mašina vyksta šiuo būdu. Rinkėjas paprastai ranka renka iš kurios nors vienos ar iš kelių kasų matricas ir deda jas į specialų rinktuvą. Surinktą pilną eilutę suveržia specialiu varžtu. Taip paruoštą eilutę kartu su rinktuvu, rinkėjas deda į mašiną, kur, paspaudus svirtį, eilutė atliejama, apipiaustoma ir išstumama į eilučių kampelį. Mašina

iš karto tegali atlieti tik 21 cicerio (9,5 cm) ilgio eilutę. Ilgesnė eilutę reikia lieti per keletą kartų. Atliejęs eilutę, rinkėjas pats rankomis išskirsto matricas į kaseles ir renka toliau. Rinkimas dideliu greitumu nepasizymi. Dėl pasitaikiusios klaidos taip pat reikia perrinkti visą eilutę. Tačiau Ludlow'u surinktos antraštės, šūkiai ar kiti parašai — visuomet atrodo naujo, nenudėvėto šrifto. Ludlow'as taip pat gali atlieti įvairias linijas, pagražinimus ir kt. spaustuvei reikiamą medžiagą.

KOREKTŪRA

Spaustuvės korektoriai, gavę surinktų straipsnių atspaudas, tikrina jas pagal rankraščius. Suradę klaidą, pažymi ją tam tikru ženklu. Tą patį ženklą taip pat pažymi ir atspaudos parašėje, ir ties juo parašo, kaip turi būti ištaisyta klaidingai surinkta raidė arba žodis. Perskaitytos ir patikrintos korektūros atspaudos siunčiamos atgal į linotipų skyrių. Ten eilutės su klaidomis perrenkamos iš naujo ir tos naujai perrinktos eilutės įdedamos į buvusių su klaidomis eilučių vietas. Taip ištaisius korektūrą, ištaisai surinktieji straipsniai jau paruošti puslapių sudarymui.

KLIŠIŲ GAMINIMAS

Pirmiausia nufotografuojami nuotraukų originalai. Fotografuojant pustoninius paveikslus, prieš foto plokštelę įstatomas juodų linijų tinklu išbraižytas stiklas, „Rasteriu“ vadinamas. Štrichiniai piešiniai fotografuojami be „rasterio“. Toliau eina kopijavimas negatyvų ant metalinių plokštelių (dažniausiai ant cinko), kurios padengtos šviesai jautriu sluoksniu. To sluoksnio vietos, kurios būna šviesos paveiktos, sukietėja ir pasidaro vandenyje netirpstančios.

Paskui daromas kopijos aiškinimas, t. y. pašalinimas tų minkštojo sluoksnio vietų, kurios yra nesukietėjusios ir paveikslui nereikalingos. Toliau vyksta nuodijimas tam tikroje rūgštyje, kad pasidarytų gilesnės baltos vietos. Pagaliau pagamintos klišės fazetuojamos ir montuojamos ant tam tikro storumo lentelių ir siunčiamos rinkyklon, puslapių sudarymui.

PUSLAPIŲ SUDARYMAS

Kada rinkykloje jau yra surinkti visi naujam „Kario“ numeriui duotieji straipsniai ir ištaisyta jų korektūra, kada cinkografija jau yra pagaminusi visas reikiamas klišes, — į spaustuvę atvyksta redaktorius su savo padėjėju ir pagal sudarytąjį naujo nr. planą pradeda „Kario“ puslapių sudarymo darbą, kuris dar „laužymu“ vadinamas. Smulkmenišku redaktoriaus nurodymu, ir naudodamasis savo specialybės patyrimu, puslapių sudarytojas — metrompažas ištaisai surinktus straipsnius ir palaidai rinkykloje gulintias klišes pagal duotąją eilę pradeda visai tiksliai ir kruopščiai tvarkyti į „Kario“ formato puslapius taip, kaip jie iš tikrųjų turės būti, atspaudus laikraštį. Straipsnių ilgumo apskaičiavimas, klišių puslapiuose tinkamas išdėstymas ir po jomis parašams atitinkamos vietos palikimas, antraščių, šūkių pritaikymas, iš įvairaus ilgumo straipsnių ir visokio didumo klišių lygių, tikslų „Kario“ puslapių sudarymas ir jų sunumeravimas — svarbiausias „laužymo“ uždavinys.

Nuo straipsnių ir klišių išdėstymo ir smulkaus, kruopštaus kiekvieno puslapio sutvarkymo žymia dalimi priklauso viso numerio meninė bei estetinė išvaizda.

Pagal visas į puslapius sudarytas „Karys“ vadinamais spaudos lankais, po 8 ar 16 psl., siunčiamas į mašinų skyrių, kur tie lankai esti atitinkamose mašinose pritaikomi, padaroma esamų korektūrų revizija ir pradeda spausti. Sudėtingų spaudžiamųjų mašinų čia nenagrinėsime. Geriausia jas apžiūrėti pačioje spaustuvėje ar bent prie šio aprašymo esamam paveikslėlyje.

Atspausťi „Kario“ spaudos lankai siunčiami į knygrišyklą, kad juos ten tam tikromis mašinomis ar rankomis sulankstyti ir paruošty susegimui.

GILIASPAUDĖ

Giliaspaudė yra pati modernioji spaudos technikos priemonė.

Spaudžiant giliaspaudės būdu, spaudimo elementas yra įdubęs, jis yra žemiau bendros spaudimo formos plokštumos.

„Kario“ giliaspaudės 8 psl. lanko gaminimas eina tokia tvarka. „Laužymo“ darbą redaktorius, galima sakyti, atlieka iš anksto dar redakcijoje pirmiau, negu visą medžiagą (ilustrac. ir tekstą) siųsti spaustuvėn. Parinkęs naujam nr. viršelj

„Kario“ redaktorius kpt. Urbanavičius su savo artimiausiais bendradarbiais: (sėdi) nuotr. dešinėje — redakc. sekretorius St. Butkus, kairėje — „Mokyklos ir kariuomenės“ skyriaus tvarkytojas ats. j. lt. Kazys Kecioris-Zupka. Antroj eilėj iš kairės: „Kario“ administratorius J. Broga ir ekspeditoriai: V. Grizickas ir K. Poškus

„Spindulio“ spaustuvės technikinė vadovybė, su direktorium inž. A. K. Puida viduryj

ir kitas nuotraukas ir numatęs giliaspaudės lankui reikiamus straipsnius, redaktorius 8 psl. „Kario“ formato popieriaus lape tiksliai išdėsto turimas nuotraukas, sužymi jų vietas ir formatą ir tuose puslapiuose išbraižo visą iliustracijų išdėstymą. Likusioji šalia iliustracijų vieta skiriama tekstui. Tokį plano projektą drauge su nuotraukomis atiduoda giliaspaudės skyriui, o giliaspaudės lankui parinktus ir ištaisytus straipsnius — bendrojon rinkyklon, kad juos surinktų ir ištaisytų korektūrą. Giliaspaudės skyriuje pagal redaktoriaus duotąjį projektą „Kario“ 8 psl. didumo lape visai tiksliai išbraižomas puslapių sudarymo planas ir atiduodamas į rinkyklą metrompažui. Šis, tuo tarpu jau gavęs surinktus straipsnius, jų rinkiniu iš eilės tiksliai užpildo tekstui paliktas plano vietas, sudeda iliustracijų parašus, pritaiko straipsnių antraštes ir kt.

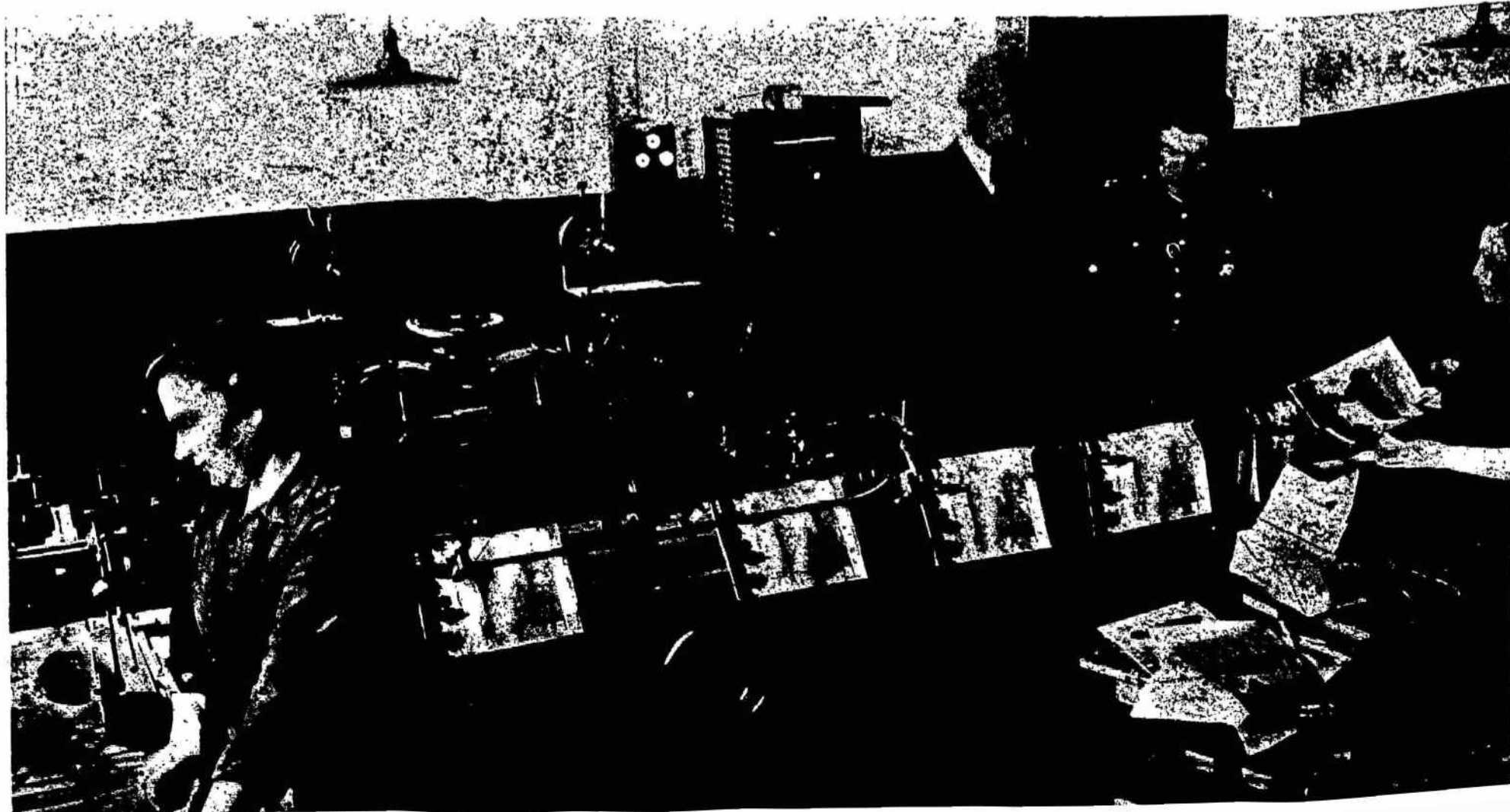
Darbas giliaspaudės skyriuje vyksta šia tvarka: 1) Iliustracijų originalų nufotografavimas ir negatyvų pagaminimas, 2) Negatyvų retušavimas, 3) Iš retušuotų negatyvų iliustracijos kopijuojamos ant filmų, ir tuo būdu gaunami permatomi paveikslai — diapozityvai. 4) Gautieji diapozityvai ant filmo vėl retušuojami ir tuo baigiamas jų paruošimas montavimui. 5) Tuo pat metu iš rinkyklos gautas ir nufotografuotas tekstas, jau kaip diapozityvas, taip pat pagaminamas ant filmų. 6) Visų iliustracijų ir teksto diapozityvų montavimas ant storo stiklinio lapo, kuriame išbraižytas tikslus „Kario“ formatas ir sužymėta puslapių tvarka. 7) Tinklelio, vadinamo „rasterio“, kopijavimas ir po to viso montažo kopijavimas ant šviesai jautraus popierio, kuris yra padengtas specialiai paruoštu želatinos sluoksniu. Kopijuojant montažą, šviesa pereina per paveikslus (diapozityvus) pagal jų stiprumą ir kietina želatiną: tamsiose vietose mažiau, šviesiose daugiau. Sukietėjusi želatina darosi vandenyje netirps-

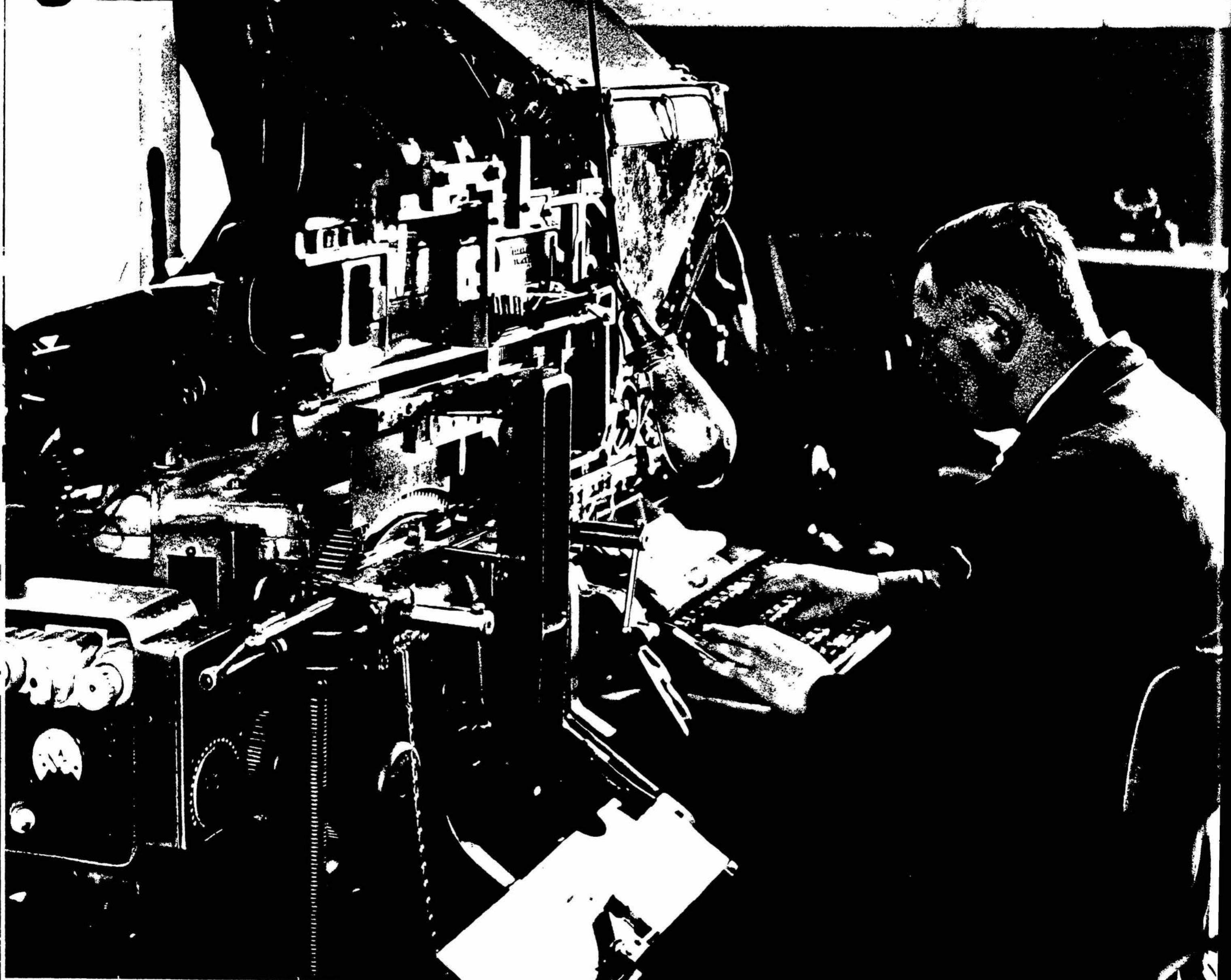
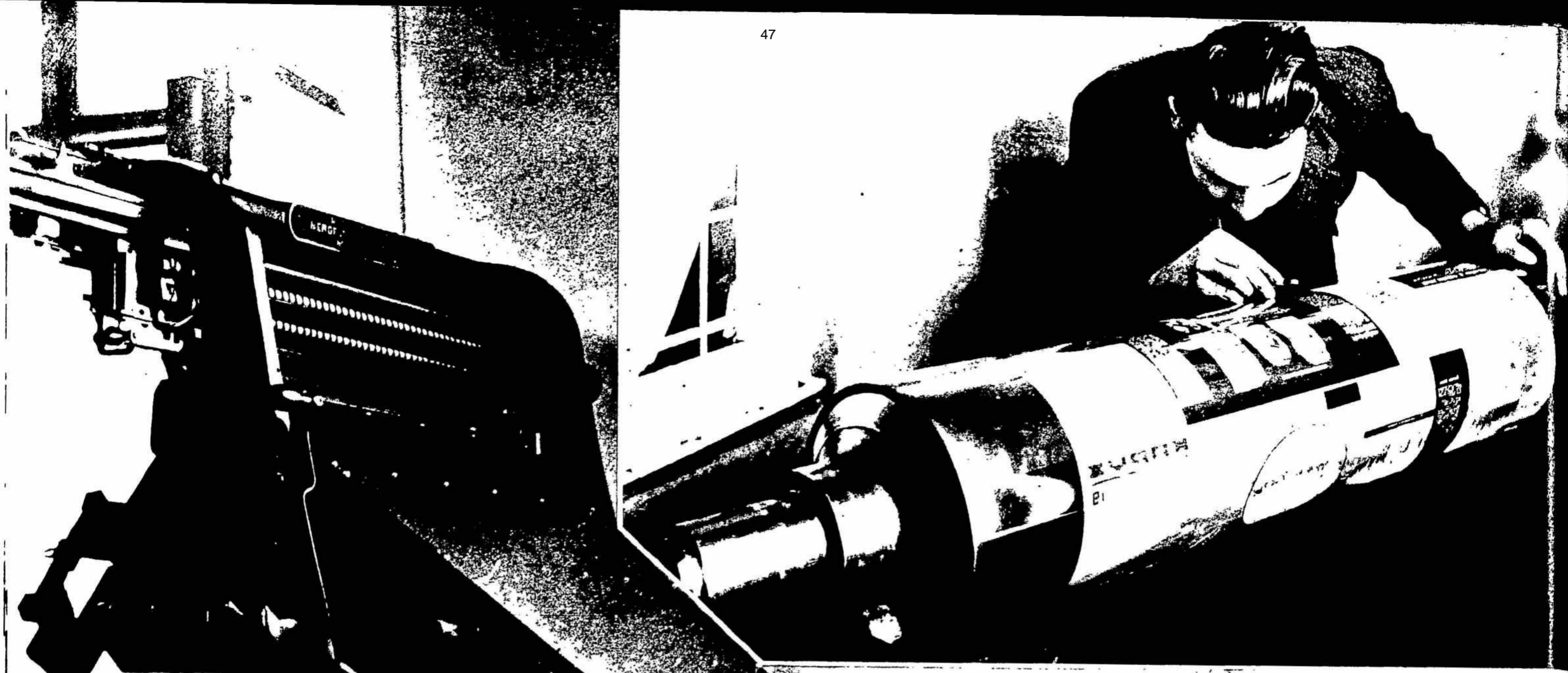
tant. 8) Toliau pigmento popieris, tam tikro voliuko spaudimo pagalba, pervedamas ant švariai nupoliruoto, variu padengto velėno. 9) Karšto vandens pagalba nutraukiamas nereikalingas popieris, o ant velėno pasilieka tik želatinos sluoksnis, kuris, atitinkamai esančioms ant paveikslų tamsioms ir šviesioms vietoms, yra tai storesnis, tai plonesnis. 10) Želatinos sluoksniu neapsaugotų vietų padengimas asfalto laku ir nuodijimas su Eisenchloridu (tokia rūkštis). Paveikslų ir teksto išnuodijimas vyksta per želatinos sluoksnį, kuris yra šviesiose vietose storesnis, o tamsiose plonesnis. Rūkštis turi pereiti per želatinos sluoksnį, kad gautume reikiamą gilumą varyje. 11) Velėnas nuvalomas nuo asfalto lako ir numazgojamas užsilikęs želatinos sluoksnis. Dabar velėnas jau paruoštas spaudai. Išnuodytose vietose velėnas yra padengtas gilesniais ir lėkštesniais įdubimais, o visai baltose vietose — paviršius visai lygus. 12) Mašinoje velėnas sukasi dažuose. Lygiagrečiai velėno yra pritaisytas atitinkamas peilis, kuris nugramdo nereikalingus nuo paviršiaus dažus, o palieka tik tuos dažus, kurie yra velėno įdubimuose ir juos perduoda ant popieriaus. Giliaspaudės mašina per valandą atspaudžia iki 4.500 lapų.

Atspausťas giliaspaudės lankas taip pat siunčiamas į knygrišyklą, kur ešti sulankstomas. „Kario“ išėjimo dieną visi sulankstyti spaudos lankai tam tikromis mašinomis susegami, ir naujas laikraščio numeris paskleidžiamas po visą Lietuvą nuolatiniams laikraščio skaitytojams.

Mašina, kuria susegamas „Karys“. Šalia redaktoriaus knygrišyklos vedėjas ats. kpt. Lazarevičius.

Visos nuotraukos Iz. Girčio

39 392

KARL

Saliduliet allpasauda A